

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**ÖĞRETMENLERİN PSİKOLOJİK
DAYANIKLILIKLARI İLE İŞ YAŞAM
KALİTELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mustafa YILMAZ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Sinan YALÇIN

ERZİNCAN 2019

TEZ BİLDİRİMİ

Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılıkları ile İş Yaşam Kaliteleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi isimli "Yüksek Lisans" tezime tarafımdan intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özlünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Mustafa YILMAZ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, Sosyal Bilimler Enstitüsü/Eğitim Bilimleri Anabilimdalı/Rehberlik ve Psikoljik Danışmanlık Bilim Dalında jürimiz tarafından **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri : Dr. Öğr. Üyesi Sinan YALÇIN

Jüri : Doç. Dr. Durdağı AKAN

Jüri : Dr. Öğrt. Üyesi Mustafa EŐKISU

ÖĞRETMENLERİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARI İLE İŞ YAŞAM KALİTELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Mustafa YILMAZ

**Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim
Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2019**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Sinan YALÇIN

ÖZET

Bu araştırmada, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile iş yaşam kaliteleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırma, iki ya da daha fazla değişkenler arasındaki değişimin varlığını ya da var olan durumlarını belirlemeyi amaçlayan ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Yozgat-Merkez-Sorgun-Yerköy ilçelerinde bulunan resmi ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapmakta olan toplam 438 öğretmen oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerin 244'ü (% 55,7) erkek, 194 (% 44,3) 'ü kadın öğretmenlerden oluşmaktadır.

Araştırmada veri toplama araçları olarak, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (PDÖ), İş Yaşam Kalitesi Ölçeği (İYKÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler için Bağımsız Gruplar t-Testi, Varyans Analizi, Kısmi Korelasyon Analizi ve Çoklu Regresyon Analizi yöntemleri uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile okulda geçirdikleri hizmet süreleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile cinsiyet, branş, kıdem, öğrenim durumu ve okul türü değişkenleri arasında ise anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Ayrıca öğretmenlerin iş yaşam kalitesi alt boyutları olan; Toplam

Yaşam Alanı, Güvenli ve Sağlıklı Çalışma Koşulları, İş gören Kapasitesinin Geliştirilmesi, Sosyal Sorumluluk, Sosyal Bütünleşme, Demokratik Ortam, Uygun ve Adil Karşılık öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yaklaşık %13'ünün anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İş Yaşam Kalitesi, Öğretmen, Psikolojik Dayanıklılık.

RESEARCH ON THE RELATION BETWEEN WORKLIFE QUALITY AND PSYCHOLOGICAL HARDINESS OF TEACHERS

Mustafa YILMAZ

Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences

M. A. Thesis, June 2019

Advisor: Asst. Assoc. Dr. Sinan YALÇIN

ABSTRACT

In this research, the relation between teacher's of psychological hardiness and work life quality has been studied.

The research has been carried out in relational scanning model due to the fact that it aims to determine the presence of change between one or more variable or the status that exists. The study group of research consists of 438 teachers randomly selected from primary, secondary and high schools in Yozgat-Merkez-Sorgun-Yerköy 2018-2019 education year. 244 of the teacher (55,7%) are males and 194 of them(44,3%)are females.

As a means to collect data; psychological hardiness scale, work like quality scale and personal information form have been applied. Independent Groups T –testi, variance analysis, partial correlation analysis and multiple regression analysis have been used for the data obtained from research.

According to the acquired results, a meaningful relation has been found between psychological hardiness of teachers and the time spent at school. A significant difference hasn't been found in the variables of gender, branch, seniority, level of education or school types. It has also been determined in this research that total life space, safe and healthy work conditions, the improvement of wage earner capacity, social responsibility, social integration, democratic environment,

appropriate and fair payment which are substeps of worklife quality have been distinctive criteria for the 13% of teachers.

Key Words: Worklife quality of, Teacher, Psychological hardiness,

ÖZGEÇMİŞ

2008-2012 Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı lisans programından mezuniyet

2012-2016 Yerköy Rehberlik ve Araştırma Merkezi/YOZGAT

2016-2019 Şehit Mücahit Erbaş Anadolu İmam Hatip Lisesi/YOZGAT

2019- Fatma Temel Turhan Bilim ve Sanat Merkezi/YOZGAT

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Görev Yaptığı Kurum: Milli Eğitim Bakanlığı,

Fatma Temel Turhan Bilim ve Sanat Merkezi

e-mail

: yilmazmustafa.pdr@gmail.com

ÖN SÖZ

Bu çalışmada öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile iş yaşam kaliteleri arasındaki ilişki incelenerek alana katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Bu çalışmanın planlanması, uygulanması ve raporlaştırılmasında birçok kişinin katkısı olmuştur.

Teşekkürler,

Çalışma süresince desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, ne zaman çıkmaza düşsek yanımızda olan, moralimiz bozulduğunda hep destek olan, sabır ve anlayışını bizden hiç esirgemeyen, bu aşamaya gelmemizde çok fazla emeği olan, birgün olsun gülümsemesini hiç esirgemeyen değerli hocam, danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sinan YALÇIN' a,

Tez jürimde bulunan değerli hocalarım, Doç. Dr. Durdağı AKAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa EŞKİSU'ya,

Yüksek lisans eğitimim devam ederken ve devamı olan tez yazma sürecinde desteğini esirgemeyen değerli arkadaşım Yavuz KARAKAYA'ya,

Bugünlere gelmemde büyük emeği olan anneme, tez hazırlama sürecinde kaybettiğim babama, lisans eğitimimde ki hocalarıma, her anımda bana desteğini esirgemeyen eşime sonsuz teşekkürler.

14/06/2019
Mustafa YILMAZ

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT	V
ÖZGEÇMİŞ	VII
ÖN SÖZ.....	VIII
İÇİNDEKİLER.....	IX
TABLolar LİSTESİ	XIII
KISALTMALAR	XV
I.BÖLÜM	1
GİRİŞ.....	1
A.Problem Durumu	4
B.Araştırmanın Amacı.....	4
C.Araştırmanın Önemi	5
D.Varsayımlar	6
E.Sınırlılıklar	7
F.Tanımlar	7
1.Psikolojik Dayanıklılık	7
2.İş Yaşam Kalitesi	7
II.BÖLÜM	8
KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
A.Kuramsal Açıklamalar	8

1. Psikolojik Dayanıklılık	8
1.1. Psikolojik Dayanıklılık Kavramının Ortaya Çıkışı.....	8
1.2. Psikolojik Dayanıklılık Tanımı.....	9
1.3. Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler	13
a. Risk Faktörleri	13
b. Koruyucu Faktörleri	14
c. Olumlu Sonuçlar.....	15
1.4. Psikolojik Dayanıklılık ve Kişisel Özellikleri	15
1.5. Psikolojik Dayanıklılık Boyutları	17
a. Kendini Adama.....	18
b. Kontrol	19
c. Meydan Okuma	19
1.6. Öğretmenlikte Psikolojik Dayanıklılık	20
2. İş Yaşam Kalitesi	22
2.1 İş Yaşam Kalitesi Tanımı.....	22
2.2. İş Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörler	25
2.2.1.Örgütsel Faktörler	25
a. Çalışma Koşulları	26
b. Ücret	26
c. Çalışma Arkadaşları	26
d. Yönetim	27
e. İşin Kalitesi.....	27
f. Yükselme Olanakları	27

2.2.2..Bireysel Faktörler.....	27
a. Yaş	28
b. Kıdem	28
c. Cinsiyet.....	28
d. Eğitim Seviyesi	28
2.3. İş Yaşam Kalitesinin Önemi	29
2.4. Öğretmenlikte İş Yaşam Kalitesi	30
B.İlgili Araştırmalar	32
1.Psikolojik Dayanıklılık ile İlgili Yapılan Çalışmalar	32
1.1.Yurt İçi Çalışmalar.....	32
1.2.Yurt Dışı Çalışmalar	34
2.İş Yaşam Kalitesi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	36
2.1.Yurt İçi Çalışmalar.....	36
2.2.Yurt Dışı Çalışmalar	39
III.BÖLÜM.....	42
YÖNTEM.....	42
A.Araştırma Modeli.....	42
B.Araştırma Grubu	42
C.Veri Toplama Aracı	44
1.Kişisel Bilgi Formu.....	44
2 İş Yaşam Kalitesi ölçeği	45
3. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	46
D.Verilerin Toplanması.....	46

E.Verilerin Analizi	47
IV.BÖLÜM	49
BULGULAR ve YORUM	49
V.BÖLÜM.....	77
TARTIŞMA-SONUÇ VE ÖNERİLER.....	77
A.Tartışma ve Sonuçlar	77
B. Öneriler	89
VI.BÖLÜM	90
KAYNAKLAR.....	90
VII.BÖLÜM.....	105
EKLER.....	105

TABLolar LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 1	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri	43
Tablo 2	Normallik Test Sonuçları	47
Tablo 3	Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri	49
Tablo 4	Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre Bağımsız Örneklem t-Testi Analiz Sonuçları	50
Tablo 5	Öğretmenlerin Okul Türü, Kıdem ve Okul Hizmet Süresi Değişkenlerine Göre Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem Anova Testi Sonuçları	51
Tablo 6	Öğretmenlerin İş Yaşam Kalitesi Düzeyleri	53
Tablo 7	Toplam Yaşam Alanı Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre T Testi Analizi	55
Tablo 8	Toplam Yaşam Alanı Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okulda ki Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Öğretmenlikteki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları	56
Tablo 9	Güvenli ve Sağlıklı Çalışma Koşulları Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre T Testi Analizi Sonuçları	58
Tablo 10	Güvenli ve Sağlıklı Çalışma Koşulları Çalışma Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okulda Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Öğretmenlikteki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları	59
Tablo 11	İş Gören Kapasitesinin Geliştirilmesi Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre T Testi Analizi Sonuçları	60

Tablo 12	İş Gören Kapasitesinin Geliştirilmesi Çalışma Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okulda Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Öğretmenlikteki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları	61
Tablo 13	Sosyal Sorumluluk Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre T Testi Analizi Sonuçları	63
Tablo 14	Sosyal Sorumluluk Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okulda Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Öğretmenlikteki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları.	64
Tablo 15	Sosyal Bütünleşme Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre T Testi Analizi Sonuçları	66
Tablo 16	Sosyal Bütünleşme Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okulda Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Öğretmenlikteki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları	67
Tablo 17	Demokratik Ortam Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre T Testi Analizi Sonuçları	68
Tablo 18	Demokratik Ortam Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okulda Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Öğretmenlikteki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları	70
Tablo 19	Uygun ve Adil Karşılık Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre T Testi Analizi	71
Tablo 20	Uygun ve Adil Karşılık Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okulda Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Öğretmenlikteki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları	72
Tablo 21	Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılık Puanları İle İş Yaşam Kalitesi Düzeyleri Arasındaki ilişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Kısmi Korelasyon Analizi Sonuçları	74
Tablo 22	Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Yordanmasına ilişkin Regresyon Analiz Sonuçları	75

KISALTMALAR

bkz.	: Bakınız
vb.	: Ve benzeri
İYŞA	: İş Yaşam Kalitesi Anketi
PDÖ	: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği
S.	: Sayı.
s.	: Sayfa numarası.
vb.	: Ve benzeri.
vd.	: Ve diğerler

I.BÖLÜM

GİRİŞ

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliğın onun biyo-psiko-sosyal bir varlık olduğu söylenebilir. İnsan, ihtiyaçlarını karşıladığı ve kişiliğini geliştirdiği sosyal çevrede yaşamını devam ettirmektedir. İnsan bu özelliğinden dolayı kendi sosyal çevresi ile bütünleşerek yaşamını devam ettirme gayretinde olan bir canlıdır. İnsan sosyal yaşantısı içerisinde sevdiği bir kişinin ani ölümü, işine son verilmesi veya iflas etmesi önemli sağlık problemleri, aile yaşantısında kopukluklar gibi bazı ani durumlar veya olaylarla karşılaşabilir. Bu olaylar kişide bazı travmalara sebep olabilir. Eğer kişi bu gibi durumlar karşısında kendini koruyabilecek yeterli güç ve donanıma sahip değil ise, sorunlar karşısında kendini çaresiz hissedebilir ve yaşamında boşluklar ortaya çıkabilir. İnsanlar arasında yaşanan problemler ne kadar kötü olursa olsun yaşamlarını devam ettirebilecekleri güç ve enerjiye sahip kişilerde vardır. Bu gibi kişiler olaylar karşısında hızlı çözüm üretebilen, olayları iyi analiz edip hızlı bir şekilde çözüm üretecek fikirler sunma becerilerine sahip kişilerdir. Bireyler karşılarına çıkan olumsuz yaşam koşulları karşısında mücadele edeceklerine ve olumsuz olaylar ile mücadele ettikçe de daha çok güç kazanacaklarına dair inançları “kendini toparlama gücü” (resilience) olarak ifade edilebilir. “Kendini toparlama gücü” kavramında dikkat edilecek en önemli iki özellik ise; psikolojik dayanıklılık ve sosyal destek kavramlarıdır (Terzi, 2008).

Walsh (2006) dayanıklılığı, problemler ile karşılaşıldığında daha güçlü bir şekilde mücadele etmeyi ve kriz anında gelişmeyi ve dayanıklılığı sağlayan etkin bir dönem olarak ifade etmektedir. Grotberg (1995) ise yılmazlığı, yaşam içerisinde zorlukların üstesinden gelmeyi hatta bu durumu kendi lehine çevirerek daha da güçlenmeyi sağlayan bir davranış olarak ifade etmiştir. Olumsuzlukların yaşanmasına rağmen kendini toparlama ve baş edebilme yeteneğidir (Kaner ve Bayraklı, 2010). Kısacası bireylerin gündelik yaşamında veya iş yaşantısında

karşısına çıkan problemler ile mücadele etme becerileri onların psikolojik dayanıklılık düzeylerini gösterir (Lester, Luthans ve Vogelgesang, 2006: 28-29).

Öğretmenler açısından değerlendirildiğinde öğretmenlik mesleği, iş yükünün fazla olması, okulun fiziksel koşullarının getirdiği olumsuz çalışma koşulları, iş stresinin yoğun olması, sorumluluklarının fazla olması gibi birçok etkekinden ötürü öğretmenler okul ortamında birçok olumsuz durumlar ile karşılaşabilmektedirler. Öğretmenlerin karşılaştıkları bu olumsuzluklar ile baş edebilmeleri için psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olması beklenmektedir. Öğretmenler bu tip olaylar karşısında mücadele ederek işlerini daha iyi bir şekilde devam ettirmeleri beklenir. Bunun sağlanabilmesi için öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin artırıcı tedbirler alınmalı ve karşılaştıkları stres faktörleri belirlenerek bunlar ile mücadele ederek tükenmişliklerini yenmeleri oldukça önemlidir (Sezgin, 2012: 491-492).

Okul ortamının ve öğretmenlik mesleğinin stresli olması, öğretmenlerin iş doyumunu ve iş performansını olumsuz etkileyen bir durumdur (Aydın, 2002; Balay, 2000). Işıkhan (2004) öğretmenlik mesleğini, eğitim ortamında kişilerin etkisinde kaldıkları özgün ve yoğun stres yaratan durumlar sebebiyle, bireylerin özellikle ruhsal sağlıklarının ve buna bağlı olarak da çalışma yaşamlarının kötü yönde etkilenmesinde önemli oranda risk taşıyan bir meslek olarak ifade etmiştir.

İş yaşam kalitesi, çalışanların işe karşı pozitif düşünceleri, çalışma alanındaki iyileştirmeleri, üretimdeki çıktıları ve sosyal yaşamı içerisine alan bir kavramdır (Aba, 2009). İş yaşam kalitesi, çalışma alanını düzenleyerek çalışanların işyerlerindeki performanslarına, memnuniyet düzeylerine ve motivasyonlarına olumlu katkılar sunmayı hedefleyen bir durum olarak ifade edilebilir. Okullarda öğretmenlerin olumsuz çalışma şartlarında, olması gerekenden fazla iş yükü ile çalışmaya zorlanmaları iş yaşam kalitelerini olumsuz etkilemektedir (Demir, 2016). Öğretmenlerin oluşan bu olumsuz durumlar karşısında da mücadele edebilme azimlerini belirleyen psikolojik dayanıklılık düzeyleri olduğu söylenebilir.

İş yaşamı okul olan öğretmenlerin okul yaşam kaliteleri, daha genel manada 'yaşam kalitesi' kavramına dayanmaktadır. Yaşam kalitesini "Bireylerin kendi kültürleri ve değerler sistemi içinde kendi durumlarını algılayış biçimi" olarak tanımlayan Avcı ve Pala'ya (2004) göre yaşam kalitesi; "Kişinin fiziksel

fonksiyonlarını, psikolojik durumunu, aile içindeki ve dışındaki sosyal ilişkilerini, çevre etkilerini ve inançlarını da kapsamaktadır”. Bu bağlamda genel yaşam kalitesinin, yaşamın bütün alanlarına ilişkin genel bir memnuniyeti ifade ettiği, okuldaki iş yaşam kalitesinin ise bireyin yaşamında önemli yer kapladığı okulda eğitimin işleyişindeki bileşenlere karşı duyulan memnuniyeti ifade ettiği söylenebilir. Batten ve Girling-Butcher’in (1981) de ifade ettiği gibi okuldaki iş yaşam kalitesi, okulla ilgili bütün etkinliklerin tamamından elde edilen haz ile ilgilidir.

Öğretmenlerin kendilerinden beklenen performansı ortaya koyabilmeleri iş yaşam kalitelerine bağlıdır. Öğretmenlerin etkililiğini ve verimliliğini etkileyen bir çok faktörden söz edilebilir. Bu faktörler bireysel ve örgütsel faktörler olarak iki farklı grupta incelenebilir. Bireysel faktörler; yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum, işyerindeki statü, hizmet süresi, sosyokültürel çevre ve kişilik yapısı iken, Örgütsel faktörler ise; iş ve niteliği, yönetim ve denetim, ücret, gelişme ve yükselme olanakları, işyerinin fiziksel koşulları ve işyerinin sosyal ortamıdır (Tözün vd., 2008; Aksu vd., 2002).

Psikolojik dayanıklılık alanı ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda yaş, eğitim, cinsiyet ya da hizmet süresi gibi bazı kişisel özelliklerin bireylerin dayanıklılık düzeylerine etkisi araştırılmıştır (Crowley ve diğ., 2003; Hannah ve Morrissey, 1986; Harrisson ve diğ., 2002; Klag ve Bradley, 2004; Maddi ve diğ., 2006). Bu nedenle araştırmada öğretmenlerin demografik yapıları geniş tutulmaya çalışılmış; cinsiyet, branş, eğitim durumu, okul türü, okulda geçirilen süre ve meslekteki hizmet süreleri araştırmanın başlıca demografik değişkenleri olarak belirlenmiştir.

Bu araştırmada öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile iş yaşam kaliteleri arasındaki ilişki incelenmek istenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin hem psikolojik dayanıklılık düzeylerini hemde okul iş yaşam kalitelerini etkilediği düşünülen 6 farklı demografik yapı araştırılmak istenmiştir. Bunlar; cinsiyet, branş, eğitim durumu, okul türü, okulda geçirilen süre ve meslekteki hizmet süreleri değişkenleridir.

A.Problem Durumu

Araştırmanın problem durumunu, “Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile iş yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin incelenmesi “ oluşturmaktadır. Problem cümlesine bağlı olarak oluşturulan alt problemler ise şu şekildedir;

1. Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ne düzeydedir?
2. Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları cinsiyet, branş, okulda geçirdiği hizmet süresi, okul türü, kıdem ve eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmenlerin iş yaşam kaliteleri ne düzeydedir?
4. Öğretmenlerin iş yaşam kalitesi cinsiyet, branş, okulda geçirdiği hizmet süresi, okul türü, kıdem ve eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile iş yaşam kalitesi düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?
6. Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları iş yaşam kalitesinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

B.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile iş yaşamı kaliteleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

C.Araştırmanın Önemi

Toplumda eğitici kimliğine sahip öğretmenler, öğrencileriyle sürekli iletişim halinde kalarak, milli eğitim, okul ve ders hedeflerini gözeterek öğrenci davranışlarını şekillendirmede sorumluluk sahibi kişilerdir (Akgöl, 1994). Eğitim kurumları öğretimin yapıldığı önemli kurumların başında gelmektedir. Öğretmenler ise bu kurumlarda öğretim görevini yerine getiren kişilerdir. Öğretmenlerin hizmet ettiği eğitim kurumları sembolik unsurların fazlaca olduğu ortamlardır (Ekiz ve Koçyiğit, 2012:440; Cerit, 2008a:694).

Öğretmenlik sürekli iletişim halinde olmayı zorunlu kılan bir meslek koludur. Bu durum, eğitim çalışanlarını okul ortamında fazlası ile zorlamakta ve bazende olaylar karşısında olumlu veya olumsuz bir şekilde zor durumda bırakmaktadır. Eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürüten aynı zamanda okul yöneticileri, öğrenciler ve veliler ile sürekli etkileşim halinde bulunan öğretmenleri etkileyen her türlü psikolojik faktörün eğitim sürecini olumlu ya da olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır (Öztürk ve Uzunkol, 2013).

Eğitimin hayat boyu devam eden bir süreç olması toplumlar için eğitimi daha da önemli kılmaktadır. Eğitimin dinamik ve değişken bir yapıya sahip olması eğitim çalışanları olan öğretmenleri de etkilemektedir. Öğretmenler mesleki yaşantıları boyunca olumsuz birçok durum ile karşılaşabilir. Öğretmenler bu olumsuzluklara karşı problem çözme becerilerini kullanarak süreci olumlu bir noktaya taşıyabilirler. Eğitim sistemi içerisinde en aktif öge olan öğretmenlerden beklenenler; sorumluluk sahibi, üretken, milli ve manevi değerlerine bağlı, bu değerlere sahip çıkan, bilgiyi elde edebilen ve elde ettiği bilgilerden yeni bilgiler üretebilen, öğrenmeyi öğrenen bireylerin yetişmesini sağlamalarıdır. Bu döngü içerisinde öğretmenlerin çalışma performansını etkileyecek olumsuz koşullar öğretmenlerde daha fazla yıpranma oluşturmakta, kendini tam anlamıyla okula verememesini sağlamaktadır. Mesleğe yeni atanan öğretmenin göreve başladığı okulun bulunduğu çevrede olumsuz şartların olması, öğretmenlik mesleğine yeni atanan öğretmen için zor olacaktır (Yerlikaya, 2000, s.20). Öğretmenlerin karşılaştıkları olumsuzluklar ile başa çıkabilmeleri psikolojik dayanıklılık kavramını öğretmenler için önemli hale

getirmektedir.

Psikolojik dayanıklılığın geliştirilmesi, insanların iş yerlerinde karşılımları çıkabilecek stres durumlarına karşı mücadele edebilme azmini kazanmasına yardımcı olacaktır (Lambert, Lambert ve Yamase 2003; Akt: Sezgin, 2012, s.492). Bu nedenle öğretmenlerin iş yerleri olan okullarda birden gelişen olaylar karşısında öğretmenin tavır ve davranışları önem arz etmektedir. Öğretmenlerin iş yaşamlarında olaylar karşısında kendisini hazır hissetmesi veya karşılaşılan bu gibi durumlar da çözüm üretme durumları onların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ne durumda olduğunun bir göstergesi olabilir.

Bu düşünceler ile araştırmada öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile iş yaşam kalitesi düzeyleri arasında ki ilişki incelenmiştir. Araştırmalar incelendiğinde psikolojik dayanıklılık ile ilgili birçok araştırmaya ulaşılmış, ancak eğitim ortamlarında iş yaşam kalitesi kavramı yeni araştırma konularının arasında olduğu görülmektedir. Her iki konunun da birden fazla faktöre bağlılığın olması araştırmanın önemini daha da arttırmaktadır. Özellikle okullarda öğretmenlerin çalışma temposunu etkileyen faktörlerin çeşitlilik göstermesi bu araştırmaları daha da önemli kılmaktadır. Okullarda öğretmenlerin stres altında çalışmaları, okullarda bu gibi stres yaratan durumlar ile mücadele edilebildiği sürece eğitim ortamlarında verimliliğin artacağı düşünülmektedir.

D. Varsayımlar

Araştırmada kullanılan İş Yaşam Kalitesi Ölçeği (İYK), Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (PDÖ) ve Kişisel Bilgi Formunun örneklem grubunu oluşturan bireyler tarafından gerçek durumlarını yansıtacak şekilde içtenlikle cevapladıkları varsayılmaktadır.

E. Sınırlılıklar

Araştırmada, 2018-2019 eğitim - öğretim yılında Yozgat-Merkez-Sorgun-Yerköy ilçelerinde bulunan resmi ilkokul, ortaokul ve liselerde görevli öğretmenlere Likert tipi veri toplama araçları uygulanarak gerekli veriler toplanmıştır. Bu nedenle çalışma, Yozgat merkez ilçe ile Sorgun ve Yerköy ilçelerinde bulunan resmi ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.

Araştırmanın verileri İş Yaşam Kalitesi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile ölçülebilen niteliklerle sınırlıdır.

F. Tanımlar

1.Psikolojik Dayanıklılık: Stresli olaylar karşısında kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığını pozitif yönde değişiklik yaratan tampon görevi gören bir kapasitedir (Kobasa, 1982). Bireyin belirsizlikler karşısında, engelleme ve olumsuz olarak kabul ettiği olaylar karşısında mücadele ederek başarılı bir şekilde olayları yönetebilme yeteneği olarak kabul edilmektedir (Basım-Çetin, 2011).

2.İş Yaşam Kalitesi: Bir örgütün üyelerinin, örgütte çalışma yolu ile önemli kişisel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri derecesi (Balcı, 2002). Birer çalışan olarak öğretmenlerin yaşam alanlarının tamamıyla bütünleşecek şekilde okul ortamında fiziksel ve psikolojik iyi olma halleridir (İsmetoğlu, 2013)

II.BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

A. Kuramsal Açıklamalar

Bu bölümde iş yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılık konularına ilişkin kuramsal bilgilere ve yurt içi ve yurt dışı araştırmalara yer verilmiştir.

1. Psikolojik Dayanıklılık

1.1.Psikolojik Dayanıklılık Kavramının Ortaya Çıkışı

Psikolojik dayanıklılık kavramını bir bütün olarak anlayabilmemiz için önce dayanıklılık kavramına değinmek gerekir. Dayanıklılık kavramı olarak ilk Amerika’da incelenmiş, bilimsel araştırmalara girmiştir. İlk defa Horatio Alger’in kitabında dayanıklılıkla ilgili kelimelere yer verdiği görülmektedir. Yazarın bu yıllarda yazmış olduğu hikâye kitaplarında bahsettiği karakterlerin, zorluklar karşısında kendi iradesi ile mücadeleler yaparak olumlu sonuçlar edinmiş kişilere ve bunlar sonucunda da mutlu olan hikâyelere yer verdiği görülmüştür. Ülkemizde ise dayanıklılık kavramının daha yeni yeni araştırmalara konu olduğu söylenebilir. Dayanıklılık ile ilgili çalışmalar ülkemizde 21.yüzyılın başında başlamış, dayanıklılık kavramına Gizir (2004) tarafından yüksek lisans çalışmasında yer verildiği görülmektedir. Bireyin hayatında karşısına çıkan olumsuz durumlar, zorluklar ile karşılaştığında nasıl mücadele edeceğini ifade eden psikolojik dayanıklılık kavramı uzun zaman diliminde psikopatolojistler tarafından araştırılmaya başlanmıştır (Batan, 2016).

Dayanıklılık kavramı kelime olarak dilimizde birden fazla anlam çeşitliliğinin ortaya çıktığı görülmektedir. İngilizceden direkt çevrilmesindeki kavramlara bakacak

olur isek ‘‘resilience’’ ‘‘resiliency’’ kavramları, direnç, esnek olma, sağlam olma, zorluklar ile mücadele, esnek olma anlamları ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kelimelere yüklenen anlam zenginliğinden Türkçede kelime karşılığı ‘psikolojik sağlamlılık’ ‘sağlamlık’, ‘psikolojik dayanıklılık’ ‘dayanıklılık’, ‘toparlanma’, ‘güçlülük’ olarak anlamlarda kullanıldığı görülmektedir (Altundağ, 2013).

Psikolojik sağlamlık, bireyin pozitif veya negatif olaylar karşısındaki psikolojik dayanıklılık durumudur. Basım ve Çetin (2011), kavramsal tanım üzerinde ki karışıklıktan kurtulmak amacı ile bu alan ile ilgili araştırmaları bulunan 23 öğretim üyesine hangi kavramı kullanılmalı yönünde bir araştırma anket formu göndererek öğretim üyelerinden gelen cevaplar değerlendirilmiş bunlar ile ilgili analizler yapılarak ‘psikolojik dayanıklılık’ kavramı ortak kullanımına karar kılınmıştır. (Gökçen, 2015).

Literatür incelendiğinde ‘psikolojik dayanıklılık’ kavramı için ortak bir tanımın kullanılmadığı görülmektedir. Fakat psikolojik dayanıklılık ile ilgili tanımlar incelendiğinde hepsinde ortak nokta olarak olaylarla mücadeleyi bir kişilik ve bununla birlikte zorlu yaşam şartları ile başa çıkma vurgusu yapıldığı söylenebilir. Bu bilgiler ışığında psikolojik dayanıklılık kavramı, insanların karşılaştıkları zorlu yaşam koşulları ile bu zorlu yaşam koşullarına uyum sağlaması ve bunlar ile verimli bir şekilde mücadele edebilmesi olarak tanımlanabilir (Altundağ, 2013).

1.2. Psikolojik Dayanıklılık Tanımı

Masten ve Reed’e (2002) göre kişinin hayatı içerisinde psikolojik dayanıklılık negatif durumlarda kişide olumsuzluklar yaratsa dahi, bu olumsuz durum kişinin hayatında psikolojik dayanıklılık düzeyine olumlu etkiler olarak yansiyacaktır (Basım, Çetin, 2011).

Oluşan her bir olumsuzluk durumu karşısında bireyler kendisine has tepkiler geliştirebilir. Bu olumsuzluklara her birey farklı tepkiler gösterdiği gibi farklı çözümlenmeleri de olabilir. Verilen tepkiler ile birlikte karşılaşılan sonuçlara göre psikolojik rahatsızlık ya da beklenmedik sonuçlar ortaya çıkma durumu vardır. Psikolojik dayanıklılık kavramı için verilen tepki bireyin yer ve zamanına göre

değişiklik gösterebilir. Psikolojik dayanıklılık, olumsuz durumlarda karşısında kişinin mücadele etme yeteneği olarak ifade edilebilir. Bireyin geçmişinde yaşadığı olaylar karşısında göstermiş olduğu dayanıklılık, bireyin ilerleyen zamanlarda yaşamına pozitif katkı sunabilir. Devam eden yaşantımız içindeki stres yaratan durumlar, yaşamımızı da olumsuz etkileyebilir (Öziş, 2016).

Psikolojik dayanıklılık durumunu bireyde aktif kılacak birden fazla durumlar olabilmektedir. Bunlar; ani ölümler, hastalık durumları, cinsel, duygusal, fiziksel istismar durumları, maddi manevi kayıplar, şiddet gibi durumlar hayatımızın içinde her birey için kronik stres bozukluk kaynaklarıdır. Bireyler yaşanan bu tür olumsuzluklara karşı olumlu bir davranış sergileyebildiği sürece dayanıklı kalabilmektedir.

Masten ve arkadaşları (1990) dayanıklılık olgusunu 3 şekilde açıklamışlardır. Birinci olgu; hayatı içerisinde zorluklara rağmen mücadeleyi bırakmayan ve karşılaşılan olumsuzluğa rağmen pozitif çevirmeyi bilen bu yeteneğin kullanılması. İkinci olgu durumu; olumsuz olaylarda ortaya çıkan stresli yaşam koşullarında bireyin bu durma hızlı bir şekilde adapte olmasıdır. Üçüncü olgu travma durumu ile ilgilidir. Bu konuya travmaya sebebiyet olan yakın akrabaların kaybı (aileden, anne, baba, kardeş vb) gibi travmatik sonuçları atlatmada bireyin bu durum karşısındaki bireysel özellikleri ve farklılık durumlarını araştıran çalışmalardır. Bireyin yaşamında stres yaşaması ve bu durumdan etkilenmesi normal bir durumdur. Ancak bu gibi durumlarda önemli olan, stresli durumlara karşı nasıl mücadele edeceğini bilmesi gerektiğinin farkında olmasıdır (Gökmen, 2009).

Silliman(2004), psikolojik dayanıklılığı bireyin yaşamında karşılaşılan güçlüklerle karşı kişinin bu durumlar ile kendi güçlü yönlerini geliştirme potansiyeline sahip olması olarak ifade etmiştir. Garmezzy (1993)'e göre, psikolojik dayanıklılık, karşılaşılan stresli olaylar karşısında mücadele ederek eski durumuna dönebilme gücüdür.

Masten ve ark. (1990)'na göre psikolojik dayanıklılık, riskli durumlar karşısında iç ve dış dengeyi sağlayabilmek, zor durumlar karşısında bireyin daha fazla güçlenip sıkıntılarından kurtulma durumudur. Birey karşılaştığı bu olumsuz durumlar karşısında kendisini adapte etmesi hem de bu durumlardan güçlenerek

çıkması psikolojik dayanıklılık düzeyi ile mümkündür. Psikolojik dayanıklılık düzeyinin yüksek olması kendilerini daha güçlü kılar ve sıkıntılarında sıyrılabilmeyi ortaya çıkarır, tam tersi durum olan düşük dayanıklılık düzeyi ise hayattan uzaklaşmayı psikolojik olarak olumsuz etkileyecektir. Kararımak ve ark.(2009)'na göre, bireyin normal hayatını devam ettirebilmesinde gerekli olan mücadele azmi bireyi güçlü kıldığından bireyin psikolojik dayanıklılığını seviyesini göstermektedir. Walsh (2008) birey için zor olan durumları alt etmesi ile bu durumu kendi lehine çevirmesi, zor şartlarda kendini bilerek uyum sağlayabilmesi, olumsuzluklar karşısında kendini geliştirebilmesini bireyin psikolojik dayanıklılığı olarak ifade eder. Goldstein ve arkadaşları (2007), bireyin karşısına çıkan zorlu yaşam koşulları karşısında kendi çıkarları seviyesine çıkarması ve bu durumu olumlu olarak kendine yansıtabilme becerisini psikolojik dayanıklılık gücü olarak ifade etmişlerdir. Yaşantısı içerisinde bireyin karşılaştığı zorlu durumlar karşısında uyumlu olabilmesi ile birlikte olumsuz olaylar karşısında mücadele ederek başarı sağlaması bireyin koruyucu özelliklere sahip olduğunu gösterir ayrıca bu durum bireyin psikolojik dayanıklılık düzeyinin de bir göstergesidir (Şahin, 2015).

Rew (2001), Tugade ve Frederickson (2004) psikolojik dayanıklılığı bireyin stres altında kaldıklarında verdikleri tepki olarak ifade etmişlerdir. Rutter'a (2006) göre psikolojik dayanıklılık yaşam içerisinde kişilerin karşılaştıkları zorluklar karşısında edindikleri tecrübeler ile ortaya çıkan sonuçların bir araya gelmesidir. Murphy'e (1987) göre psikolojik dayanıklılık, bireyin yaşamını devam ettiren karşısına çıkan travma-stres durumu ile toparlanma azmi, olumsuz durumlar sonrasında hayata tutunabilmesi ve olumsuz olayları hızlıca atlatabilmesi olarak tanımlanmıştır. Beauvais ve Oettig'e (1999) göre ise, bireyin zorlu yaşantılar karşısında uyum sağlaması, ani durumlar karşısında olayları iyi yönetebilmesi bireyin psikolojik dayanıklılık düzeyi olarak tanımlanmıştır. Tanımlar incelendiğinde araştırmacılar genel manada bireyin karşılaşılan olumsuzluklar karşısında esnek durabilme becerisine dikkat çekmişlerdir. Fraser, Richman ve Galinsky (1999) psikolojik dayanıklılık ile ilgili yapılan tanımlamalarda, ortak nokta olarak psikolojik dayanıklılık durumunun bireyin doğuştan getirdiği kişilik özellikleri ile yaşam içerisindeki paylaşımları olarak tanımlamışlardır. Karşılaşılan zorluklar karşısında

bireyin tarafsız kalabilmesi ya da bu olumsuz durumlar karşısında gösterilen uyum durumu kişinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile doğru orantılıdır. Kişinin bu döngüyü kurabilmesi için yaşamına umut ile bağlı kalması gerekir. Heller'e(1999) göre dayanıklılık, sıkıntılı durumlar ile mücadele etmek ve bu olumsuz durumlar karşısında uyum sağlayabilmek olarak tanımlanmıştır.

Cencirula(2001), psikolojik dayanıklılığı stres yaratan durumlar karşısında bireye olumlu bakış açıları kazandırma olarak tanımlamıştır. Yapılan bazı araştırmalarda psikolojik dayanıklılık, bireyin hayatında duysal durumunu devam ettirmesinde stresi karşısında işlevselliği olarak ifade edilmiştir (Zafer, 2016).

Gentry ve Kobasa'ya (1984) göre psikolojik dayanıklılık, olumsuzluk oluşturan durumları engelleyen ve bu tarz problemleri yaşatan sorunlara karşı duran kişilik özelliğidir. Bu tanımlar ile birlikte Maddi, KobasaveKhan'a (1982) göre stresli durumlar karşısında ortaya çıkan direnç durumunun, bireyin kişilik özelliğidir. Hunter'e (2001) göre ise bu durum uyum ve başarı sürecidir. Masten, Morison, Pellegrini ve Teliegen'e (1990) göre ise psikolojik dayanıklılık yaşantı içerisinde karşılaşılan zor durumlar ile mücadele etmek ve bu mücadelenin sonunda istenileni elde etmektir . (Bar, 2016).

Psikolojik dayanıklılık, bireyin yaşam boyu yapılan bütün işlere kendini adanması, yeni durumlara açık olması, stres altındaki durumlar karşısında kendini kontrol etme gücünün olması ve bu olayları iyi analiz edebilme ile birlikte kontrol mekanizmasının kendinde olduğu inancına sahip olma durumudur. Terzi'nin (2005) araştırmasına göre psikolojik dayanıklılık olaylar karşısında birey; ruhsal ve fiziksel manada yaşadığı güç durumlar karşısında seri şekilde çözüm üretebilme ve yeniden eski durumuna dönebilmesi için esnek bir yapıda olmayı gerektirmektedir. Bireyde psikolojik dayanıklılık durumunun ortaya çıkabilmesi için, bireyin yaşantısı içerisinde stresli olaylar veya riskli olayların olması gerekmektedir.

Yaşam, sosyal bir varlık olan insan için daima bir şeyleri paylaşmayı ve sürekli iletişim halinde olmayı zorunlu kılan bir durumdur. İletişim halinde olmak, birey için nerede ve ne zaman hangi durumlar ile karşılaşacağını kestiremediği bir süreci kapsamaktadır. Özellikle yakın akrabaların kaybı, beklenmedik haberler, kabul edilemeyen davranışlar, hastalanmak, doğal afet durumu ya da travma yaratan her

şey bunlar içerisinde olabilir. Bu olaylar karşısında her birey kendine has tepkiler ortaya koyacaktır, kimileri sert, kimileri olgun duracak kimileri ise sadece sessiz kalacaktır. Burada birey için önemli olan karşılaştığı sıkıntılı durumlar karşısında olayı analiz edişi ve mücadele etme sürecindeki davranış şeklidir. Olaylar karşısında bireyin takınacağı davranış türleri ile olaya müdahale etme beceri çeşidi aynıdır. Bu durumdan dolayı birey uyum sorunu yaşamayacağından toparlanma düzeyi de o derece hızlı olacaktır. Psikolojik dayanıklılık kavramı bireyin zor durumlar karşısında kendisini yenilemesi toparlanma gücü, kişiye zaman içerisinde zor gelen her olay ve durum karşısında kendisini yenilemesi, eski gücüne gelebilmeyi ve olumsuz durumlara rağmen güçlü kalmayı anlatır (Karataş, 2016).

Genel manada psikolojik dayanıklılık ile ilgili yapılan tanımlarda üç nokta göze çarpmaktadır. Birincisi yaşanan bir olay karşısında, olumsuz durumlar dahi olsa bu durum karşısında mücadele eden ve bu olumsuz durumu atlatan kişi olduğuna inanılması. İkincisinde ise genelde aile içi stres yaratan durumlar karşısında bireyin tartışmalar karşısında göstermiş olduğu uyum becerisidir. Üçüncü ana özellikte ise, kayıp, doğal afetler ve ani gelişen olaylar silsilesi ile birlikte ortaya çıkan travmatik olayları atlatabilme durumudur.

1.3. Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler

Dayanıklılık kavramı koruyucu faktörler ve risk faktörlerinin etkileşimi ile ortaya çıkmaktadır. Stres yaratan durumlar bireyde olumsuzluklar ve çevresel sıkıntılar gibi risk oluşturan durumlarda bireyin etkilenme durumunu artırırken, koruyucu faktörler ise toplumsal, çevresel ve ailesel temelli olumsuz durumlara karşı bireyin etkilenme durumunu ifade eder (Altundağ, 2013).

a.Risk Faktörleri

Bireyler için risk faktörleri; ailevi, bireysel ve çevresel faktörler olarak üç ana grupta değerlendirilebilir. Ailevi risk faktörleri; ebeveyn ayrılıkları, kayıplar, ailedeki süregelen hastalıklar, anne-baba ve çocuklar arasında iletişim kopukluğu, düzensiz

dengesiz disiplin anlayışı, kardeşler arası çarpıklar veya kardeşler arası dengesiz ilişkilerin varlığı, ihmaller ile birlikte aile içi istismarların olması ve çarpık aile içi şiddettir. Bireysel anlamda risk faktörleri; kaygı durumunun fazla olması, özgüven eksikliği, zeka anlamında gerilik, sağlık durumunda sıkıntı, bireyde kontrol mekanizmasının zayıf olması, kendini kanıtlayamama, saldırgan tutumlara sahiplik ve uyumsuz beklenmedik davranışlara sahipliktir. Toplumsal manada risk faktörleri; bireylerin ekonomik seviyelerinde düşüklük, toplum içerisinde pozitif etki kazanmış rol modellerin yokluğu, bağımlılık yapıcı madde kullanımı, okul veya diğer hizmet sektörlerinin eksikliği, işsizlik ve göç gibi toplumsal olaylarda yer alınması ve şiddet ortamında yaşamayı kapsamaktadır (Tümlü, 2012).

Luther ve Cichetti'ye (2000) göre toplumsal risk faktör durumları şiddet eğilimi gösteren çevre, maddi durumun zayıflığı, şiddet eğilimli çevre ve düzensiz beslenmeler olarak ifade etmişlerdir. Bu durum ile ilişkili olan sosyal çevrenin etkisi kişiyi etkileme boyutu ne kadar fazla ise olumsuz sonuçlar ile karşılaşılma olasılığı da o denli fazla olacaktır. Masten ve Reed'e (2002) göre, bu gibi risk faktörleri bireyin gelişim durumunda sorunların meydana gelmesinde tehdit kabul edilmektedir (Zafer,2016).

b.Koruyucu Faktörler

Ramirez'e (2007) göre koruyucu faktörler, olumsuzlukları ve risk faktörlerinin etki durumunu yok eden veya azaltılmasında etkisi olan bir faktördür. Garmezzy'e (1991) göre birey için kendisinde olan özellikleri (kişilik ve zekâ özellikleri), sosyal desteği, aile içi bağların koruyucu faktörler içinde değerlendirmeye almıştır (Gökçen, 2015)

Masten (1994) birey için koruyucu faktörü şu şekilde açıklamıştır; zorluklar ya da risk durumları karşısında olayların tesirini azaltmaya ya da tamamen ortadan kaldırmaya yarayan, sağlıklı uyumları yaratan ve bu olaylar karşısında bireyin yeterliliklerini geliştirmesine yardımcı olan faktördür. Birey için oluşan koruyucu faktörler ortaya çıkacak sorunları engellerken bir yandan da önceden ortaya çıkmış sorunları problemleri bireyde etkisini azaltarak bireyin iyileşmesine pozitif katkı

sunan davranış ve olaylar karşısında tutumlarını güçlendirerek baş edebilme gücünü arttırmaktadır (Tümlü ve Receptoğlu, 2013).

Krovetz'e (1999) göre dışsal yani çevresel koruyucu faktörler; aile içi güvenli ilişkiler, aile içi olumlu hava, disiplinli ev ortamı, aile bireylerine güven, anne ve babanın eğitim seviyesi, arkadaş ortamının sorumluluk alan ve kurallarla uyan kişilerden olması, güvenlik anlamında sıkıntıların yaşanmaması, olumlu manada hizmetlerin karşılanması olarak ifade edilebilir (Zafer, 2016). Bu faktörler; bireyde var olan özellikler, aile içi uyum ve destek ve dışsal destek birimi (iş arkadaşları, sosyal çevre) olarak üç kategoride incelenebilir.

Aile fertlerinin iyi özelliklere sahip olması, aile içi sağlıklı bir iletişim dili ve ailede sıcak bağların oluşu o birey için karşılaşılabilecek zor olaylar karşısında koruyucu bir faktördür. Aile içinden olmayan bireyler ile iyi bir iletişim, sosyal çevrede düzen, eğitim seviyesi yüksek okullarda öğrenim gibi durumlar aile dışı koruyucu faktörler olarak kabul edilir (Gül, 2016).

c.Olumlu Sonuçlar

Bireyde içsel ve dışsal koruyucu faktörler, risk anında kişinin bunlar ile baş edebilme de ortaya çıkan yeterli olabilme durumudur. Bu gibi durumları inceleyecek olursak, akademik anlamda gelişmişlik, pozitif ilişkiler, duygusal sorunlarda minimum seviyenin oluşu, suç ve vb durumlardan uzak olunması, okula devamlılığının sağlanması, sosyal çevre tarafından kabul edilme, sosyal yardım faaliyetlerine katılma, düzeni benimseyerek ona uygun hareket etme, yaşamdan haz alma ve psikopatolojinin olmayışı vb pozitif sonuçlar olabilir (Tümlüve,Receptoğlu, 2013).

1.4. Psikolojik Dayanıklılık ve Kişisel Özellikleri

Psikolojik dayanıklılık, stres durumlarını azaltan ve stresli durumlar karşısında bireyin uyumunu sağlayan kişilik özelliği olarak tanımlanmaktadır. Yapılan bazı araştırmalarda araştırmacılar genetik özellikler ile bağdaştırarak psikolojik

dayanıklılığın doğuştan getirilen özellikler arasında olduğunu savunmuşlardır. Fakat bu tarz durumlara karşı yapılan bilimsel araştırmalar ile psikolojik dayanıklılık durumunun öğrenme sonucunda ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır (Basım ve Çetin, 2010).

Psikolojik dayanıklılık; kontrol etme, bağlanma ve güçlü olma şeklinde üç kapsamdan oluşan bir kişilik özelliğidir. Kontrol etme; bireyin, stresli ve zor durumlar karşısında umutsuzluk ve mutsuzluk hissi yerine olayları iyi analiz ederek olayların akışını etkileyecek ve değiştirecek inanca sahip olma durumu ile birlikte bu duruma karşı davranış göstermesidir. Bağlanma ise, bireyin etkin durumda var olan olaylar karşısında dışarıda kalmadan günlük olağan olaylara dâhil olunarak bir amaç uğrunda bu olaylara bir anlam yüklenmesidir. Güçlük ise, yaşam içerisinde değişimlerin olağan karşılandığı bu durum karşısında da bireyin güvenlik durumunu tehdit olarak algılamasından ziyade olumlu bir davranış olarak kabul görmesidir (Sezgin, 2012).

Karşılaşılan bütün zorluklar karşısında, oluşabilecek bütün olumsuz durumları kabul ederek, hedefine koyduğu amaç uğrunda ilerlemeyi sürdürebilmesi bireyin psikolojik dayanıklılık düzeyinin iyi olduğunu gösterir. Bireyin psikolojik dayanıklılık durumunun yüksek düzeyde olması, karşılaştığı zorluklar karşısında mücadele azmi ile çaba sarf etmesini ve bu durumlara rağmen hayatı yaşanılabilir bir yer olarak görerek yaşamındaki değişiklikleri kontrol edebilme becerisini geliştirecektir (Şahin, 2015).

Dayanıklılık düzeyleri yüksek olan bireyler, problem durumlarını iyi analiz eden, özbenliği yüksek, içten kendi denetim mekanizması olan, pozitif düşünceye sahip, olumsuz olaylar karşısında yılmayan, azimli, kişisel gelişimine önem veren ve empati seviyesi yüksek olanlardır. Bireyin yaşadığı sosyal çevre, zihin özellikleri, bedeni, aile gibi belirtilen bütün özellikler toplumun dayanıklılık düzeyinin ortaya çıkmasında ki etmenlerdir (Altundağ, 2013).

Psikolojik dayanıklılık seviyesi iyi olan çocuklar için, yaşamları boyunca karşılaştıkları stresli durumları ile mücadele edebilen, olaylara olumlu bakabilen, özgüveni yüksek olan, çevresi ve ailesi tarafından destek alıyor olması olumsuz süreçleri hızlı bir şekilde atlatmasını sağlayacaktır. Bu gibi stres yaratan durumlar

karşısında mücadele etme azimlerini ortaya koyacaklardır. Psikolojik dayanıklılık seviyesi yüksek olan kişilerin kendisinden yaşça büyük bireyler ile iletişimi güçlü olduğundan stres anında aldıkları destek te fazla olacaktır (Aktaş, 2016).

Psikolojik dayanıklılık seviyeleri iyi olan kişiler, normal yaşamlarına devam ederler, hayat akışının kontrolünü elinde bulundururlar ve ani gerçekleşen olayları bir fırsat olarak görüp kendi lehlerine çevirmeye çalışırlar. Dayanıklılık seviyeleri az olan bireylerde ise bu durum tam tersidir, gelişime karşı dururlar ve hayattan uzaklaşarak negatif bir havaya bürünürler . Terzi'nin (2005) yaptığı bir araştırma sonucuna göre psikolojik dayanıklılığın, stresli durumlar karşısında bireyin bununla mücadele etmeyi destekleyen bir kişilik özelliği olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuçlardan yola çıkarak psikolojik dayanıklılığın bireyin diğer kişilik özellikleri ile de ilişkili olabileceği söylenebilir.

Kişilik temellerinin atıldığı erken gelişim dönemi psikolojik dayanıklılığın en çok gelişme gösterdiği dönemdir. Herkes aynı yaş aralıklarından aynı eğitimlerden geçer fakat herkes özel ve tektir. Aileleri tarafından desteklenmeyen, ilgi gösterilmeyen ve kendilerini ifade etmelerine fırsat verilmeyen çocuklarda psikolojik dayanıklılık düzeyleri düşük olan çocuklar yetişecektir. Bu şekilde eğitim gören ve büyüyen çocuklar ilerleyen zamanlarda özel olarak hissettirilmediğinden ailesi veya çevresi ile sağlıklı bir iletişim kuramayacaktır (Bar, 2016).

1.5. Psikolojik Dayanıklılık Boyutları

Friborg ve arkadaşları (2005) psikolojik dayanıklılığı, altı faktörlü bir alan olarak gruplara ayırmıştır; “gelecek algısı”, “kendilik algısı”, “yapısal stil”, “sosyal yeterlilik”, “aile uyumu” ve “sosyal kaynaklar”.

Gelecek algısı, kişinin gelecek planları arasında yatırımlarını anlatırken kendisini nerede gördüğü algısı ile alakalıdır. Kendilik algısı, kişinin kendisine ait duygu, düşünce ve davranışlarını anlamlandırmada kullandığı düzenli bir yapıdır. Kişinin kendisinde olanın farkında olduğu algısını ifade eder. Yapısal stil kişinin öz saygı, öz disiplin ve özgüven vb güçlü olduğu yanlarına ait kişisel özellikleridir. Sosyal yeterlilik, kişinin sosyal düzende desteklenip desteklenmediği durumu ile

ilgilidir. Aile uyumu, kişinin ailesi ile alakalıdır. Sosyal kaynaklar ise, kişinin çevresi ile sosyal ilişkilerindeki (motor, sosyal beceri, dil bilişsel) yeterli olması, sosyal alanda sorumluluklarını anlatmaktadır (Basim ve Çetin, 2011:83)

Psikolojik dayanıklılığın açıklanmasında, sosyal, kişisel, bireysel, çevresel, yapısal vb. birçok etken vardır. Kobasa (1979) "Psikolojik dayanıklılığı" 3 alt boyutta açıklamıştır; kendini adama, kontrol etme ve meydan okuma. Kobasa'nın bu çalışması literatürde dikkat çeken en önemli araştırma olmuş ve en çok kullanılan bir araştırma olmuştur (Yıldız, 2015: 16).

a.Kendini Adama

Kendini adama, hedefte bir nesnenin olmasından ziyade bireyin çevresi ile birlikte tanımaya yöneldiği ve bunu yaparken de yine kendisi için yaptığı çok yönlü bir davranıştır. Birey kendisini adayarak aslında kendi davranışlarını şekillendirmeye çalışan bir birey durumunda kalmaktadır.

Kobasa (1979) kendini adamayı, bireyin hayatını farklı yönleri ile tanıma adımı olarak tanımlamaktadır. Kendini adama yaşam içerisinde bir amaç uğrunda, bireyin kendisini analiz etmesi, kendini anlaması olarak tanımlanmaktadır. Bireyler kendilerini bir amaç uğruna adayarak kim olduklarını ve ne için uğraştıklarını anlamını arayarak bulmayı çabalarlar (Zengin, 2013).

Kendini adama duygusu ile hayatına devam eden bireyler aileleri, dostları, akrabaları ve iş yaşamındaki arkadaşları ile sağlıklı iletişim içindedirler. Bu tarz durumda olan kişiler önemli gördükleri deneyimleri ve ilginç gelen olayları görebilmek için güven ortamında yaşarlar. Bu tarz insanları çok fazla görebilmek adına sosyal etkinliklere istekli olurlar ve katılım sağlarlar. Sıkıntılı, olumsuz olaylar ile karşılaştıklarında çevresindeki insanlar ile paylaşma yolunu seçerler ve onlardan destek sağlayarak bu durumlardan hızlı bir şekilde kurtulma yolunu bulurlar. Harvatin'e (2009) göre kendini adama duygusu yüksek seviyede olan kişiler bağlanacak bir şey bulmak için önemli dedikleri veya ilginç gelen bir şeyi kolayca bulurlar. Kendisini ve çevresinde olan kişileri ilginç olarak görürler ve bu uğurda zamanlarını harcamayı değer olarak algırlar. Çevrelerine hep meraklı gözlerle

baktıkları için meraklarını giderecek onlar için anlamlı olan bir şeyi mutlaka bulurlar. Bundan dolayı çevresi ile sürekli iletişim halinde kalırlar ve çevresinden kaçmak yerine çevresini tanıma eğilimindedirler (Bar, 2016).

b.Kontrol

Kontrol, ulaşılmak istenilen sonuçlara ulaşmada karşılaşılabilecek sorunlarda kontrol mekanizmasını elinde tutabilmeyi gerektirir. Kontrol, bireyin davranışlarını ve yapmak istediklerini; istenilen sonuçları elde etmek için, yaşadığı anın koşullarına yön verir ve istenilene ulaşmak için bireyin hareketlerine yansır. Bunlardan dolayı kontrol mekanizması iyi olan bireylerde, karşılaşılan olumsuzluklarda çevresel şartları değiştirebilecekleri güce sahip olduklarına inanırlar (Tekin, 2011).

Kontrolü daima elinde bulundurmak isteyen kişiler karşısına çıkan olumsuz olayları akışına bırakmak gibi bir düşüncede değillerdir. Akışına bırakmadıkları problemler ile mücadele ederek değişim gerçekleştireceklerine inanırlar. Yaşantı içerisinde karşısına çıkan stresli durumlarda, çıkmaza düştüğünü düşünmekten ziyade, özgüven, başarı durumu, karar verme, kişisel özgürlüğü gibi durumlar karşısında özgürce seçim yapmayı gerektirir. Kontrol mekanizmaları güçlü olan kişiler olumsuz durumlar karşısında kendilerine bir ders çıkarırlar, bu deneyim ile hayatlarında hiçbir zaman güçsüz hissetmezler. Bu tarz durumlar ile karşı karşıya gelen kişiler, olumsuz olayları iyi yönetebilen kişiler çevrelerini kontrol etme ve kendi hayatlarını şekillendirmede söz sahibi bireylerdir (Bar, 2016).

c.Meydan Okuma

Kişi meydan okumada değişimler için gelişimin hayatının doğal bir parçası olduğunu düşünür. Bireyin algısı daha önceki deneyimleri ile korkularını yok etmek için önemli bir fırsat olduğudur (Tekin, 2011). Meydan okuma, hayatın içerisindeki değişiklikler ile bireyin gelişimi çerçevesinden bir fırsat olarak değerlendirilmesini, yenilik durumlarını öğrenmeyi, güveni ve pozitif olmayı kapsar (Terzi, 2016).

Meydan okuma özelliği, bilgiye ulaşmanın kolay olmadığı, çaba harcanması

gerektiğinin farkında olarak mücadele etme durumudur. Sıkıntılı durumlar karşısında meydan okuma özelliğini etkin kullanan kişilerde açık olma ve esnek davranabilme gibi özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Karşılaşılan sıkıntılı durumlar karşısında dayanıklı bireyler; kolaylaştırıcı, problemleri ortadan kaldıracı, zamanı iyi yönetebilen ve esnek olan bireylerdir. Bu özellikleri taşıyan bireyler sosyal yaşamında iyi bir iletişim dilini benimseyen, sosyalliği fazla olan ve farklı yaşam tarzlarında yeni bilgiyi öğrenmeyi oluşturan kişilerdir. Meydan okuma özelliği olan kişilerin çevrelerine karşı çok sıcakkanlı, stresli olayları iyi yönetebilen ve uygun çözüm yolları geliştirebilen kişilerdir. Bu kişiler yaşanan olaylar karşısında analiz yeteneği iyi olan ve olayları doğru bir şekilde değerlendirme yapma güçleri olan kişilerdir (Bar, 2016).

1.6.Öğretmenlikte Psikolojik Dayanıklılık

Gelecek nesillerin yetiştirildiği okullarda iş ortamının ve işin kendisinin stresli olması okulun en önemli insan kaynağı olan öğretmenlerin performanslarını önemli derecede etkilemektedir (Balay, 2000). Öğretmenlerin önemli bir bölümü, öğretmenliği aşırı stresli bir meslek olarak görmektedir (Chan, 2003; Akt: Yalçın, 2013, s.4). Öğretmenlerin yoğun stres altında yaşamaları tükenmişliklerini de arttıran bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Chan'a (2003) göre, bir kişilik özelliği olarak psikolojik dayanıklılık düzeyi yüksek öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri daha düşüktür ve bu öğretmenler stresli durumlarla daha kolay baş edebilirler (Yalçın, 2013). Sezgin (2009) tarafından yapılan bir başka araştırmada ise, psikolojik dayanıklılığı yüksek öğretmenlerin içselleştirme ve özdeşleşme boyutlarında örgütsel bağlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Mesleki koşulları itibari ile öğretmenlik stresin yoğun olduğu bir meslek grubu olması nedeni ile öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları bu anlamda önemli bir özellik olmaktadır. Öğretmenlerin iş yerinde ve işin kendisinde stres ile başa çıkabilmeleri psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olmasına bağlıdır.

Psikolojik dayanıklılık öğretmenlere stres ile başa çıkmada yardım edebilir. Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan öğretmenlerin, örgütsel bağlılıklarının, iş

doyumlarının, iş yaşam kalitelerinin, motivasyonlarının yüksek olacağını ve bunun sonucunda örgütsel amaçlar doğrultusunda kendilerinden beklenen performansı ortaya koyacaklarını ifade edebiliriz.

Öğretmenin işi ve iş yeri ile ilgili yaşadığı olumsuzluklar okuldaki eğitim ve öğretim faaliyetlerini de olumsuz etkileyeceği söylenebilir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin olumsuz etkilenmesi sadece öğretmeni değil, okulun bütün paydaşları olan öğrenci, veli, çevre ve en sonunda toplumu da olumsuz anlamda etkileyecektir.

2.İş Yaşam Kalitesi

2.1.İş Yaşam Kalitesi Tanımı

İş yaşam kalitesi (İYK) kavramı, iş hayatında ve örgütlerin yönetim anlayışlarındaki değişmelerebağlı olarak örgütler için önemli bir konu haline gelmiştir. Bunun en önemli nedeni ise, üretim ve kâr olgusunun yanında, işletmelerin sıklıkla gözden kaçırdıkları “insan ve beklentilerinin” verimlilik ve rekabeti arttıran en önemli olgu olduğunun anlaşılmasıdır (Serbest, 2000).

Günümüzün çağdaş yönetim anlayışında örgütlerin amaçlarına ulaşma derecesini belirleyen en önemli unsurun insan olduğu gerçeği yadsınamaz (Paşa, 2002). İnsan günlük zaman diliminin büyük bir kısmını iş hayatında geçirmekte ve çalışanlar iş yaşamında mutlu olabildikleri sürece üretkenlikleride artmaktadır. İnsanlar için iş yalnızca kaçınılmaz bir zorunluluk değil, aynı zamanda insanı toplumsal ve bağımsız kılan bir nitelik de taşımaktadır (Özgener, 1997).

Günümüzde, örgütsel amaçlara ulaşmada belirleyici unsurun “iş görenler” olduğu gerçeğinin fark edilmesi iş yaşam kalitesi kavramını önemli hale getirmiş ve bu alandaki çalışmaların önemini arttırmıştır. İş görenlerin örgütsel amaçlar doğrultusunda sergileyecekleri performans örgütlerin rekabette diğer örgütlerin bir adım ötesine geçmesinin temel bir kaynağıdır. Örgütlerde insan kaynağını etkili ve verimli bir şekilde kullanabilmenin yolu da iş yaşam kalitesi yüksek bir çalışma ortamı sağlamaktır. İş görenlerin verimliliklerinin ve etkililiklerinin yükselmesi ve buna bağlı olarak da beklentilerinin artması örgüt yönetimlerini iş yaşam kalitesini arttırmaya dönük kararlara ve uygulamalara sevk etmektedir (Barutçugil, 2004). Günümüz çağdaş yönetim anlayışında çalışanların daha insancıl ve güvenli, sağlıklı koşulların sağlanması ve çalışanların sosyal, psikolojik, ekonomik, duygusal beklentilerinin karşılandığı daha insancıl ve güvenli, sağlıklı çalışma koşullarının oluşturulması bir gereklilik olarak görülmektedir (Uysal, 2002; Üngören ve Doğan, 2010).

İngilizce de “quality of work life” şeklinde karşılık bulan iş yaşamı kalitesi

kavramı, Türkiye’de; “İş Yaşamı Niteliği” (Balcı, 2002), “Çalışma Yaşamı Kalitesi” (Demirci, 2001), “Çalışma Hayatı Kalitesi” (Kayalar, 1997; Özmete, 2002; Gürün, 1993) gibi farklı kavramsallaştırmalar adı altında ifade edilmiştir. Bu araştırmada iş yaşam kalitesi kavramı tercih edilmiştir.

İş yaşamı kalitesi, kimilerine göre iş yerinde demokrasiyi göstermekte (Bragg ve Andrews, 1973) kimilerine göre daha insanca ve sağlıklı çalışma koşullarına götürücü ve gelir kaynaklarında eşit paylaşımaya yol açacak şekilde değişim yapma (Margolis ve Kroes, 1974; House, 1974; Kasl, 1974; Thomas, 1974), kimilerine göre ise de işin daha da insanlaştırılması, böylece artan iş doyumunu sağlayıcı (Travis, 1995; Balcı, 1995, 169) kapsamlı bir yaklaşım olarak görülmektedir (Akt: Erdem, 2008). İş yaşam kalitesi çalışanları örgütte tutmak ve çalışanların örgütte devamlılığını sağlamak için temel bir kavramdır (Sandrick, 2003).

İş yaşam kalitesi, örgüt çalışanlarının örgüt yaşamında edinmiş oldukları tecrübeleri yoluyla bireysel ihtiyaçlarını doyurabilmeleri derecesi olarak tanımlanabilmektedir (Balcı, 2002). İş yaşam kalitesi, çalışanların çalışma ortamında değişiklikler yaparak daha iyi çalışma koşulları oluşturmayı, çalışma koşullarının geliştirilebilmesini, hem örgütsel verimliliği, hemde çalışanların iş yerlerindeki etkinliğinin artmasına ve çalışanların kişisel tatminlerini sağlamaya çalışan bir tekniktir (Erginer, 2003).

Bir başka ifadeyle iş yaşam kalitesi; çalışanın iş ortamında fiziksel ve psikolojik olarak iyi oluş halidir (Bilgin, 1995). İş yaşam kalitesi, bir yönetim felsefesi olarak çalışanlara iş yerlerinde daha nitelikli iş koşullarının sağlanmasını amaçlayan, çalışanların fiziksel ve psikolojik refah düzeylerini yükselten, kurumsal kültürde değişimler yaratan ve sonucunda tüm örgüt çalışanlarının değerini yükselten bir yönetim anlayışıdır (Yüçetürk, 2005).

İş yaşam kalitesi; örgütü bütün yönleri ile etkileyen, örgütte inanç ve değerler dizisini oluşturan sistemsal bir yaklaşım (Cascio, 1995), çalışanların iş hayatında beklenti ve düşüncelerinin dikkate alınarak örgütsel amaçlar doğrultusunda örgütsel verimliliği hedefleyen bir sistemdir (Toplu, 1999). Başka bir ifade ile iş yaşam kalitesi, çalışan ve çalışma ortamı arasındaki ilişkinin kalitesi (Yücel ve Erkut, 2003) olarak ifade edilebilir.

Örgütün etkililiğini, verimliliğini, çalışanların refahını ve performansını arttırmak için tasarlanmış olan iş yaşam kalitesi, örgütte insan kaynaklarının organizasyonunu içine alan bir yönetim davranışıdır. Bunu sağlamak için de çalışanların çalışma ortamlarının kalitesinin iyileştirilmesi gerektiğini savunur (Bingöl, 2006).

Çalışanlar açısından önemli kazanımları olan iş yaşam kalitesi örgütsel açıdan da önemli sonuçları taşımaktadır. İş yaşam kalitesinin artırılması örgütsel etkililiğini de arttıran bir durumdur. Çünkü örgütte oluşturulan çalışma koşulları, iş görenin sağlığını ve performansını etkileyebilmektedir. (Aydın, 2006).

İş yaşam kalitesi, süreç olarak örgütlerde, güvenlik, ödül, işin akış şekli, eğitim gibi birçok konuyu kapsamaktadır. Rethinam ve İsmail (2008), iş yaşam kalitesini, çalışanın sağlık ve refah durumunu göz önüne alan ve geliştiren, çalışanın değerlerini geliştirmesine yardımcı olan, bununla birlikte iş yerinde çalışanın iş güvenliğini, işte kendini yetkin hale getirmesini, iş doyumunun sağlanmasını ve iş ile kişisel yaşam ihtiyaçlarının dengesini sağlayan düzey olarak tanımlamaktadır. Başka bir tanımda ise iş yaşam kalitesi, çalışan kesimin bedensel ve ruhsal refah düzeyleri üzerindeki algıları olarak tanımlanmaktadır (Casio, 1992).

İş yaşamı ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında, insanların uykuya ayırdıkları zaman bir kenara bırakıldığında, 24 saatin çoğu iş ortamında geçmekte ve bu süre hesaplandığında insan günlük yaşantısının yaklaşık %70'ine yakın bir zamanı kapsamaktadır (Erdem, 2013). Bütün bu durumlar incelendiğinde insanın, örgütün merkezinde olması ve yaşam gücüne katkıda bulunmasından kaynaklı iş yaşamının tamamında ana unsur olarak değerlendirilmektedir (Başaran, 1998; Can, Kavuncubaşı ve Yıldırım, 2009).

İş yaşam kalitesi, çalışanın iş yerinde mutlu olmasını sağlayan, çevresi ile daha iyi iletişim halinde olmasını ve kendisini geliştirmesine ilerletmesine yardımcı olan kapsamı geniş olan bir kavramdır (Saraji, 2006).

İş yaşamının kalitesi iş yaşamında çalışanın o ortamdan ne düzeyde mutlu olduğu ile doğru orantılıdır. İş yerinde çalışan ne kadar mutlu ise iş yaşam kalitesi de o derece fazla olacaktır. Genel anlamda incelendiğinde iş yaşam kalitesi; iş yaşamında çalışanın bedensel ve zihin durumu ile iş yaşamından elde ettiği doyum

ve motivasyon düzeyini ifade eden bir kavramdır (Newstrom ve Davis, 1997: 293).

Boisvert'in (1977) yaptığı araştırmada elde ettiği sonuçlara göre çalışanların iş yaşamı kalitesi kavramına yükledikleri anlam ve bu kavram ile anlatmaya çalıştıkları 15 farklı durum şunlardır (Araz, 1991):

- İşin çeşitliliği birden fazla alanda üretim,
- İş yerinde yapılan işte yetkinlik,
- İş üzerinde kontrol,
- İşin öğrenme olanakları sunması,
- Kabiliyetlerin ve hünelerinin kullanımı,
- İşinde onay görme,
- İşte arzu edilen geleceğe ulaşma olanaklarına sahip olma
- İşin zor olması, fakat zevkli olması
- Çalışma arkadaşları ile uygun iletişim,
- İşinden gurur duyma,
- İş yerinde alınabilecek kararlarda söz sahipliği,
- Elde edilen sonuçla ilgili geribildirim,
- Karar vermenin önemi,
- Çalışanın kendi yargısını, hükmünü kullanabilmesi,
- Örgütün son ürünleriyle alakalı işte çalışma olanaklarına sahip olma.

2.2.İş yaşam kalitesini etkileyen faktörler

İş yaşam kalitesini etkileyen faktörler örgütsel faktörler ve bireysel faktörler olmak üzere iki ana başlık altında ifade edilebilir.

2.2.1.Örgütsel faktörler

Çalışma koşulları, ücret, örgüt yönetimi, çalışma arkadaşları, işin kendisi, yükselme olanakları iş yaşam kalitesini etkileyen faktörler kapsamında değerlendirilebilir.

a.Çalışma Koşulları

Çalışanlar iş yerinde tehlikeden uzak, kendilerini rahatsız etmeyen, kişisel rahatlıklarını öncelik olarak ele aldıkları bir çalışma ortamını tercih ederler. Bu manada çalışanların çalışma ortamında fiziksel koşulların onları rahatsız etmeyecek şekilde ayarlanması gerekmektedir (Robbins, 1994;194; Aktaran; Bakan ve ark., 2004). Çalışanların sosyal, kültürel, duygusal, psikolojik anlamda kendilerini rahat hissettikleri bir ortamda görev yapmaları iş yaşam kalitelerini olumlu manada etkileyen hususlardır.

b.Ücret

Çalışanların yaptıkları işe karşı tutumlarını belirleyen önemli etkenlerden biride yaptıkları işin karşılığında aldıkları ücrettir. Bu aynı zamanda çalışanların iş yaşam kalitelerini de etkileyen bir husustur. Çalışanların elde ettikleri ücrette adalet kavramı çalışanlar arasında sürekli sorgulanan bir durumdur. Yapılan işin niteliği, riskleri, iş yoğunluğu, işe göre ücretin yeterliliği, alınan ücretin ihtiyaçları karşılama düzeyi gibi birçok faktör çalışanlar arasında değerlendirme kriterleri olarak ön plana çıkmaktadır. Bireyin kendisi ile aynı düzeyde olanlardan daha az ücret aldığı bilmesi, özellikle de kendisinden daha az yetenekli olduğuna inandığı işgörenlere göre ücretinin düşük olduğuna inanması iş yaşam kalitesini değiştirmektedir (Erdoğan, 1996: 239).

c.Çalışma Arkadaşları

İnsan sosyal bir varlıktır. Sosyal bir varlık olan insanın iletişim ihtiyacı vardır. Çalışanlar iş yerinde diğer çalışanlar ile uyumlu ilişkiler ağı kurmak isterler. Her kurumda formel ve formel olmayan gruplar vardır. Bazı iş gruplarının başarıları, üyeleri arasındaki ilişkileri açısından model özelliklidir. Günlük yaşamının çoğunu iş yerinde geçiren kişi için uyumlu iş arkadaşları ile birliktelik, sosyalleşme için gereklidir (Erdoğan, 1996: 242).

d.Yönetim

Örgütlerde yönetim kademesi çalışanların iş yaşam kaliteleri açısından önemli bir unsurdur. Çalışanlara uygun çalışma koşulları oluşturmada, çalışanların beklentilerinin karşılanması, çalışan motivasyonunun artırılması, çalışanlara destek olma, yönetim sürecine çalışanların da katılımının sağlanması özellikle de karar alma süreçlerinde çalışanlarında söz sahibi olması, adaletli bir yönetim davranışının sergilenmesi, çalışanlara olumlu geribildirimlerde bulunulması gibi konular iş yaşam kalitesini arttıran faktörler arasında ifade edilebilir.

e.İşin Kendisi

İşin özellikleri, yapılan işten zevk alınması, çalışanların doyumunu sağlaması, iş imkânları, işin çalışana sağladığı yararlar, çalışanın beklentileri ile işin sağladığı kazanımlar iş yaşam kalitesini etkileyen bir başka husus olarak söylenebilir.

f.Yükselme Olanakları

Çalışanlar görev aldıkları işlerinde yükselme olanaklarının sağlanmasını isterler. Çünkü insanlar işleri iyice öğrenip deneyimleri arttıkça, yaptıkları iş monotonlaşacak, buldukları mevkilerdeki yetkilerini ve dolayısıyla sorumluluklarını yetersiz bulacaklardır. Bu nedenle, kendilerine daha fazla yetki ve sorumluluğun verilmesini isteyeceklerdir. İlerleme ya da yükselme yolları engellenen iş görenlerin çalışma istekleri azalacaktır. Bu nedenle, yükselmenin işyerinde bir teşvik yani güdüleme aracı olduğu görülmektedir (Eren, 1993: 333).

2.2.2.Bireysel Faktörler

Yaş, cinsiyet, meslekte geçirilen süre, eğitim durumu gibi özellikler çalışanların iş yaşam kalitesini etkileyen bireysel faktörler arasında sıralanabilir.

a.Yaş

Yaş çalışanların iş yaşam kalitelerini etkileyen huşulardan biridir. İşten elde edilen kazanımların ön koşulu arasında yaş faktörü ifade edilebilir. Genç çalışanların diğer çalışanlara göre işten tatmin olma düzeyleri, işten elde ettikleri kazanımlar daha düşük olabilir.

b.Kıdem

Mesleki kıdem de çalışanların iş yaşam kalitelerini belirleyen etkenler arasında gösterilebilir. Bireylerin kıdemleri ile iş yaşam kalitesi arasında görülen doğru orantı, kıdem artmasıyla daha iyi mevkilere gelme imkânının iş yaşam kalitesine olumlu etkili olarak değerlendirilebilir (Ulusoy, 1999;20).

c.Cinsiyet

Cinsiyete göre kadın ve erkeklerin bir toplulukta farklı değer ve beklentiler içinde oldukları düşünülmektedir. Kadın ve erkekler cinsiyet – rol toplumsallaşmasındaki farklılıklar nedeniyle kadınlar işe yönelik algılanmaktadır, erkekler ise başarıya yönelik algılanırlar. Özellikle küçük çocuğu olan bayanların, evdeki görevlerinin ve sorumluluklarının daha fazla olduğu bir gerçektir. Belirtilen bu nedenlerden dolayı kadın ve erkeklerin içsel motivasyonlarının ve iş bağlılıklarının farklı oldukları söylenebilir (Kırel, 1999;115-116).

d.Eğitim Seviyesi

İş yaşam kalitesi ve eğitim arasındaki ilişki üzerinde bir uyumsuzluk söz konusudur. Bazı durumlarda yüksek eğitime sahip işgörenlerin özellikle maddi olarak beklentilerinin yüksek olması nedeniyle iş yaşam kalitesi düşmektedir. Bazı durumlarda da yine eğitimi yüksek işgörenlerin örgütsel ödüllere daha çok ulaşmaları ve daha yüksek ücret almaları söz konusu olduğundan iş yaşam kalitesini artırmaktadır (Erol, 1998: 40).

2.3. İş Yaşam Kalitesinin Önemi

Günümüzde, örgüt başarısına katkı sağlayan ögenin çalışan kişiler olduğunun net bir şekilde anlaşılması çalışma yaşamı kalitesi kavramını öne çıkarmış ve bu konudaki uygulamaları önemli kılmıştır. Çalışanların yaratıcı olma ve yenilik yapma istekleri örgütlerin rekabetçi üstünlüğünün esas bir kaynağıdır. Bu kaynağı en iyi şekilde kullanabilmenin yolu da ona yüksek düzeyde çalışma ortamı ve yüksek düzeyde yaşamsal alanın oluşturulmasıdır (Kaymaz, 2003).

Gelişmiş ülkelerde sanayileşmenin hızlı olması, her alanda verimliliği sağlama çalışmaları önemli sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu durumdan dolayı hızla ilerleyen bilim ve teknolojik gelişmeler insan faktörünü zaman zaman unutturmuş beklenen verim ve performanslarda düşüklükler olmuştur. Örgüt içerisinde çalışan insanların niteliğine yönelik davranışlar iş yaşamında yeni düzenlemeler gerektirmiş, değer noktasında insan için çalışmalar önem kazanmıştır. İş yeri seviyesinde yapılan düzenlemeler; iş yerinde verimliliği artırma, iş yerinde çalışan personelin niteliğinin artırılması misyon edinilmiştir (Aydemir, 2008).

İş yaşamı, birey için zamanın çoğunun geçirildiği mekânı oluşturmaktadır. Bundan dolayı iş ortamı da çalışanın ruhsal durumunu etkileyen en önemli unsurdur. Çalışanın iş yerinden elde ettiği haz ile yaşam enerjisini artırma, kişinin ruh sağlığının korunması için önemli bir durumdur. İş yaşam kalitesinin artırılması ile iş yaşamında bireyi mutlu olacak, çalışmasına olumlu katkı sunacak çalışma koşulları yaratılarak ruhsal ve fiziki yapıyı düzenlenecek, çalışanların performansında bir artış söz konusu olacak, çalışanlar örgütten beklentilerini karşılayacak ve çalışanlar örgütsel amaçlar etrafında birleşerek amaçların gerçekleşmesi için bir çaba sarf edecektir. Böylelikle de örgütün etkiliği ve verimliliği de artmış olacaktır (Öge, 2000).

Zamanın çoğunu iş yaşamında geçirilse de, çalışanların iş yaşamı dışında da sosyal çevre ve aile gibi yaşantıları söz konusudur. İş yaşam kalitesine sadece iş tatmini olarak bakılmamalı, aynı zamanda aile yaşamı, sosyal yaşam, iş dışında kalan zaman, ekonomik durum, eğitim, maneviyat gibi insanın yaşamına etki eden

durumları kapsamaktadır. Bütün bunlardan dolayı, iş yaşamı kalitesi, yaşam kalitesinin sağlanması bakımından önemlidir (Aydın, Çelik ve Uğurluoğlu, 2011).

2.4. Öğretmenlikte İş Yaşam Kalitesi

Eğitimin amacı, bireyleri içinde buldukları toplumun ve çağdaş dünyanın uyumlu bir üyesi haline getirerek, onları çağın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatmaktır. Bireylerin, içinde yaşadıkları dünyanın ve toplumun gerçekleri ile uyumlu hale getirecek bilgi ve beceriler ile donatılması ve yetiştirilmesi gerekmektedir. Bireylerin istenilen bilgi, beceri ve yeteneğe sahip olabilmesi bu doğrultuda yetiştirilebilmeleri iyi organize edilmiş bir eğitim sistemi ve nitelikli yetiştirilmiş öğretmenler ile mümkündür. Öğretmenlerden beklenen performansı sergileyebilmeleri nitelikli yetiştirilmelerinin yanında öğretmenlerin ülke düzeyinde dengeli, etkin ve verimli olarak istihdam edilebilmeleri yanında iş ve yaşam koşullarının iyileşmesi de o derece önemlidir (Dilaver, 1996).

Eğitim kurumlarının en önemli çalışanları olan öğretmenlerin mesleki yaşantılarında ortaya koydukları çabalarının yönetici, öğrenci, veli ve çevre tarafından yeterince takdir edilmemesi, mevcut eğitim ortamındaki imkânların ve kaynakların yetersizliği, ortaya koyulan çabanın üst yönetimler tarafından adil bir şekilde ödüllendirilmemesi, okulda karar alma süreçlerine dâhil edilmemeleri, aşırı iş yükü, çalışma koşullarının yetersizliği, toplumsal statülerinin düşük olması, eğitim sisteminin çok sık değiştirilmesi, kendini geliştirme ve yükselme olanaklarının kısıtlı olması iş yaşamı kalitesini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir (Çokluk, 2003).

Okullarda işin insanlaştırılması, insanın yalnızca ekonomik değil, psikolojik, zihinsel ve sosyal gereksinimlerinin de dikkate alınarak, iş koşullarının iyileştirilmesini ifade etmektedir. İş yaşam kalitesi, okuldaki çalışanın iş yaşamındaki konumunu, kendi yapısına, yetenek ve beklentilerine daha uygun hale getirmek ve onu işi ile bütünleştirmek için yapılan tüm faaliyetleri içine alan, sürekli bir düşünce ve eylem bütünlüğünü ifade eder (Paşa, 2002).

Okulu amaçlarına ulaştırmada ve etkili okulu yaratmada yöneticilerin ve öğretmenin yüklendiği rol oldukça önemlidir. Yönetici ve öğretmen olmadan eğitim

hizmeti üretilemez. Bu yüzden de yönetici ve öğretmen okulun vazgeçilmez iş görenleridir. Yönetici ve öğretmenlerin okula ve işine bağlı olması, işinden doyum sağlaması, stres ve tükenmişlikle başa çıkması, öğrenci, veli ve öğretmen arkadaşlarıyla güçlü etkili ilişkiler kurması, kısacası iş yaşamı kalitesinin yüksek olması başarıya ulaşmasında temel faktör olarak değerlendirilebilir (Erdem, 2008).

Öğretmenlerin mesleki yaşantılarında görülen bu tür olumsuz durumlar öğretmenlerin, eğitim kurumunun ve genelde de eğitim sisteminin kalitesini, verimliliğini ve niteliğini düşürmektedir. Eğitimde amaçlara ulaşabilmek için olumsuz mesleki koşullar altında çalışan öğretmenlerin iş yaşam kalitesini artırmak için okullarda yeni düzenlemeler yapmak zorunlu hale gelmektedir (Erdem, 2008).

Öğretmenlerin başarılı ve etkili birer işgören olması okulları başarıya ulaştırmada en önemli göstergelerden biridir. İş yaşamı kalitesinin yeterli olmadığı okul ortamları, öğretmenlerin işlerini etkileyebileceği gibi; ilişkilerini, motivasyonlarını, iş doyumunu, örgüte bağlılıklarını ve iş yaşam dengesini de etkileyebilir (Barker, 1986; Bolduc, 2002:Akt: Erdem, 2008).

Yukarıda ki açıklamalar doğrultusunda öğretmenlerin iş yaşam kalitelerinin yüksek olmasının öğretmenlerin örgütsel amaçları yerine getirme düzeylerini arttıracaklarını, amaçlar doğrultusunda ortaya koyacakları performans düzeyinin yüksek olacağını, iş yaşam kalitelerinin düşük olması durumunda da tersi durumun söz konusu olacağını ifade etmek yanlış olmaz. Öğretmenlerin iş yaşam kalitelerinin yüksek olmasının olası bir takım pozitif sonuçları doğuracağı da ifade edilebilir. Bu sonuçlardan biri de psikolojik dayanıklılık olarak ifade edilebilir. Bu nedenle bu araştırmada öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile iş yaşam kaliteleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

B.İlgili Araştırmalar

1.Psikolojik Dayanıklılık ile İlgili Yapılan alışmalar

1.1.Yurt İçi alışmalar

Bektaş ve zben (2016) tarafından, evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesine yönelik yapılan araştırmada; cinsiyet, yaş, bireyin ve eşinin çalışma durumu değişkenlerine göre evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin farklılaşma olmadığı, bireylerin eşlerinin öğrenim durumu değişkenine, ekonomik koşullarına göre pozitif sonuca ulaşmışlardır.

Ergenç (2016), tarafından yapılan bir araştırmada ise anasınıfı ğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin sosyal becerileri ve empatik eğilim düzeyleri üzerindeki rolü incelenmiştir. Anasınıfı ğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin yaşa göre karşılaştırılması yapıldığında, yaşa göre empatik eğilimin azaldığı ya da arttığı görülmemiştir. Uygulanan ölçeklerde ortaya çıkan sonuçlara göre anasınıfı ğretmenlerinin eğitim durumları ile çocuğu olanlar ve olmayanlar kıyaslandığında ise; eğitim grupları arasında empati düzeyleri puanı bakımından anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşmış. Araştırmada elde edilen bulgulara göre anasınıfı ğretmenlerinin yaşları arttıkça duygusal dayanıklılıklarının azaldığı görülmüştür. Ayrıca çalışmada ocuk sahibi olan ve olmayan anasınıfı ğretmenlerinin Sosyal Beceri düzeyleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Karataş (2016), zel eğitim okulunda çalışan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve başa çıkma stratejileri incelendiği araştırmada, psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile başa çıkma stratejileri ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuca göre özel eğitim okulunda çalışan bekar öğretmenlerin, evli öğretmenlere göre psikolojik dayanıklılık puanaları daha yüksek çıkmış. Özel eğitim okullarında çalışan kadın öğretmenlerin, genç öğretmenlerin ve bekar öğretmenlerin başa çıkma stratejileri ölçek puanları daha yüksek çıktığı

görülmüştür. Meslekte çalışılan süre ile başa çıkma stratejileri arasındada anlamlı bir ilişki bulmuştur.

Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu (2015) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve dayanıklılık düzeylerini etkileyen faktörler incelenmiş; cinsiyet, ekonomik durum değişkenleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Yıldız (2015), tarafından yapılan araştırmada eğitim yöneticilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve karar verme stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma incelendiğinde okul yöneticilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri yüksek çıktığı görülmektedir. Karar verme sürecinde öz saygı ile dikkatli karar verme arasında okul yöneticileri yönünden anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kaçınan karar verme boyutunda ise idareciler arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Gökmen (2014), tarafından gerçekleştirilen araştırmada, özel eğitim okulunda görevli yöneticilerinin psikolojik dayanıklılık ve iş doyumu arasındaki ilişki incelenmiş. Araştırma sonuçları incelendiğinde yöneticilerin cinsiyet, yaş, medeni durum, çalışılan süre, çalışılan kurum türü ve iş doyumu alt basamakları ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki çıkmamış ancak öğrenim durumları, mezuniyet alanı ve görevde kalınan süre arasında anlamlı bir ilişki çıktığı görülmüştür.

Sezgin (2012), yapılan bir diğer araştırmada ise ilköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmış. Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık toplam puanlarının cinsiyet ve branş değişkenleri açısından anlamlı farklılık olmadığı, buna karşılık mesleki kıdem ve yaş değişkenleri açısından anlamlı düzeyde farklılıklar olduğu çıkmıştır. Sezgin (2009) bir diğer araştırmasında ise öğretmenlerin organizasyonel bağlılıklarını psikolojik dayanıklılık ve bazı demografik değişkenler açısından incelediği araştırmasında 405 ilköğretim öğretmeni ile çalışmıştır. Yapılan araştırma sonucuna göre psikolojik dayanıklılığın, ilköğretim öğretmenlerinin organizasyonel bağlılığının yordanmasında önemli bir etken olduğu sonucuna varılmış. Psikolojik dayanıklılık durumunun cinsiyet ve yaş değişkenler arasında da anlamlı bir fark çıkmamıştır.

Tekin (2011), askeri hastanelerde çalışan hemşirelerin psikolojik dayanıklılık ve tükenmişlik düzeylerini incelediği bir diğer araştırmada ise, psikolojik dayanıklılık ve tükenmişlik ölçeklerinden elde edilen sonuçlar arasında ters bir ilişki olduğu, psikolojik dayanıklılık düzeyi arttıkça tükenmişlik düzeyinin azaldığı tespit edilmiştir.

Terzi (2008), üniversite öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık düzeyi ve sosyal destek algısı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu araştırmada uygulanan psikolojik dayanıklılık ölçeğinden elde edilen puanlar ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinden alınan puanlar arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu ortaya çıktığını ifade etmiştir.

Psikolojik dayanıklılıkla ilgili literatür taraması yapıldığında araştırmaya konu olan durumlar ergenler, sağlık çalışanları ve çocuklar üzerine olduğu ifade edilmektedir. Bu çalışmalar genellikle; bireylerin iş yaşantısında karşılaştıkları yoğun stresli durum ile ilgili kişilerin psikolojik sağlıkları ile alakalı yapılmıştır (Durak, 2002).

Yurt içinde yapılan psikolojik dayanıklılık ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde genel olarak cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, çalışma deneyimi, ortalama gelir, ebeveyn eğitim düzeyi, birliktelik durumu, yerleşim yeri, sosyal ilişkileri gibi demografik değişkenlerin ele alındığı ve bu değişkenler açısından anlamlı farklılıkların elde edildiği görülmektedir Psikolojik dayanıklılık ile yordanan diğer değişkenlerde de anlamlı bir ilişki olduğu sonuçları ortaya çıktığı görülmektedir.

1.2.Yurt Dışı Çalışmalar

Munoz, Bredy ve Brown (2017), tarafından şiddet gören kadınlar üzerinde yapıldığı araştırmada sığınma evinde kalan 125 kadın ile yapılan araştırmada umut düzeyleri ile algılanan kontrol durumlarının psikolojik dayanıklılık ile ilgili bağlantıları araştırılmıştır. Bu çalışma sonucunda elde edilen sonuçlara göre şiddet gören kadınların umut düzeyleri ile algılanan kontrol durumlarının psikolojik dayanıklılık için önemli bir unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Jeste ve ark.(2013) tarafından yapılan bir diğerk araştırımda 50-99 yaş arasındaki 1006 katılımcı üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde yüksek dayanıklılık düzeyleri ve daha düşük depresyon seviyeleri, daha başarılı bir yaşlanma süreci için önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır

Thanoi (2009) tarafından araştırmada, ergenlerdeki ruminasyonun, intihar davranışlarının üzerinde oluşturduğu rolü ve psikolojik dayanıklılığın, ruminasyon üzerindeki etkisi araştırılmış. Araştırma sonucuna bakıldığında; psikolojik dayanıklılık, ruminasyonun etkilerini azaltarak ergenlerde intihar riskini düşürdüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Vogt ve arkadaşları tarafından (2008) yapılan araştırmada, stres reaksiyonları ve psikolojik dayanıklılık arasındaki karşılıklı ilişki incelenmiştir. Bu araştırmaya 1571 kişi katılım sağlamıştır. Araştırma sonucuna göre sosyal destek stres reaksiyonu ve dayanıklılık arasında yönetici etkide olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dayanıklılık düzeyleri fazla olan erkeklerin daha az stres ve daha fazla stres deneyimi raporlaştırılmıştır.

Chung (2008), üniversite öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile karakter özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan bu araştırma sonucuna göre öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ile kendilerine karşı olumlu tutumları, alçak gönüllülük ve maneviyat arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Weiss (2002) tarafından yapılan bir diğerk araştırmada engelli çocuk sahibi anneler ile normal çocuk sahibi annelerin stres düzeylerinde sosyal destek ve psikolojik dayanıklılığın etkilerini incelemiştir. Araştırmada 120 anne katılım sağlamıştır. Araştırma sonucu incelendiğinde psikolojik dayanıklılığın ve sosyal desteğin başarılı bir uyumun belirtileri olduğu, psikolojik dayanıklılık puanı yüksek çıkan annelerin algıladıkları sosyal destek ile stresin olumsuz etkilerini daha az yaşadıkları sonuçlarına varmıştır.

Psikolojik dayanıklılığın başlangıcı olarak kabul edilen Kobasanın çalışmaları 1979 yılında yapılmıştır. Kobasa (1979) tarafından ABD'nin Illinois belediyesinde 670 erkek yönetici ile psikolojik dayanıklılık kavramı ile ilk çalışmayı yaparak bu alana öncülük etmiştir. Araştırmasının başında araştırma grubunda bulunanlardan

yaşamları içerisinde geçmişe ait üç yıl içerisinde ki deneyimledikleri stres altında kaldıkları olayları ve hastalıkları yazmaları istenmiştir. Bu verilerden sonra grup iki ye ayrılmıştır. Ulaşılan veriler ışığında Kobasa, aşırı stres ve hastalık yaşadığını belirten kişilerde meydan okuma, kendini adama ve kontrol özelliklerine sahip kişiler olduklarını, bu kişilerin sahip oldukları işlerine kendilerini adanmışçasına çalıştıklarını, iş yerinde karşılaşılan güçlükleri birer tehdit olarak değilde kendilerini geliştirecekleri bir kazanım olarak gördüklerini bu durumları pozitif çevirdiklerini ortaya koymuştur. Olumsuz veya olumlu durumlarda kontrolün kendilerinde olduklarını hissettiklerini tespit etmiştir. Bu araştırma sonrasında elde edilen bilgiler ışığında Kobasa, psikolojik dayanıklılığı; meydan okuma, kendini adama ve kontrol bileşenleri ile modelleyerek gelecek nesillere kavramsallaştırmıştır.

2.İş Yaşam Kalitesi ile İlgili Yapılan Çalışmalar

2.1. Yurt İçi Çalışmalar

İsmetoğlu (2017) tarafından yapılan araştırmada branş öğretmenlerinin çok kültürlü yeterlilik düzeyleri ve iş yaşam kalitesine yönelik algıları araştırılmıştır. Genel manada kurum değişkeni açısından anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Branş değişkeni açısından; iş yaşam kalitesine yönelik öğretmen algılarının hem toplam hem de alt boyutların hiçbirinde anlamlı fark bulunamamıştır. Branş öğretmenlerinin çok kültürlü yeterlilik algıları ile iş yaşam kalitesi düzeyine yönelik algılarında düşük düzeyde, pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur.

Alan ve Yıldırım (2016) tarafından yapılan araştırmada; hemşire olarak çalışanların iş yaşam kalitesini etkileyen faktörlerin belirlenmesi üzerinde bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucu incelendiğinde; hemşirelerin çalıştıkları kurumlarından memnun olduğu sonucuna ulaşılmış, iş yaşam kalite düzeyleri de orta düzeyde çıkmıştır. Kadro durumları çalışanların, çalışma düzeylerini de etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Argon ve İsmetoğlu (2016), “Lise Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi Algı Düzeyleri İle Okula Bağlılıkları Arasındaki İlişki” isimli çalışmalarında, ortaöğretim

öğrencilerinin okul yaşam kalitelerinin orta düzeyde çıktığı ifade edilmiştir.

Araştırma sonucu ortaöğretim yaşam kalitesi ile okula bağlılık arasında orta halde pozitif bir ilişki çıktığı belirtilmiştir.

Yeşil ve Fidan (2015) “Kadın Akademisyenlerin Çalışma Yaşam Kalitelerinin İncelenmesi: Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Kadın Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma” konulu araştırmalarında, kadın akademisyenlerin devlet ve özel üniversiteler şeklinde incelemiş; çalışan kadın akademisyenlerin işten duydukları takdir ve saygının artırılması, yaratıcılıklarının teşviki, memnuniyet, mesleki doyum, mesleki becerilerinin geliştirilmesi gibi konular karşılaştırılmış, devlet üniversitelerinde çalışan kadın akademisyenlerin iş yerlerinde takdir gördüklerine ilişkin algı durumlarının vakıf üniversitesinde çalışanlara oranla yüksek olduğu sonucunu bulmuşlardır. Bir başka değişken olan mesleki becerilere yönelik devlet üniversitelerindeki algının, vakıf üniversitelerinde çalışan kadın akademisyenlere oranla daha yüksek çıktığı sonucuna ulaşmışlardır.

Afşar (2015) tarafından yapılan bir diğer araştırmada ise akademisyenlerin çalışma yaşam kalitesini Hacettepe Üniversitesi çalışanları üzerinden yapmıştır. Bu araştırmada, akademisyenlerin maddi geliri, iş güvenceleri, akademik ünvan, üniversitede çalışma süresi gibi değişkenler açısından çalışma yaşam kalitesi algısının farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu araştırmada personeli olunan üniversitenin personellerini koruması ve onlara iş güvencesi vermelerine yönelik düşüncelerin azalması yapıları olumsuz etkilendiği, maddi kazanç, akademik ünvan ve çalışma yılı gibi değişkenlerin artması durumunda ise yaşam kalitesine yönelik algının arttığı tespit edilmiştir. Bir diğer sonuca göre ise çalışanların Hacettepe Üniversite’sine yönelik koruyucu olma durumlarının düşük olduğu, bunun sonucunda da yaşam kalitesini negatif yönde etkileyen bir etmen olduğu belirtilmiştir.

Yalçın (2014) tarafından yapılan bir diğer araştırmada; Öğretmenlerin algılarına göre okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile öğretmenlerin iş yaşam kalitesi ve örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan bu araştırma sonuçlarına bakıldığında; öğretmenlerin iş yaşam kalitesi algılarını orta düzeyde

çıkması, öğretmenlerin uygun ve adil karşılık alt boyutu en az puan aldığı ve en yüksek puan olarakta demokratik ortam çıkmıştır.

Dikmetaş (2006) yaptığı incelemede, ‘hastane personelinin çalışma/iş yaşam kalitesine yönelik yapmıştır. İnceleme sonucuna bakacak olursak, eğitim düzeyi açısından lise mezunu çalışanların ilköğretim mezunu çalışanlara göre şuanda yaptığı iş açısından sağlık ve yardımcı sağlık hizmetleri sınıfında çalışanların genel idare sınıfında çalışanlara göre çalışma/iş yaşam kalitesi pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Erdem (2008) tarafından yapılan “Öğretmenlere Göre Kamu Ve Özel Liselerde Yaşamı Kalitesi Ve Örgütsel Bağlılıkla ilişkisi” adlı doktora tez çalışması ülkemiz içerisinde öğretmenler üzerinde iş yaşam kalitesi ile ilgili yapılan ilk araştırmadır. Bu araştırmada öğretmenlerin iş yaşam kalitesi ve okula olan bağlılık düzeyleri ile iş yaşam kalitesinin örgütsel bağlılığı yordama derecesi bulunmaya çalışılmıştır. Daha öncesinden iş yaşam kalitesi ile ilgili çalışmalar ağırlıklı olarak sağlık ve ekonomi alanlarında yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle yapılan bu araştırma büyük önem arz etmektedir. Bu araştırma Türkiye’de bulunan kamu ve özel liseler düzeyinde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini kamu liselerinde görev yapan 84321 öğretmen ve özel liselerde görev yapan 8888 öğretmen oluştururken, araştırmanın örneklemini ise 17 il oluşturmaktadır; Kayseri, Malatya, İzmir, Samsun, Manisa, Adana, Antalya, Elazığ, Van, Gaziantep, Diyarbakır, Sanlıurfa, Ankara, Trabzon, Amasya, Bursa, Kocaeli illerinde görev yapan 410 kamu kurumlarındaki lise öğretmenleri ile 391 özel genel lisede görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırma iş yaşam kalitesinin 7 alt boyutuna göre incelenmiştir; toplam yaşam alanı, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları, işgören kapasitesinin geliştirilmesi, okulların sosyal sorumluluğu, sosyal bütünleşme, demokratik ortam, uygun ve adil karşılık. Bu araştırma sonucunda elde edilen başlıca sonuçlara bakacak olursak; Kamu liselerinde görev yapan öğretmenler toplam yaşam alanı, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları, işgören kapasitesinin geliştirilmesi, okulların sosyal sorumluluğu, sosyal bütünleşme alt boyutları liselerde görev yapan öğretmenlerde daha düşük seviyelerde çıkmıştır. Kamu kurumlarında çalışan lise öğretmenleri, özel lise öğretmenlerine göre, daha fazla uyum bağlılığı gösterirken, özel lise öğretmenlerine göre ise daha az

özdeşleşme ve içselleştirme bağlılığı göstermişlerdir. Alt boyutlar düzeyinde yapılan karşılaştırmada iş yaşam kalitesinin alt boyutları ile örgütsel bağlılığın bir alt boyutu olan uyum boyutu arasındaki ilişki negatif yönlü çıkmış, özdeşleşme ve içselleştirme boyutları arasında ise anlamlı bir ilişki çıkmıştır. İş yaşam kalitesinin alt boyutları ile uyum boyutu arasındaki ilişkiler düzeni incelendiğinde düşük ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuşken, özdeşleşme ve içselleştirme boyutları arasında orta ve yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur. İş yaşam kalitesini yordama boyutu incelendiğinde, örgütsel bağlılıkta uyum boyutu %28'ini, özdeşleşme boyutu %63'ünü, içselleştirme boyutu da %34'ünü yordadığı tespit edilmiştir.

2.2.Yurt Dışı Çalışmalar

Chitra ve Mahalakshmi (2012) tarafından ‘Çalışanların İş Yaşamları ve İş Yaşam Kaliteleri Algıları Üzerine’ bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma sonucu incelendiğinde iş yaşam kaliteleri algıları uygulanan ölçek sonucunda orta düzeyde bir sonuç elde etmişlerdir. Ayrıca iş tatmini, stres ve iş ile ilgili analizlerinin birbirine yakın düzeyde bir sonuç elde etmişlerdir.

Nanjundeswaraswamy ve Swamy(2012) tarafından yapılan araştırmasında “Liderlik Stili ve İş Yaşam Kalitesi Üzerine Bir Alan Araştırması”konusunu araştırmışlardır. Bu araştırma kapsamında incelenen örgütsel bağlılık, liderlik stili ve iş yaşam kalitesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Kashani (2012) “İş Yaşam Kalitesi ile Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişki” konusu üzerine araştırma yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında iş yaşam kalitesi ile örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişki araştırılmış, aralarında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Josiah, Odhiambo, Paul and Ochieng (2012) bu araştırmacılar tarafından yapılan incelemede; “İş Yaşam Kalitesinin İş Performansı Üzerine Etkisi” üzerinde durmuşlardır. Araştırma sonucuna bakıldığında, çalışmada iş yaşam kalitesi ile örgütsel bağlılık, iş tutumu, motivasyon, örgütsel vatandaşlık, ruh sağlığı, yaşam doyumu ve iş performansı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Gupta ve Sharma (2011) tarafından yapılan “Çalışanların İş Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörler” adlı araştırmalarında elde ettikleri sonuç şu şekildedir; çalışanların iş yaşam kalitelerinin yüksek olduğu ve yeterli ücret, adaletli dağıtım, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları, iş gören kapasitesinin geliştirilmesi, kariyer yapma fırsatları gibi değişkenlerin çalışanların iş yaşam kalitelerini etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Sturman (2002) tarafından yapılan araştırmada, iş ile ilgili memnuniyet ve bağlılık çerçevesinde öğretmenlerde iş yaşam kalitelerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırma örneklemini belirlemek için tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bunun sonucunda araştırma 100 ortaöğretim, 200 ilköğretim öğretmeniyle yürütülmüştür. Çalışmaya katılan öğretmenlerin iş memnuniyetlerinin yüksek olduğu, çalışılan yerdeki arkadaşlık ilişkilerinin iyi olduğu, okul ortamında iletişimlerinin iyi olduğu ve okulda kendileri için yapılan hizmetlerden memnun olduklarını ifade etmişler. Ancak diğer çalışanlarla kıyaslandığında daha stresli ve eşit ücret dengesinin olmadığı görüşünü ifade etmişlerdir. Bir diğer durumda ise lise öğretmenleri işe daha çok katılım ve daha çok sorumluluk isterken ilköğretim seviyesinde çalışan öğretmenler bu konuda kararsızlık belirtmişlerdir. İlköğretim seviyesinde çalışan öğretmenlerin kıdemleri arttıkça, branş öğretmenlerine oranla iş yaşam kalite düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Bir diğer sonuca göre ise bağlılığın stres düzeyi ile iş memnuniyetine ilköğretim seviyesinde çalışanların destek düzeyinden etkilendiği tespit etmiştir.

Hart (1994), tarafından yapılan incelemede öğretmenlerin iş yaşam kalitesi ile iş deneyimleri, psikolojik endişe ve moral-motivasyon konuları üzerinde durmuştur. Çalışmada ağırlıklı olarak öğretmenlere iş yerlerindeki deneyimlerini olumlu olumsuz bir şekilde iş yaşam kalitelerini ne düzeyde etkilediği sorulmuştur. Bu kapsamda örnekleme olarak seçilen 1539 Avusturyalı ilk ve orta öğretim öğretmenine anket çalışması ile ulaşılmıştır. Yaşam kalitesi ile ilgili araştırmaları çalışanların moral ve sters durumlarını iş yaşamındaki deneyimlerine göre etkileyeceği varsayımında bulunmuşlardır. Çalışma üç yapısal eşitlik modeli gösteren bir çalışma olmuş, olumlu deneyimler çalışanların moral durumunun psikolojik stresten daha dayanıklı bir belirleyicisi olduğunu, olumsuz deneyimlerin ise moral yerine

psikolojik stresin belirleyici olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bir diğer sonuca göre ise moral ve stresin öğretmenlerin iş yaşam kalitelerine aynı düzeyde olumlu katkılar sunduğunu ifade etmiştir.

Pelsma ve diğerlerinin (1987) yağtığı bir diğer araştırmada ise, örneklem olarak seçtikleri 251 öğretmenle yaptıkları araştırmalarında iş yaşam kalitesi, iş stresi ve iş memnuniyeti çerçevesinde araştırma yapılmış; alınan ücret, veli iletişimi, öğrenci ilişkileri, öğrencilerin ilgi düzeyleri gibi iş ile ilgili görüşler araştırmışlardır. Araştırma sonucunda iş memnuniyeti ile birlikte iş stresinin çok boyutlu bir yapıda olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu boyutlar detaylı incelenecek olursa; zaman, içsel ve dışsal destekler, idare, fiziki şartlar ve öğrencilerdir. Bir diğer sonuç ise bu araştırmada eğitim seviyesi ile işten memnuniyet arasında az da olsa anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Aynı durumda iş stresi ve yaş arasında da az bir fark ile pozitif bir ilişki bulunmuştur.

III.BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmamızın bu bölümünde araştırmanın yöntemi, veri toplama araçları, geçerlik-güvenirlik çalışmaları, verilerin çözümlenmesi ve yapısal eşitlik modeli ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

A. Araştırma Modeli:

Bu çalışmada öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile iş yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlandığından, çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın modeli ilişkisel tarama modeli olarak belirlenmiştir. İlişkisel Tarama Modelleri, çoğu zaman değişkenler arası ilişki durumunun belirlenmesinde kullanılır (Şimşek, 2012:92). Bu yöntemde hedef araştırmada ilişki durumunun varlığını ve/veya ölçüsünü ortaya koymaktır (Karasar, 2005: 81).

B. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Yozgat-Merkez-Sorgun-Yerköy ilçelerinde bulunan resmi ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapmakta olan 438 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, eğitim durumu, branş, kıdem, okul türü ve görev yaptığı okuldaki hizmet süresine göre dağılımını gösteren bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

	Seçenekler	N	%
Cinsiyet	Erkek	244	55,7
	Kadın	194	44,3
	Toplam	438	100
Eğitim Durumu	Lisans	386	88,1
	Lisans Üstü	52	11,9
	Toplam	438	100
Branş	Sınıf	71	16,2
	Branş	367	83,8
	Toplam	438	100
Kıdem	1-5	165	37,7
	6-10	112	25,6
	11-15	72	16,4
	16-20	48	10,9
	21-	41	9,4
	Toplam	438	100
Okul Türü	İlkokul	86	19,6
	Ortaokul	149	34,1
	Lise	203	46,3
	Toplam	438	100
O.Hiz. Süre	1-3	279	63,7
	4-6	94	21,5
	7-10	45	10,3
	11-	20	4,5
	Toplam	438	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin 244'ü (%55,7) erkek, 194 (%44,3)'ü kadın öğretmenlerden oluşmaktadır. Eğitim durumu değişkenine göre araştırmaya katılan öğretmenlerin 386'i (%88,1) lisans mezunu, 52'si (%11,9) lisans üstü mezunudur.

Öğretmenlerin branş dağılımları dikkate alındığında araştırmaya katılan öğretmenlerin 71'i (%16,2) sınıf öğretmeni, 367'si ise (%83,8) branş öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Kıdem değişkeni açısından incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin 165'i (%37,7) 1-5 yıl, 112'si (%25,6) 6-10 yıl, 72'si (%16,4) 11-15 yıl, 48'i (%10,9) 16-20 yıl, 41'i (%9,4) 20 yıl ve üzeri çalışma kıdemine sahiptir.

Araştırmaya katılanlar okul türü değişkenine göre incelendiğinde öğretmenlerin 86'sı (%19,6) ilkokulda, 149'u (%34,1) ortaokulda, 203'ü ise (%46,3) liselerde görev yapmaktadırlar.

Görev yapılan okuldaki hizmet süresi dikkate alındığında araştırmaya katılan öğretmenlerin 279'u (%63,7) buldukları okulda 1-3 yıl, 94'ü (%21,5) 4-6 yıl, 45'i (%10,3) 7-10 yıl, 20'si (4,5) 11 yıl ve üzeri çalışma sürelerine sahiptir.

C. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı ile verilerin elde edilmesinde izlenen yöntem aşağında açıklanmaktadır.

Bu araştırma için gerekli verilerin toplanması amacıyla öğretmenlere uygulanmak üzere iki ölçme aracı kullanılmıştır. Bunlar (1) İş Yaşam Kalitesi Ölçeği (2) Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğidir. Ölçme araçlarını sağlıklı bir şekilde kullanılabilmesi için araştırmacılar tarafından gerekli izinler alınmıştır. Her bir ölçek için ayrıntılı bilgilere diğer bölümlerde yer verilmiştir. Çalışmada uygulanan veri toplama aracında bu ölçeklere ek olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu hazırlanmıştır. Bu formda öğretmenlerin cinsiyet, branş, eğitim durumu, okul türü, görev yaptığı okuldaki hizmet süresi ve kıdemini belirlemeye yönelik altı soru maddesine cevap aranmıştır.

1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından araştırmaya katılan öğretmenlerin çeşitli değişkenlere göre durumunu belirlemek amacıyla Kişisel Bilgi Formu oluşturulmuştur. Bu form; cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan branş, meslekteki çalışma süresi kıdem, okul türü ve okuldaki hizmet süresi türünü içeren 6 sorudan oluşmaktadır.

2. İş Yaşam Kalitesi Ölçeği

Erdem (2008) tarafından geliştirilen iş yaşam kalitesi ölçeği, kamu ve özel liselerde görev yapan öğretmenlerin İYK'yi ölçmek üzere; “toplam yaşam alanı”, “güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları”, “iş gören kapasitesinin geliştirilmesi”, “sosyal sorumluluk”, “sosyal bütünleşme”, “demokratik ortam”, “uygun ve adil karşılık” olarak yedi boyutta hazırlanmıştır. Her bir boyut, ölçeğin bir alt ölçeği olarak düşünülmüştür. İş yaşamı kalitesi ölçeği, likert tipi beşli dereceleme türünde hazırlanmıştır.

Erdem (2008) tarafından geliştirilen iş yaşam kalitesi ölçeği toplam 43 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarına bakılacak olursa; ölçeğin toplam yaşam alanı alt boyutunda 4 madde (1-4 maddeleri) , güvenli ve sağlıklı yaşam alt boyutunda 7 madde (5-11 maddeleri) , İşgören kapasitesinin geliştirilmesi alt boyutunda 6 madde (12-17 maddeleri) , sosyal sorumluluk alt boyutunda 7 madde (18-24 maddeleri) , sosyal bütünleşme alt boyutunda 5 madde (25-29 maddeleri) , demokratik ortam alt boyutunda 7 madde (30-36 maddeleri) , uygun ve adil karşılık alt boyutunda 7 madde (37-43 maddeleri) yer almaktadır.

Erdem (2008) tarafından geliştirilen iş yaşam kalitesi ölçeğine ait bulunan cronbah alfa değerleri ve her bir alt boyutun açıklanan toplam varyansları şu şekildedir; toplam yaşam alanı alt boyutuna ait alfa değeri ,84 açıklanan varyans % 67 güvenli ve sağlıklı yaşam alt boyutuna ait alfa değeri ,87 açıklanan varyans % 58, işgören kapasitesinin geliştirilmesi alt boyutuna ait alfa değeri ,88 açıklanan varyans % 63, sosyal sorumluluk alt boyutuna ait alfa değeri ,86 açıklanan varyans % 53, sosyal bütünleşme alt boyutuna ait alfa değeri ,81 açıklanan varyans 58, demokratik ortam alt boyutuna ait alfa değeri ,88 açıklanan varyans 59, uygun ve adil karşılık alt boyutuna ait alfa değeri ,86 açıklanan varyans % 54 olarak hesaplanmıştır.

Bu çalışma için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda, toplam yaşam alanı alt boyutuna ait alfa değeri , 79 , güvenli ve sağlıklı yaşam alt boyutuna ait alfa değeri , 85, iş gören kapasitesinin geliştirilmesi alt boyutuna ait alfa değeri ,88, sosyal sorumluluk alt boyutuna ait alfa değeri , 86 , sosyal bütünleşme boyutuna ait alfa değeri ,90 , demokratik ortam alt boyutuna ait alfa değeri ,92 , uygun ve adil karşılık

alt boyutuna ait alfa değeri ,90 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geneline ait cronbah alfa güvenirlik katsayısına bakıldığında ise ,96 olarak bulunmuştur. Buna göre elde edilen bu sonuçlar incelendiğinde iş yaşam kalitesi ölçeğine ait sonuçlar Erdem (2008) tarafından elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

3. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini ölçmek için Terzi (2016) tarafından geliştirilen 21 maddelik Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği kullanılmıştır. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, bireyin kendisi ve yaşamına ilişkin inançlarını ifade eden 21 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 5' li 75 Likert tipinde ve 0-4 puanlı bir ölçek olup, ölçek maddeleri (0) kesinlikle katılmıyorum, (1) katılmıyorum, (2) ne katılıyorum ne katılmıyorum, (3) katılıyorum, (4) kesinlikle katılıyorum şeklinde düzenlenmiştir. Ölçek, doğrudan ifadeler ile ters ifadeleri içermekte, 2. ve 15. maddeleri ters yönde puanlanmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesi için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış, açımlayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin 21 madde ve üç alt boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Bu boyutlar alanyazın doğrultusunda kendini adama, kontrol ve meydan okuma olarak adlandırılmıştır. Ayrıca ölçek maddelerinde %27'lik alt-üst grupların ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Ölçeğin tamamı için Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .76 iken, yapılan bu çalışmada ise iç tutarlık katsayısı (Cronbach α) ,84 olarak hesaplanmıştır. Her bir alt boyut için Cronbach alpha güvenirlik katsayıları .62 ile .74 arasındadır. Elden edilen bulguların sonucunda ölçeğin psikolojik dayanıklılık kişilik özelliğini geçerli ve güvenilir şekilde ölçtüğü sonucuna ulaşılmıştır.

D. Verilerin Toplanması

Veriler, 2018- 2019 eğitim-öğretim yılında Yozgat ili Merkez, Yerköy ve Sorgun ilçelerindeki resmi kurumlarda görev yapan ilkokul, ortaokul ve liselerdeki 438 öğretmenden toplanmıştır. Veri toplama araçlarının okullarda uygulanabilmesi

için Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alındıktan sonra araştırmacı tarafından okullara gidilerek okul yönetiminin bilgisi dâhilinde öğretmenlere ulaşılmıştır. Ölçeklerden elde edilen veriler analiz edilerek öğretmenlerin iş yaşam kalitesi ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri belirlenmiştir.

E.Verilerin Analizi

Araştırmada ilk olarak örneklem grubundan elde edilen veriler incelenerek, gelişigüzel doldurulan eksik ve hatalı veriler tespit edilerek elenmiş geriye kalan veri seti bilgisayar ortamına aktarılarak analizler öncesinde kullanıma hazır hale getirilmiştir.

Toplanan verilerin parametrik ya da non parametrik istatistikler için uygun olup olmadığına bakmak için normallik dağılımına ve grupların varyans eşitliğine (Levene F testi) bakılmıştır. Normal dağılım testine ilişkin veriler Tablo 2’de sunulmuştur. Grup varyanslarının eşit olduğu ve değerlerin +1.5 ve -1.5 arasında olması verilerin normal dağılım gösterdiği, parametrik istatistikler için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Normal dağılım testine ilişkin veriler aşağıdaki Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2. Normallik Testi Sonuçları

	Skewness	Kurtosis
Psikolojik Dayanıklılık	-1,07	1,13
Top. Yaş. Alanı.	-,283	,007
Güv. Ve Sağl. Yaşam Al.	-,355	-,288
İş Gör. Kap. Gel.	-,458	-,127
Sosyal Sorumluluk	-,203	-,266
Sosyal Bütünleşme	-,666	-,119
Demokratik Ortam	-,741	,317
Uygun ve Adil Karşılık	-,081	-,156

Psikolojik dayanıklılık ve iş Yaşam Kalitesi ile ilgili ele alınan bağımsız değişkenlerin düzeylerine göre oluşturulan grupların bağımlı değişken puanlarının anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrasında anlamlı bulunan bulgularda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla post hoc testi (Scheffe) yapılmıştır. Gruplar arasında mümkün olan bütün doğrusal kombinasyonların karşılaştırması için Scheffe metodu geliştirilmiş olup; bu metod genel itibariyle, en esnek ve karşılaştırılacak grup sayılarının çok olması durumunda α hata payını kontrol altında tutabilen (conservative) ve gruplardaki gözlem sayılarının eşit olması varsayımını dikkate almayan bir post hoc türü olarak ele alınmaktadır (Scheffe, 1953; Scheffe, 1959).

Psikolojik dayanıklılık ve iş yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ve iki değişken arasında ki yordama düzeylerini belirlemek içinde çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Veri setinin parametrik koşulları sağladığının belirlenmesinden sonra araştırmanın amacı çerçevesinde psikolojik dayanıklılık ile iş yaşam kalitesi arasında ilişkilerin belirlenebilmesi için Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi için SPSS 23.00 paket programı kullanılmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu kısmında verilerin analizinden elde edilen bulgular ve bulgulara dayalı olarak yorumlara yer verilmiştir.

A. Psikolojik Dayanıklılığa İlişkin Bulgular ve Yorum

1) Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ne düzeydedir?

Tablo 3. Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri

	N	\bar{X}	Ss
Psikolojik Dayanıklılık	438	62,79	8,82

Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri incelendiğinde öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığa ilişkin maddelere genellikle “ $\bar{X} = 62,79$ ” düzeyinde katıldıkları görülmüştür.

2) Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları cinsiyet, branş, okulda geçirdiği hizmet süresi, okul türü, kıdem ve eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 4. Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Cinsiyet, Branş, ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre Bağımsız Örneklem t- Testi Analiz Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	T	p
	Kadın	194	63,84	8,82	436	1,865	0,06
	Erkek	244	62,16	9,24			
	Branş	N	\bar{X}	Ss	Sd	T	p
Psikolojik Dayanıklılık	Sınıf Ö.	71	61,74	9,87	436	-1,18	,240
	Branş Ö.	367	63,00	8,61			
	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss	Sd	T	p
	Lisans	386	62,79	8,82	436	-,554	,580
	L. Üstü	52	63,42	8,61			

Psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda; kadın öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları ($\bar{X}=63,84$) ile erkek öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları ($\bar{X}=62,16$) arasında anlamlı düzeyde bir fark görülmemiştir [$t_{(438)}=1,865$ $p>.05$].

Psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının branş değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda; sınıf öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları ($\bar{X}=61,74$) ile branş öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları ($\bar{X}=63,00$) arasında anlamlı düzeyde bir fark görülmemiştir [$t_{(438)} = -1,18$, $p>.05$].

Öğretmenlerin öğrenim durumu değişkenine göre lisans ve lisans üstü öğrenim düzeyleri ile psikolojik dayanıklılık düzeylerine ilişkin olarak anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Psikolojik dayanıklılık düzeylerinin lisans düzeyindeki öğretmenlerin ($\bar{X}=62,79$) ve lisansüstü mezunu olan öğretmenlerin ($\bar{X}=63,42$) çıkmıştır.

Tablo 5. Öğretmenlerin Okul Türü, Kıdem ve Okul Hizmet Süresi Değişkenlerine Göre Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem Anova Testi Sonuçları

Puan	Okul Türü	N	\bar{X}	Ss	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Dayanıklılık	İlkokul	86	62,79	9,24	,263	,769	
	Ortaokul	149	62,58	8,82			
	Lise	203	63,21	8,82			
	Kıdem	N	\bar{X}	Ss	F	p	Anlamlı Fark
	1-5 Yıl	165	63,63	7,56	1,066	,373	
	6-10 Yıl	112	62,58	9,45			
	11-15Yıl	72	61,32	8,82			
	16-20 Yıl	48	62,58	11,13			
	21- Yıl	41	63,84	8,40			
Okul Hizm. Sür.	N	\bar{X}	Ss	F	p	Anlamlı Fark	
1-3 Yıl	279	63,61	7,67	4,093	,007*	(7-10)-(11- Yıl)	
4-6 Yıl	94	61,40	9,51				
7-10 Yıl	45	59,97	12,61				
11- Yıl	20	66,15	9,48				

Öğretmenlerin görev yaptığı okul türü değişkenine göre ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine ilişkin olarak anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, ilkokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=62,79$), ortaokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=62,58$) ve lisede görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=63,21$) çıkmıştır.

Öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri değişkenine göre 1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21- yıl ile psikolojik dayanıklılık düzeylerine ilişkin olarak anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, 1-5 yıl olan öğretmenlerin ($\bar{X}=63,63$), 6-10 yıl ($\bar{X}=62,58$), 11-15 yıl ($\bar{X}=61,32$), 16-20 yıl ($\bar{X}=62,58$) ve 21- yıl ($\bar{X}=63,84$) olarak birbirine yakın çıkmıştır.

Öğretmenlerin okuldaki hizmet süreleri değişkenine göre 1-3 yıl, 4-6 yıl, 7-10 yıl ve 11- yıl ve üzeri çalışma süreleri ile psikolojik dayanıklılık düzeylerine ilişkin olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0,05$) ortaya çıkmıştır. Psikolojik

dayanıklılık düzeylerinin, 1-3 yıl olan öğretmenlerin ($\bar{X} = 63,61$), 4-6 yıl ($\bar{X} = 61,40$), 7-10 yıl ($\bar{X} = 59,97$), 11- yıl ($\bar{X} = 66,15$) olarak çıkmıştır.

Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan post hoc test (Scheffe) sonuçlarına göre farklılık; 7-10 yıl ile 11- yıl arasında çıkmıştır. Bu sonuca göre öğretmenlerin okullarında uzun süreli çalışanların dayanıklılık düzeyleri okula yeni gelen öğretmenlere göre day yüksek olduğu söylenebilir. Okul çalışma alanları öğretmenlerin dayanıklılık düzeylerinde düşüşe sebep olarak iş yaşamında verimliliği etkileyebilir. Okulda göreve başlama yıllarında öğretmenlerin dayanıklılık düzeylerinin yüksek olması, sonrasında ise okulda çalışma yılı arttıkça dayanıklılığın azalması öğretmenler için sürekli yer değiştirme kararlarını almalarına sebep olabilir.

B. İş Yaşam Kalitesine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

3) Öğretmenlerin iş yaşam kaliteleri ne düzeydedir?

Tablo 6. Öğretmenlerin İş Yaşam Kalitesi Düzeyleri

	N	\bar{X}	Ss
Toplam Yaşam Alanı	438	13,91	3,65
Güvenli ve Sağlıklı Yaşam	438	24,91	7,45
İş gören Kapasitesinin Geliştirilmesi	438	20,86	6,40
Sosyal Sorumluluk	438	23,71	7,50
Sosyal Bütünleşme	438	19,37	5,07
Demokratik Ortam	438	27,78	6,69
Uygun ve Adil Karşılık	438	21,90	7,98
G.Toplam	438	21,78	6,39

Öğretmenlerin iş yaşam kalitesi düzeylerine ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri incelendiğinde öğretmenlerin iş yaşam kalitesine ilişkin maddelere genellikle “ $\bar{X}=21,78$ ” düzeyde katıldıkları görülmüştür. Öğretmenlerin iş yaşam kalitesi maddelerinden en yüksek ortalama ile katıldıkları madde ($\bar{X}=29,68$) “Hak ve sorumluluklarımı biliyorum” ifadesi olmuştur. “Eğer yeniden dünyaya gelsem yaşamımda hiçbir şeyi değiştirmezdim.” ifadesi ise öğretmenlerin en düşük ortalama ile ($\bar{X}=12,72$) katıldıkları ifade olmuştur.

İş yaşam kalitesinin alt boyutları açısından incelendiğinde toplam yaşam alanı alt boyutuna öğretmenler “ $\bar{X}=13,91$ ” düzeyde katıldıkları görülmüştür. Öğretmenlerin toplam yaşam alanı ile ilgili olarak en fazla katıldıkları madde ($\bar{X}=15,36$) “hayatımdan memnunum” ifadesi olmuştur. Toplam yaşam

alanı ile ilgili olarak öğretmenler en düşük ortalama ile ($\bar{X} = 12,72$) “Eğer yeniden dünyaya gelsem yaşamımda hiçbir şeyi değiştirmezdim” ifadesi olmuştur.

Güvenli ve sağlıklı yaşam alt boyutuna ilişkin olarak öğretmenler, “ $\bar{X} = 24,91$ ” düzeyde katıldıkları görülmüştür. Öğretmenlerin en yüksek ortalama ile ($\bar{X} = 28,70$) “Bu okulun ısınma koşulları yeterlidir.” ifadesi, en düşük ortalama ile ($\bar{X} = 19,46$) “Bu okul sportif etkinlikler için yeterli fiziki donanıma sahiptir” ifadesine katıldıkları görülmüştür.

İş gören kapasitesinin geliştirilmesi alt boyutuna ait ortalamalar dikkate alındığında öğretmenlerin bu boyuta “ $\bar{X} = 20,86$ ” düzeyde katıldıkları görülmüştür. Bu boyuta ilişkin ortalamalar incelendiğinde öğretmenlerin en yüksek ortalama ile katıldıkları ifade ($\bar{X} = 23,10$) “Bu okulda kariyer yapmak isteyenlere kolaylık gösterilmektedir” ifadesi, en düşük ortalama ile ($\bar{X} = 17,22$) “Müfettişlerden işimle ilgili yardım ve katkı alabiliyorum.” ifadesi olmuştur.

Sosyal sorumluluk alt boyutuna ilişkin ifadelerin ortalamaları dikkate alındığında öğretmenler “ $\bar{X} = 23,71$ ” düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir. Sosyal sorumluluk boyutunda öğretmenlerin en yüksek ortalama ile katıldıkları ifade ($\bar{X} = 25,97$) “Bu okulda velilerin görüşleri dikkate alınmaktadır”, en düşük ortalama ($\bar{X} = 21,28$) ile katıldıkları ifade “Bu okulda çevrenin yeşillendirilmesine yönelik etkinlikler düzenlenmektedir” ifadeleri olmuştur.

Sosyal bütünleşme boyutuna ise öğretmenlerin “ $\bar{X} = 19,37$ ” düzeyde katıldıkları görülmüştür. Öğretmenlerin bu alt boyuta ilişkin en yüksek ortalama ($\bar{X} = 21,25$) ile katıldıkları ifade “Çalışma arkadaşlarımla ilişkilerim iyidir” ifadesi , en düşük ortalama ($\bar{X} = 17,75$) ile katıldıkları ifade “Bu okulda herkes birbirine güvenir” ifadesi olmuştur.

Demokratik ortam alt boyutuna ilişkin olarak öğretmenlerin “ $\bar{X} = 27,78$ ” düzeyde katıldıkları görülmüştür. Öğretmenlerin demokratik ortam boyutuna ilişkin en yüksek ortalama ($\bar{X} = 29,68$) ile katıldıkları “Hak ve sorumluluklarımı biliyorum” ifadesidir, en düşük ortalama ile ise ($\bar{X} = 26,25$) katıldıkları “Üstlerimden eşit muamele görüyorum” ifadesi olmuştur.

Uygun ve adil karşılık alt boyutuna öğretmenler “ $\bar{X}=21,90$ ” düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu boyuta ilişkin olarak öğretmenlerin en yüksek ortalama ($\bar{X}=23,87$) ile “Sağlık haklarımla ilgili olanakları yeterli buluyorum” ifadesi olurken en düşük ortalama ($\bar{X}=20,44$) ile “Emeklilik haklarımla ilgili olanakları yeterli buluyorum.” ifadesi olmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin iş yaşam kalitesi alt boyutları arasında en yüksek ortalama ($\bar{X}=27,78$) ile “demokratik ortam alt boyutu, en düşük ortalama ($\bar{X}=13,91$) ile “toplam yaşam alanı” alt boyutu olmuştur. Diğer alt boyutlara ait ortalamalar sırasıyla “Güvenli ve sağlıklı yaşam” ($\bar{X}=24,91$, “sosyal sorumluluk” ($\bar{X}=23,71$), “uygun ve adil akrşılık” ($\bar{X}=21,90$), “İş gören kapasitesinin geliştirilmesi” ($\bar{X}=20,86$), “sosyal bütünleşme boyutu” ($\bar{X}=19,37$) şeklinde olmuştur.

4) Öğretmenlerin iş yaşam kalitesi cinsiyet, branş, okulda geçirdiği hizmet süresi, okul türü, kıdemi ve eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Tablo 7. Toplam Yaşam Alanı Alt Boyutuna İlişkin Öğretmelerin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre t-Testi Analizi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
	Kadın	194	14,12	2,80	436	1,308	,192
	Erkek	244	13,76	3,00			
	Branş	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Toplam	Sınıf öğretmeni	71	14,12	2,96	436	,649	,516
Yaşam Alanı	Branş öğretmeni	367	13,88	2,88			
	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
	Lisans	386	13,88	2,92	436	,984	,326
	Lisans Üstü	52	14,28	2,76			

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin cinsiyet değişkeni açısından toplam yaşam alanı alt boyutuna katılımları arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Kadın öğretmenlerin toplam yaşam alanı alt boyutuna katılım

düzeyleri ($\bar{X}=14,12$) ile erkek öğretmenler toplam yaşam alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri ($\bar{X}=13,76$) birbirine yakın çıkmıştır.

Öğretmenlerin branş değişkeni açısından toplam yaşam alanı alt boyutuna katılımları arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Sınıf öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin toplam yaşam alanı alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=14,12$) ve branş öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin toplam yaşam alanı alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=13,88$) birbirine çok yakın çıkmıştır.

Eğitim durumu değişkeni açısından öğretmenlerin lisans ve lisans üstü eğitimlerinin toplam yaşam alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Lisans eğitimine sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=13,88$) ve lisans üstü eğitimine sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=14,28$) olarak çıkmıştır. Toplam yaşam alanı alt boyutuna katılım düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır.

Tablo 8. Toplam Yaşam Alanı Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okuldaki Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Öğretmenlikteki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları

Puan	Okuldaki G.Süresi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	1-3	279	14,00	2,80	,165	,920	
	4-6	94	13,75	3,12			
	7-10	45	13,91	2,89			
	11-	20	14,00	3,35			
	Okul Türü	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Toplam Yaşam Alanı	İlkokul	86	14,24	2,84	,695	,499	
	Ortaokul	149	13,92	2,92			
	Lise	203	13,80	2,92			
	Kıdem	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	1-5	165	13,80	2,72	,830	,507	
	6-10	112	13,92	2,88			
	11-15	72	13,64	3,56			
	16-20	48	14,36	3,00			
	21-	41	14,36	2,20			

Tablo 8 incelendiğinde iş yaşam kalitesinin toplam yaşam alt boyutuna ilişkin öğretmenlerin görev yaptığı okuldaki süre değişkenine göre, 1-3, 4-6,7-10 ve 11 yıl üzeri görev yapan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. 1-3 yıl ($\bar{X} =14,00$), 4-6 yıl ($\bar{X} =13,75$), 7-10 yıl ($\bar{X} =13,91$) ve 11 yıl üzeri ($\bar{X} =14,00$) görev yapan öğretmenlerin toplam yaşam alanına katılım düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır.

Görev yaptığı okul türü değişkenine göre ilkökul, ortaokul ve lise de görev yapan öğretmenlerin toplam yaşam alanı alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. İlkokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X} =14,24$), ortaokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X} =13,92$) ve lisede görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X} =13,80$) toplam yaşam alanı alt boyutuna katılım düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır.

Öğretmenlikteki kıdem değişkeni açısından öğretmenlerin toplam yaşam alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Öğretmenlikteki toplam görev süresi 1-5 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} =13,80$), 6-10 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} =13,92$), 11-15 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} =13,64$), 16-20 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} =14,36$) ve 21 ve üzeri yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} =14,36$) birbirine yakın çıkmıştır.

Tablo 9. *Güvenli ve Sağlıklı Çalışma Koşulları Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre t-Testi Analizi Sonuçları*

Puan	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p	
	Kadın	194	24,64	5,18	436	-1,099	,272	
	Erkek	244	25,20	5,04				
Güvenli Ve Sağlıklı Çalışma Koşulları		Branş	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
	Sınıf öğretmeni	71	25,69	5,04	436	1,313	,190	
	Branş öğretmeni	367	24,78	5,46				
		Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
	Lisans	386	24,98	5,39	436	-,156	,876	
	Lisans Üstü	52	25,06	5,60				

Tablo 9 incelendiğinde öğretmenlerin cinsiyet değişkeni açısından güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları alt boyutuna katılımları arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Kadın öğretmenlerin toplam yaşam alanı alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=24,64$) ile erkek öğretmenler toplam yaşam alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri ($\bar{X}=25,20$) bulunmuştur.

Öğretmenlerin branş değişkeni güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları alt boyutuna katılımları arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Sınıf öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=25,69$) ve branş öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=24,78$) çıkmıştır.

Eğitim durumu değişkeni açısından öğretmenlerin lisans ve lisansüstü eğitimlilerin güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Lisans eğitimine sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=24,98$) ve lisansüstü eğitimine sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=25,06$) olarak bulunmuştur.

Tablo 10. Güvenli ve Sağlıklı Çalışma Koşulları Çalışma Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okulda Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Mesleki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları

Puan	Okuldaki G.Süresi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	1-3	279	25,25	5,25	1,105	,347	
	4-6	94	24,07	5,43			
	7-10	45	24,89	5,75			
	11-	20	25,00	6,56			
Okul Türü		N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Güvenli ve Sağlıklı Çalışma Koşulları	İlkokul	86	25,90	5,04	2,112	,122	
	Ortaokul	149	24,36	5,04			
	Lise	203	24,92	5,81			
Kıdem		N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
	1-5	165	24,67	5,50	2,917	,021*	(1-5yıl)-(21-)
	6-10	112	24,71	5,52			(11-15yıl)-(21-)
	11-15	72	24,08	5,61			
	16-20	48	25,71	4,87			
	21-	41	27,34	4,34			

Tablo 10 incelendiğinde iş yaşam kalitesinin güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları alt boyutuna ilişkin öğretmenlerin görev yaptığı okuldaki süre değişkenine göre, 1-3, 4-6,7-10 ve 11-yıl üzeri görev yapan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. 1-3 yıl ($\bar{X}=25,25$), 4-6 yıl ($\bar{X}=24,07$), 7-10 yıl ($\bar{X}=24,89$) ve 11 yıl üzeri ($\bar{X}=25,00$) görev yapan öğretmenlerin güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları alanı katılım düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır.

Görev yaptığı okul türü değişkenine göre ilkokul, ortaokul ve lise de görev yapan öğretmenlerin güvenli ve sağlıklı çalışma alanı alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. İlkokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=25,90$), ortaokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=24,36$) ve lisede görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=24,92$) güvenli ve sağlıklı çalışma alanı alt boyutuna katılım düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır.

Öğretmenlikteki kıdem değişkeni açısından öğretmenlerin güvenli ve sağlıklı

çalışma alanı alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) çıkmıştır. Öğretmenlikteki toplam görev süresi 1-5 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} = 24,67$), 6-10 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} = 24,71$), 11-15 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} = 24,08$), 16- 20 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} = 25,71$) ve 21- üzeri yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} = 27,34$) çıkmıştır.

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan post hoc testi (Scheffe) sonuçlarına göre farklılık; 1-5 yıl ile 21- üzeri ve 11-15 yıl ile 21- üzeri yıl arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre 21 yıl ve üzeri çalışan öğretmenler için okul ortamları daha güvenli olduğu sonucu çıkarılabilir.

Tablo 11. İş gören Kapasitesinin Geliştirilmesi Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre t-Testi Analizi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
	Kadın	194	20,70	5,10	436	-,685	,494
	Erkek	244	21,06	5,10			
İşgören Kapasitesinin Geliştirilmesi	Branş	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
	Sınıf öğretmeni	71	21,78	5,82	436	1,630	,104
	Branş öğretmeni	367	20,70	6,82			
	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
	Lisans	386	20,88	5,10	436	,034	,973
	Lisans Üstü	52	20,82	4,86			

Tablo 11 incelendiğinde öğretmenlerin cinsiyet değişkeni açısından iş gören kapasitesinin geliştirilmesi alt boyutuna katılımları arasında anlamlı bir farklılık ($p > 0,05$) çıkmamıştır. Kadın öğretmenlerin iş gören kapasitesinin geliştirilmesi alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X} = 20,70$) ile erkek öğretmenler iş gören kapasitesinin geliştirilmesi alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri ($\bar{X} = 21,06$) birbirine yakın çıkmıştır.

Öğretmenlerin branş değişkeni ile iş gören kapasitesinin geliştirilmesi arasında

anlamli bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Sınıf öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin iş gören kapasitesinin geliştirilmesi alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=21,78$) ve branş öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin iş gören kapasitesinin geliştirilmesi alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=20,70$) çıkmıştır.

Eğitim durumu değişkeni açısından öğretmenlerin lisans ve lisansüstü eğitimlilerin iş gören kapasitesinin geliştirilmesi alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Lisans eğitimine sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=20,88$) ve lisansüstü eğitimine sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=20,82$) düzeyde bulunmuştur. İş gören kapasitesinin geliştirilmesi alt boyutuna katılım düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır.

Tablo 12. İş gören Kapasitesinin Geliştirilmesi Çalışma Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okulda Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Öğretmenlikteki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları

Puan	Okuldaki G.Süresi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	1-3	279	21,39	4,83	3,305	,020*	(1-3 yıl)- (4-6 yıl)
	4-6	94	19,52	5,67			
	7-10	45	20,51	4,96			
	11-	20	21,20	5,16			
İşgören Kapasitesinin Geliştirilmesi	Okul Türü	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	İlkokul	86	22,13	5,41	3,203	,042*	(ilkokul-lise)
	Ortaokul	149	20,61	4,72			
	Lise	203	20,58	5,17			
	Kıdem	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	1-5	165	20,66	5,53	6,057	,000*	(1-5 yıl)- (21-)
	6-10	112	20,11	4,88			(6-10yıl)- (21-)
	11-15	72	20,01	4,60			(11-15yıl)-(21-)
	16-20	48	22,16	4,38			
	21-	41	23,97	4,09			

Tablo 12 incelendiğinde iş yaşam kalitesinin iş gören kapasitesinin geliştirilmesi çalışma alanı alt boyutuna ilişkin öğretmenlerin görev yaptığı okuldaki

süre değişkenine göre, 1-3, 4-6,7-10 ve 11 yıl üzeri görev yapan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0,05$) ortaya çıkmıştır. 1-3 yıl ($\bar{X}=21,39$), 4-6 yıl ($\bar{X}=19,52$), 7-10 yıl ($\bar{X}=20,51$) ve 11 yıl üzeri ($\bar{X}=21,20$) çıkmıştır.

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan post hoc testi (Scheffe) sonucuna göre farklılık; 1-3 yıl ile 4-6 yıl arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre öğretmenlerin okula başladığı 1-3 yıl içerisinde çalışma alanlarında iş kapasitelerini daha fazla kullandığını, 4-6 yıl arasına geldiklerinde de iş yerlerinde bir bıkkınlık olduğu söylenebilir. Bu sonuç öğretmenleri okulda geçirdikleri süre bazında çalışmalarını etkileyen bir unsur olarak görülebilir.

Görev yaptığı okul türü değişkenine göre ilkokul, ortaokul ve lise de görev yapan öğretmenlerin iş gören kapasitesinin geliştirilmesi alanı alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) ortaya çıkmıştır. İlkokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=22,13$), ortaokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=20,61$) ve lisede görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=20,58$) bulunmuştur.

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan post hoc testi (Scheffe) analizi sonuçlarına göre farklılık; ilkokul ile lise düzeyleri arasında olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre ilkokulda çalışan öğretmenler lisede çalışan öğretmenlere göre iş gören kapasiteleri daha yüksek çıkmıştır. İlk okul kademesinde çalışan öğretmenler sınıf öğretmenleri, lisede çalışan öğretmenler ise branş öğretmenleridir. Bu nedenle hitap edilen öğrenci yaş boyutu öğretmenlerin iş gören kapasitelerini etkilediği söylenebilir.

Öğretmenlikteki kıdem değişkeni açısından öğretmenlerin iş gören kapasitesinin geliştirilmesi alanı alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0,05$) ortaya çıkmıştır. Öğretmenlikteki toplam görev süresi 1-5 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=20,66$), 6-10 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=20,11$), 11-15 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=20,01$), 16- 20 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=22,16$) ve 21 ve üzeri yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=23,97$) çıkmıştır.

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan post hoc testi (Scheffe) sonuçlarına göre farklılık; 21 ve üzeri çalışanlar ile 1-5 yıl, 6-10 yıl ve 11-15 yıl üzeri çalışanlar arasında olduğu bulunmuştur. Bu sonuç öğretmenlik mesleğini yerine getirenlerin çalışma yılları arttıkça okullarda kapasitelerini kullanma düzeyleri pozitif etkilenmiştir diyebiliriz. Öğretmenlik mesleğini birikim olarak düşünürsek, geçen yıllar öğretmenlerde bilgi birikimi ile iş yerlerine bu birikimleri aktarmaları olarak kabul edilebilir.

Okulda geçirilen süre ve kıdem değişkenine göre öğretmenlerin iş gören kapasiteleri deneyimli olmaları durumuna göre, öğretmenlerin yıllar içerisinde karşılaşılan sorunlara daha pratik çözüm üretmeyi öğrenmelerine bağlanabilir. İlkokulda çalışan öğretmenlerin daha pratik uygulamalı eğitim vermeleri iş gören kapasitelerini etkilediği ifade edilebilir.

Tablo 13. Sosyal Sorumluluk Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre t-Testi Analizi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
	Kadın	194	23,24	5,39	436	-1,730	,084
	Erkek	244	24,15	5,60			
Branş		N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Sosyal Sorumluluk	Sınıf öğretmeni	71	24,99	5,18	436	2,072	,039*
	Branş öğretmeni	367	23,52	5,60			
Eğitim Durumu		N	\bar{X}	S	Sd	t	p
	Lisans	386	23,66	5,39	436	-,781	,435
	Lisans Üstü	52	24,29	6,30			

Tablo 13 incelendiğinde öğretmenlerin cinsiyet değişkeni açısından sosyal sorumluluk alt boyutuna katılımları arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Kadın öğretmenlerin sosyal sorumluluk alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=23,24$) ile erkek öğretmenler sosyal sorumluluk alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri ($\bar{X}=24,15$) birbirine yakın çıkmıştır.

Öğretmenlerin branş değişkeni ile sosyal sorumluluk arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0,05$) ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin sosyal sorumluluk alanı alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=24,99$) ve branş öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin sosyal sorumluluk alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=23,52$) olarak bulunmuştur.

Eğitim durumu değişkeni açısından öğretmenlerin lisans ve lisansüstü eğitimlilerin sosyal sorumluluk koşulları alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Lisans eğitimine sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=23,66$) ve lisansüstü eğitime sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=24,29$) olarak çıkmıştır. Sosyal sorumluluk alt boyutuna katılım düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır.

Tablo 14. Sosyal Sorumluluk Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okulda Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Öğretmenlikteki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları

Puan	Okuldaki G.Süresi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	1-3	279	24,19	5,38	2,470	,061	
	4-6	94	22,41	6,05			
	7-10	45	23,60	4,81			
	11-	20	24,10	6,08			
	Okul Türü	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Sorumluluk	İlkokul	86	24,98	5,26	3,792	,023*	(ilkokul)-(lise)
	Ortaokul	149	23,95	5,35			
	Lise	203	23,06	5,70			
	Kıdem	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	1-5	165	23,31	5,95	1,923	,106	
	6-10	112	23,80	5,60			
	11-15	72	23,24	5,18			
	16-20	48	24,15	4,62			
	21-	41	25,76	4,97			

Tablo 14 incelendiğinde iş yaşam kalitesinin sosyal sorumluluk alt boyutuna ilişkin öğretmenlerin görev yaptığı okuldaki süre değişkenine göre, 1-3, 4-6,7-10 ve

11 yıl üzeri görev yapan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. 1-3 yıl ($\bar{X}=24,19$), 4-6 yıl ($\bar{X}=22,41$), 7-10 yıl ($\bar{X}=23,60$), 11 yıl üzeri ($\bar{X}=24,10$), görev yapan öğretmenlerin sosyal sorumluluk alanı katılım düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır.

Görev yaptığı okul türü değişkenine göre ilkokul, ortaokul ve lise de görev yapan öğretmenlerin sosyal sorumluluk alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0,05$) ortaya çıkmıştır. İlkokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=24,98$), ortaokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=23,95$) ve lisede görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=23,06$) sosyal sorumluluk alt boyutuna katılım düzeyleri bu şekilde çıkmıştır.

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan post hoc testi (Scheffe) sonuçlarına göre farklılık; ilkokul- lise arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre ilkokul kademesinde çalışan öğretmenlerin lise düzeyinde çalışan öğretmenlere göre daha fazla sosyal sorumluluk aldıkları söylenebilir.

Öğretmenlikteki toplam süre kıdem değişkeni açısından öğretmenlerin sosyal sorumluluk alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Öğretmenlikteki toplam görev süresi 1-5 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=23,31$), 6-10 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=23,80$), 11-15 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=23,24$), 16- 20 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=24,15$) ve 21 ve üzeri yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=25,76$) çıkmıştır.

Tablo 15. Sosyal Bütünleşme Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre t-Testi Analizi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
	Kadın	194	19,00	4,30	436	-1,626	,105
	Erkek	244	19,70	4,35			
	Branş	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Sosyal Bütünleşme	Sınıf öğretmeni	71	20,15	4,50	436	1,589	,113
	Branş öğretmeni	367	19,25	4,30			
	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
	Lisans	386	19,35	4,30	436	-,496	,620
	Lisans Üstü	52	19,65	4,70			

Tablo 15 incelendiğinde Öğretmenlerin cinsiyet değişkeni açısından sosyal bütünleşme alt boyutuna katılımları arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Kadın öğretmenlerin sosyal bütünleşme alanı alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=19,00$) ile erkek öğretmenler sosyal bütünleşme alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri ($\bar{X}=19,70$) birbirine yakın çıkmıştır.

Öğretmenlerin branş değişkeni ile sosyal bütünleşme arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Sınıf öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin sosyal bütünleşme alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=20,15$ ve branş öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin sosyal bütünleşme alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=19,25$) birbirine yakın çıkmıştır.

Eğitim durumu değişkeni açısından öğretmenlerin lisans ve lisansüstü eğitimlilerin sosyal bütünleşme alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Lisans eğitime sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=19,35$) ve lisansüstü eğitime sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=19,65$) olarak çıkmıştır. Sosyal bütünleşme alt boyutuna katılım düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır.

Tablo 16. Sosyal Bütünleşme Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okulda Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Öğretmenlikteki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları

Puan	Okuldaki G.Süresi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	1-3	279	19,61	4,10	2,117	,097	
	4-6	94	18,46	4,75			
	7-10	45	20,09	4,00			
	11-	20	19,15	6,65			
	Okul Türü	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Bütünleşme	İlkokul	86	20,38	4,21	3,938	,020*	(ilkokul)-(lise)
	Ortaokul	149	19,55	4,12			
	Lise	203	18,86	4,49			
	Kıdem	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	1-5	165	18,88	4,58	2,971	,019*	(1-5yıl)-(21-)
	6-10	112	19,42	4,00			
	11-15	72	19,01	4,61			
	16-20	48	20,02	4,28			
	21-	41	21,29	3,27			

Tablo 16 incelendiğinde iş yaşam kalitesinin sosyal bütünleşme alt boyutuna ilişkin öğretmenlerin görev yaptığı okuldaki süre değişkenine göre, 1-3, 4-6,7-10 ve 11 yıl üzeri görev yapan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. 1-3 yıl ($\bar{X}=19,61$), 4-6 yıl ($\bar{X}=18,46$), 7-10 yıl ($\bar{X}=20,09$) ve 11 yıl üzeri ($\bar{X}=19,15$) görev yapan öğretmenlerin sosyal bütünleşme alanı katılım düzeyleri birbirine yakın bulunmuştur.

Görev yaptığı okul türü değişkenine göre ilkokul, ortaokul ve lise de görev yapan öğretmenlerin sosyal bütünleşme sorumluluk alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0,05$) ortaya çıkmıştır. İlkokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=20,38$), ortaokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=19,55$) ve lisede görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=18,86$) sosyal bütünleşme alt boyutuna katılım düzeyleri bu şekilde çıkmıştır.

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan post

hoc testi (Scheffe) sonuçlarına göre farklılık; ilkokul- lise arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre ilkokul kademesinde çalışan öğretmenlerin lise düzeyinde çalışan öğretmenlere göre öğrenci, aile ve okul çevresi ile iletişimleri daha iyi olduğu söylenebilir.

Öğretmenlikteki toplam süre kıdem değişkeni açısından öğretmenlerin sosyal bütünleşme alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir gösterdiği ($p < 0,05$) ortaya çıkmıştır. Öğretmenlikteki toplam görev süresi 1-5 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} = 18,88$), 6-10 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} = 19,42$), 11-15 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} = 19,01$), 16- 20 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} = 20,02$) ve 21 ve üzeri yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X} = 21,29$) sosyal bütünleşme alt boyutuna katılım düzeyleri bu şekilde çıkmıştır.

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan post hoc testi (Scheffe) sonuçlarına göre farklılık; 1-5 yıl ile 21- yıl arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre 21 yıl ve sonrası çalışan öğretmenlerin mesleğe ilk başlayanlar arasında sosyal bütünleşmelerinde farkın çıkması, meslekte deneyimlerin ve tecrübelerin birikmesi iletişim kurma becerilerini olumlu etkilemesine bağlanılabilir.

Tablo 17. Demokratik Ortam Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Cinsiyet, Branş ve Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre t-Testi Analizi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
	Kadın	194	23,38	5,53	436	-1,469	,143
	Erkek	244	28,14	5,46			
	Branş	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Demokratik Ortam	Sınıf öğretmeni	71	28,14	5,81	436	,627	,531
	Branş öğretmeni	367	27,09	5,46			
	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
	Lisans	386	27,79	5,39	436	-,189	,850
	Lisans Üstü	52	27,93	6,51			

Tablo 17 incelendiğinde Öğretmenlerin cinsiyet değişkeni açısından demokratik ortam alt boyutuna katılımları arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Kadın öğretmenlerin demokratik ortam bütünleşme alanı alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=23,38$) ile erkek öğretmenler demokratik ortam alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri ($\bar{X}=28,14$) birbirine yakın çıkmıştır.

Öğretmenlerin branş değişkeni ile demokratik ortam arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Sınıf öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin demokratik ortam alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=28,14$) ve branş öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin demokratik ortam alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=27,09$) bulunmuştur.

Eğitim durumu değişkeni açısından öğretmenlerin lisans ve lisansüstü eğitimlilerin demokratik ortam alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Lisans eğitimine sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=27,79$) ve lisansüstü eğitimine sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=27,93$) olarak çıkmıştır. Demokratik ortam alt boyutuna katılım düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır.

Tablo 18. Demokratik Ortam Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okulda Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Öğretmenlikteki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları

Puan	Okuldaki G.Süresi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	1-3	279	28,02	5,32	2,598	,052	
	4-6	94	26,50	6,05			
	7-10	45	28,91	5,00			
	11-	20	28,40	6,34			
	Okul Türü	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik Ortam	İlkokul	86	28,35	5,46	,895	,409	
	Ortaokul	149	27,93	5,53			
	Lise	203	27,44	5,53			
	Kıdem	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	1-5	165	26,88	5,81	4,676	,001*	(1-5yıl)- (21-)
	6-10	112	27,79	5,25			(6-10yıl)- (21-)
	11-15	72	27,51	5,74			(11-15yıl)- (21-)
	16-20	48	28,70	4,69			
	21-	41	30,80	4,34			

Tablo 18 incelendiğinde iş yaşam kalitesinin demokratik ortam alt boyutuna ilişkin öğretmenlerin görev yaptığı okuldaki süre değişkenine göre, 1-3, 4-6,7-10 ve 11 yıl üzeri görev yapan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. 1-3 yıl ($\bar{X}=28,02$), 4-6 yıl ($\bar{X}=26,50$), 7-10 yıl ($\bar{X}=28,91$) ve 11 yıl üzeri ($\bar{X}=28,40$) bulunmuştur.

Görev yaptığı okul türü değişkenine göre ilkokul, ortaokul ve lise de görev yapan öğretmenlerin demokratik ortam alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. İlkokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=28,35$), ortaokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=27,93$) ve lisede görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=27,44$) demokratik ortam alt boyutuna katılım düzeyleri bu şekilde çıkmıştır.

Öğretmenlikteki kıdem değişkeni açısından öğretmenlerin demokratik ortam alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p<0,05$) ortaya çıkmıştır. Öğretmenlikteki toplam görev süresi 1-5 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=26,88$), 6-10 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=27,79$), 11-15 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=27,51$), 16-20 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=28,70$) ve 21 ve üzeri yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=30,80$) bulunmuştur.

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan post hoc testi (Scheffe) sonuçlarına göre farklılık; 21- yıl ile 1-5 yıl, 6-10 yıl ve 11-15 yıllar arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre 21 yıl ve sonrası çalışan öğretmenlerin iş yaşamlarındaki kuralları ve işleyişleri göreve yeni başlayan öğretmenlere göre daha iyi bildikleri ve kendi haklarını daha rahat savunabildikleri sonucu çıkarılabilir.

Tablo 19. Uygun ve Adil Karşılık Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Cinsiyet ve Branş Değişkenlerine Göre t-Testi Analizi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
	Kadın	194	21,28	6,37	436	-1,755	,080
	Erkek	244	22,40	6,30			
	Branş	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Uygunve	Sınıf öğretmeni	71	21,49	6,65	436	-,600	,549
Adil Karşılık	Branş öğretmeni	367	21,98	6,44			
	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
	Lisans	386	22,19	6,30	436	2,519	,012*
	Lisans Üstü	52	19,81	6,23			

Tablo 19 incelendiğinde Öğretmenlerin cinsiyet değişkeni açısından uygun ve adil karşılık alt boyutuna katılımları arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Kadın öğretmenlerin uygun ve adil karşılık alanı alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=21,28$) ile erkek öğretmenler uygun ve adil karşılık alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri ($\bar{X}=22,40$) bulunmuştur.

Öğretmenlerin branş değişkeni ile uygun ve adil karşılık arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Sınıf öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin uygun ve adil karşılık alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=21,49$) ve branş öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin uygun ve adil karşılık alt boyutuna katılım düzeyleri ($\bar{X}=21,98$) bulunmuştur.

Eğitim durumu değişkeni açısından öğretmenlerin lisans ve lisans üstü eğitimlilerin uygun ve adil karşılık alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p<0,05$) ortaya çıkmıştır. Lisans eğitimine sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=22,19$) ve lisans üstü eğitime sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=19,81$) olarak çıkmıştır. Uygun ve adil karşılık alt boyutunda lisans öğretmenlerin ortalamaları daha fazla çıkmıştır.

Tablo 20. Uygun ve Adil Karşılık Alt Boyutuna İlişkin Öğretmenlerin Bulunduğu Okulda Görev Süresi, Görev Yaptığı Okul Türü ve Öğretmenlikteki Kıdem Değişkenlerine Göre Tek Yönlü Anova Sonuçları

Puan	Okuldaki G.Süresi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	1-3	279	22,20	6,33	,652	,582	
	4-6	94	21,65	6,30			
	7-10	45	20,89	6,96			
	11-	20	21,55	6,23			
Uygunve Adil Karşılık	Okul Türü	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	İlkokul	86	22,05	6,51	2,457	,087	
	Ortaokul	149	21,00	6,02			
	Lise	203	22,54	6,51			
	Kıdem	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
	1-5	165	21,70	6,72	,907	,460	
	6-10	112	21,77	6,44			
	11-15	72	21,84	5,81			
	16-20	48	21,56	5,95			
	21-	41	23,73	6,02			

Tablo 20 incelendiğinde iş yaşam kalitesinin uygun ve adil karşılık alt boyutuna ilişkin öğretmenlerin görev yaptığı okuldaki süre değişkenine göre, 1-3, 4-6,7-10 ve 11 yıl üzeri görev yapan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. 1-3 yıl ($\bar{X}=22,20$), 4-6 yıl ($\bar{X}=21,65$), 7-10 yıl ($\bar{X}=20,89$) ve 11 yıl üzeri ($\bar{X}=21,55$), görev yapan öğretmenlerin uygun ve adil karşılık alanı katılım düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır.

Görev yaptığı okul türü değişkenine göre ilkokul, ortaokul ve lise de görev yapan öğretmenlerin uygun ve adil karşılık alt boyutuna ilişkin katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. İlkokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=22,05$), ortaokulda görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=21,00$) ve lisede görev yapan öğretmenlerin ($\bar{X}=22,54$) uygun ve adil karşılık alt boyutuna katılım düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır.

Öğretmenlikteki toplam süre kıdem değişkeni açısından öğretmenlerin uygun ve adil karşılık alt boyutuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ($p>0,05$) çıkmamıştır. Öğretmenlikteki toplam görev süresi 1-5 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=21,70$), 6-10 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=21,77$), 11-15 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=21,84$), 16- 20 yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=21,56$) ve 21 ve üzeri yıl olanların katılım düzeyi ($\bar{X}=23,73$) uygun ve adil karşılık alt boyutuna katılım düzeyleri bu şekilde çıkmıştır.

5) Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile iş yaşam kalitesi düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

Tablo 21. Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılık Puanları İle İş Yaşam Kalitesi Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Kısmi Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.Toplam yaşam alanı	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2.Güv. ve sağ. çalış. koş.	,32**	1	-	-	-	-	-	-	-
3.İşgören kap. geliş.	,36**	,67**	1	-	-	-	-	-	-
4.Sosyal sorumluluk	,30**	,69**	,77**	1	-	-	-	-	-
5.Sosyal bütünleşme	,34**	,52**	,71**	,69**	1	-	-	-	-
6.Demokratik ortam	,32**	,55**	,73**	,68**	,85**	1	-	-	-
7.Uygun ve adil karş.	,30**	,41**	,45**	,42**	,39**	,42**	1	-	-
8.İş Yaşam Kal. Top.	,48**	,79**	,88**	,86**	,83**	,85**	,66**	1	-
9.Psikolojik Day. Top.	,32**	,24**	,25**	,20**	,18**	,22**	,16**	,28**	1

*p<0,05 önem düzeyinde anlamlıdır **p<0.01 önem düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 21 incelendiğinde psikolojik dayanıklılık ile iş yaşam kalitesinin alt boyutları olan toplam yaşam alanı ($r=,32$, $p<0,01$) ile pozitif yönde, güvenli ve sağlıklı yaşam ($r=,24$, $p<0,01$) ile pozitif yönde, iş gören kapasitesinin geliştirilmesi ($r=,25$, $p<0,01$) ile pozitif yönde, sosyal sorumluluk ($r=,20$, $p<0,01$) ile pozitif yönde, sosyal bütünleşme ($r=,18$, $p<0,01$) ile pozitif yönde, demokratik ortam ($r=,22$, $p<0,01$) ile pozitif yönde, uygun ve adil karşılık ($r=,16$, $p<0,01$) ile pozitif yönde, toplam iş yaşam kalitesi ($r=,28$, $p<0,01$) ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin artması iş yaşam kalitesi alt boyutlarını pozitif yönde arttırdığı söylenebilir. Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları arttıkça iş yaşam kalitelerinin artacağı söylenebilir.

6) Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları iş yaşam kalitesinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

Tablo 22. Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Yordamasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	44,077	2,568		17,165	,000
Toplam Yaşam Alanı	3,174	,605	,259	5,248	,000
Güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları	,169	,109	,103	1,553	,121
İş gören kapasitesinin geliştirilmesi	,170	,144	,098	1,185	,237
Sosyal sorumluluk	-,060	,129	-,037	-,463	,643
Sosyal bütünleşme	-,260	,182	-,127	-1,428	,154
Demokratik ortam	,224	,146	,140	1,539	,125
Uygun ve adil karşılık	,008	,072	,006	,116	,908

$R=.36$ $R^2=.13$ $F_{(7,430)}=9,405$ $p=.001$

Öğretmenlerin iş yaşam kalitesine ait değişkenlerine göre psikolojik dayanıklılıklarının yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 22’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde toplam yaşam alanının psikolojik dayanıklılığı anlamlı olarak yordadığı, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları, iş gören kapasitesinin geliştirilmesi, sosyal sorumluluk, sosyal bütünleşme, demokratik ortam, uygun ve adil karşılık düzeylerinin ise psikolojik dayanıklılık düzeyini yordamadığı ($p>.05$) bulunmuştur.

Toplam yaşam alanı psikolojik dayanıklılık düzeyini düşük düzeyde ve anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. “ $R=.36$ ” “ $R^2=.13$ ” $p<.01$. Toplam yaşam alanı, psikolojik dayanıklılık düzeyindeki varyansın yaklaşık “%13”ünü açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyi üzerindeki görece önem sırası; toplam yaşam alanı, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları, demokratik ortam, sosyal bütünleşme, iş gören

kapasitesinin geliştirilmesi, sosyal sorumluluk, uygun ve adil karşılık. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde toplam yaşam alanı alt boyutunun psikolojik dayanıklılık üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisi olduğu görülüyorken diğer alt boyutların anlamlı bir etkiye sahip olmadıkları görülmektedir.

V. BÖLÜM

TARTIŞMA-SONUÇ ve ÖNERİLER

A. Tartışma ve Sonuçlar

Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile iş yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırma da araştırma bulgularına dayalı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1.Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerine ilişkin elde edilen sonuçlar;

Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık maddelerine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması $X=62.79$ olarak bulunmuştur. Ölçekten elde edilen en yüksek puanın 84 olduğu düşünüldüğünde öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin orta düzey olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık maddelerinden en yüksek ortalama ile katıldıkları ifade “İnsan hatalarından öğrenir ve gelişir” ; en az ise “Hayatın benim için monotonlaşmaya başladığını hissediyorum” ifadeleri olmuştur. Genel olarak bakıldığında öğretmenler sürekli eğitime açık ve öğrenmeye istekli oldukları sonucuna ulaşılabilir. Bu sonuç öğretmenlerin daima kendini geliştirmeye ve yenilemeye çalışacağını gösterdiği ifade edilebilir.

Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzey puanları dikkate alındığında öğretmenlerin hatalar yaptıklarında bunlardan bir ders aldığı ve eğitim ortamlarını sürekli bu şekilde yenileyebilecekleri anlayışına sahip oldukları söylenebilir.

Alan üzeri yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir; Karataş (2016) Özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve başa çıkma stratejilerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığa ilişkin maddelere genellikle orta düzeyde katıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer araştırma olan Yıldırım-Usta (2018) tarafından, liselerde görev yapan öğretmenlerin hayatın anlam

algısı ve psikolojik dayanıklılık düzeylerini incelediği araştırmasında öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık maddelerine orta düzey katıldığı sonucuna ulaşmıştır. Yalçın (2013) ilkokul ve ortaokulda çalışan branş ve sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile stres, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserliğini incelediği araştırmasında öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıklarını orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Karakuş (2017) özel eğitim öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık ile mesleki sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki başlıklı araştırmasında, özel eğitim öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin “oldukça yüksek” düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Uçar (2014) özel eğitim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve mesleki sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelediği araştırmasında, öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıklarının “oldukça yüksek” düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen bu sonuçlar araştırmanın bulguları ile örtüşmemektedir.

2.Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin demografik değişkenler açısından incelenmesi;

Psikolojik dayanıklılık düzeyleri cinsiyet, branş, okul türü, eğitim durumu, okuldaki hizmet süresi ve meslekteki hizmet süresi değişkenlerine göre (Tablo 4) incelendiğinde; aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Fakat öğretmenlerin okuldaki hizmet süreleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Araştırmada ele alınan cinsiyet değişkeni ile psikolojik dayanıklılık üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde araştırmacıların farklı sonuçlar elde ettiği görülmektedir. Sezgin'in (2009) öğretmenlerin organizasyonel bağlılıklarını psikolojik dayanıklılık ve bazı değişkenlere göre incelediği ve yine Sezgin'in (2012) yapmış olduğu ilköğretim öğretmenleri üzerindeki çalışması araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Gökmen (2014) de resmi özel eğitim okulu yöneticilerinin psikolojik dayanıklılık ve iş doyumları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında bu sonuca paralel sonuç elde etmiştir. Chan (2003) öğretmenler üzerine yaptığı araştırmada,

öğretmenlerin genel psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile dayanıklılığın üç ayrı faktörü olarak bağlanma, kontrol ve güçlük boyutları üzerinde cinsiyetin temel etkisinin anlamlı olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak, ilgili alanyazında cinsiyetin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisine ilişkin araştırma bulguları değişiklik göstermektedir. Werner (1989) yüksek risk altındaki çocuklarla, doğumdan 32 yaşına kadar takip ettiği boylamsal bir araştırmada, cinsiyeti sağlamlıkla ilgili bir faktör olarak belirtmiştir. Uçar (2014) özel eğitim okulunda çalışan öğretmenler üzerine yaptığı araştırmada özel eğitim okulunda çalışan kadın öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini erkeklere göre daha yüksek bulmuştur. Bu farklı bulgular genel olarak incelendiğinde psikolojik dayanıklılığın cinsiyetle ilişkili olmadığını gösteren araştırma sonuçlarının yoğunlukta olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin mezun olunan branş değişkenine göre incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Literatür tarandığında ulaşılan sonuçlar farklılık göstermektedir. Sezgin (2012) ilköğretim öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerini incelediği araştırmada, öğretmenlerin dayanıklılık düzeyleri ile branş değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak Yalçın (2011) sınıf ve branş öğretmenleri üzerine yaptığı araştırmasında, sınıf ve branş öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Diğer taraftan, özel eğitim öğretmenleri üzerine yapılan Gökmen (2014) ve Uçar'ın (2014) araştırmalarında da özel eğitim harici branşların psikolojik dayanıklılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin sürekli aynı öğrenci grubu ile birarada olmaları, aileleri ve öğrencileri ile birlikte daha fazla zaman geçirmeleri nedeniyle öğrencilerinin başarılarında kendi yeterliklerine inanmalarını sağladığı şeklinde yorumlanabilir. İlgili araştırmalar incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin öğrenci gelişimine katkıda bulunma, öğrenme rahatlıkla izleyebilme ve değerlendirebilme, okul aile ilişkileri, meslektaşları ve çevre ile ilişkiler, ders programları ve içerik bilgisi konularında kendilerinin diğer branş öğretmenlerine göre daha yeterli olduklarına inandıklarına ilişkin kanıtlar bulunmaktadır (Karacaoğlu, 2008).

Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin okul türü değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılığa ulaşılamamıştır. Ortaokulda görev yapan öğretmenlerin dayanıklılık düzeyleri ilkökul ve lisede görev yapan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde; (Bozgeyikli ve Şat, 2014) öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık ve örgütsel vatandaşlık davranışlarını incelendiği araştırmada öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Uçar (2014), araştırmasında, özel eğitim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık alt boyut puanlarında, çalışılan kurum türü değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde, Gökmen (2014), araştırmasında yöneticilerin psikolojik dayanıklılık toplam ölçek puanlarının çalıştığı kurum türüne göre farklılaşmadığını belirtmiştir. İlkokul, ortaokul ve lise öğretmenlerinin dayanıklılık düzeyleri arasında bir farkın çıkmaması branş değişkeninde de anlamlı bir farkın çıkmaması ile birbirini tamamladığı düşünülebilir. Okul türleri farklı olsada, ulusal bir eğitim politikasında dayanıklılık düzeylerinin her okul öğretmenleri için aynı çıkmasında etkisi olabilir.

Öğretmenlerin eğitim durumu değişkenleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Literatür incelemesi yapıldığında bu sonuç; Sönmezer (2015)'de öğretmenler üzerine yaptığı araştırma ve Uçar (2014)'ün özel eğitim öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile eğitim durumları arasında yaptığı araştırmalar ile örtüşmektedir. Ancak alanyazında eğitim durumu ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğuna dair araştırmalarda bulunmaktadır. Gökmen (2014) özel eğitim okullarında yöneticilik yapan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık ve iş doyumlarını araştırdığı araştırmasında, lisansüstü eğitim alan yöneticilerin psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Selçuklu (2013) lisansüstü eğitim yapmış okulöncesi öğretmen gurubunun psikolojik dayanıklılık düzeyinin daha yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Bu araştırmalar incelendiğinde psikolojik dayanıklılık ile eğitim durumları değişkeni arasında farklı sonuçların olduğu görülmektedir. Bu araştırmada öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde eğitim durumu ile ilgili bir farkın oluşmaması, bu araştırmanın sadece resmi okullarda uygulanmasına

bağlanabilir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde ağırlıklı olarak eğitim seviyesi arttıkça dayanıklılık düzeyinin arttığı sonuç yaygın bir şekilde bulunmakta. Werner'e (1993) göre, psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylerin eğitim düzeyleri yüksek bireyler olduğu kesin olarak söylenemese de, eğitim düzeyi yüksek bireyler sorunlarla baş etmede becerilerini kullanmaya daha çok eğilimlidir (Friborg ve diğ., 2005; Akt: Selçuklu, 2013, s.97).

Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile meslekteki hizmet süreleri kıdem değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Mesleğe yeni başlayanlar ile 21- üzeri yıl çalışan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri yüksek çıkmıştır. Literatür incelendiğinde Gökmen (2014), Harrison ve ark. (2002), Uçar (2014)' ın yaptıkları araştırmalarda elde ettikleri sonuçlar ile benzerlik göstermektedir. Selçuklu (2013)'da okulöncesi öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılıklarının kıdem değişkenine göre bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak Karataş (2016)'ın Özel Eğitim Öğretmenleri ile yaptığı araştırmada kıdem değişkeni ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Meslekteki hizmet ilerlemesine bağlı olarak öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin, özellikle sınıf yönetimi ve öğretim becerilerinin artacağı yönündeki düşünce, hizmet yılına bağlı olarak psikolojik dayanıklılık algısının yükselebileceği beklentisini doğurmaktadır. Bu araştırmada, öğretmenlerin hizmet yılları arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeylerinin arttığı yönünde anlamlı bir ilişki çıkmamasına rağmen, sonuçlar detaylı incelendiğinde mesleğe yeni başlayan ve 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip öğretmenler bu düşünceleri desteklediği söylenebilir.

Öğretmenlerin okuldaki hizmet süresi değişkeni ile psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı bir farklılık çıkmıştır. 15- yıl hizmet sürelerine sahip öğretmenlerin dayanıklılık düzeyleri fazla çıktığı görülmektedir. Literatür taraması yapıldığında okulda geçirilen hizmet süreleri ile ilgili alan araştırmaları çok kısıtlı olduğu görülmekte. Ancak Yalçın (2013) Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik üzerine yaptığı araştırmada; öğretmenlerin okuldaki çalışma süresi ile psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı bir ilişki

olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mesleki tüklenmişlik ve algılanan stres düzeylerinde artan kıdem yılı lehine anlamlı farklılıklar bulmuş. Ayrıca mesleki kıdem arttıkça, tüklenmişlik ve algılanan stresin düştüğü sonucuna ulaşmış. Bu sonuca göre ise öğretmenlerin mesleklerine ilişkin kontrol algıları artmasına bağlı tüklenmişliklerinde ve streslerinde azalmalar olduğu bilgisine ulaşmıştır. Öğretmenlerin okulda geçirdikleri süre arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı bir değişim olması, öğretmenlerin okul içi işleyişe alışmaları, mesai arkadaşlarını tanıma, okulun fiziki donanımını değerlendirebilme, öğrenci ve veli iletişimin zamanla oturması gibi sonuçlardan kaynaklandığı söylenebilir.

3.Öğretmenlerin iş yaşam kalitesi düzeylerine ilişkin sonuçlar;

Araştırmaya katılan öğretmenlerin iş yaşam kalitesine verdikleri cevaplar (Tablo 6) detaylı sunulmuştur. Öğretmenler iş yaşam kalitesi alt boyutlarından en yüksek ortalama ile “demokratik ortam” alt boyutuna katılım gösterirken, en az ortalama ile “toplam yaşam alanı” alt boyutuna katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin iş yaşam kalitesi maddelerinden en yüksek ortalama ile katıldıkları madde ($\bar{X}=29,68$) “Hak ve sorumluluklarımı biliyorum” ifadesi olmuştur“. Eğer yeniden dünyaya gelsem yaşamımda hiçbir şeyi değerıştirmezdim.” ifadesi ise öğretmenlerin en düşük ortalama ile ($\bar{X}=12,72$) katıldıkları ifade olmuştur.

Erdem (2008) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin iş yaşam kalite düzeylerini yüksek bulmuş, iş yaşam kaliteleri yükseldikçe örgütsel bağlılıklarının da arttığı sonucuna ulaşmıştır. Yalçın (2014) öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları üzerine yaptığı araştırmada iş yaşam kalitelerinin önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gnanayudam ve Dharmasiri (2007) tarafından yapılan bir diğer araştırmada ise, iş yaşam kalitesi ile örgütsel bağlılık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuş ve iş yaşam kalitesinin örgütsel bağlılığın anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demir (2016) yaptığı araştırmada meslek lisesi öğretmenlerinin iş yaşam kalitesi algılarını”orta düzeyde” tespit ederken benzer şekilde Kösterelioğlu (2011) ilköğretim okulu öğretmenlerinin iş yaşam kalitesi algılarının “orta düzeyde” olduğu sonucuna ulaşmıştır. İsmetoğlu (2017) nun branş

öğretmenlerinin çok kültürlü yeterlilik düzeyleri ve iş yaşam kalitesine yönelik algıları üzerine yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin iş yaşam kalitelerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Okulu hedeflerine ulaştırmada ve verimli okulu oluşturmada öğretmenlerin yüklendiği rol çok önemlidir. Bu yüzden öğretmenlerin çalışılan ortamlarına bağlı kalması, okullarını bir yaşam merkezi gibi görmeleri, kendilerini okulda huzurlu rahat hissetmeleri, mutlu olabilmeleri, özetle iş yaşam kalitelerinin yüksek tutulması hedeflenen okul politikaları için öğretmenlerden beklenen performansın ortaya çıkmasını sağlayabilir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde; öğretmenlerin görev yaptıkları okullarındaki iş yaşam kalitesi düzeyleri puanlarında pozitif artışın olması ile öğretmenlerin çalıştıkları örgüte karşı bağlılıkları arttığı sonucuna ulaşılabilir. Öğretmenlerin çalışma alanlarında kendilerini ne kadar mutlu ve huzurlu hissederlerse okulu, öğrencileri, velileri vb okul ile ilişkisi olan bileşenlere karşı pozitif algısında değişiklikler olabileceğini söyleyebiliriz. Araştırma sonucunda elde edilen bilgiler ışığında öğretmenlerin iş yaşam kalitesi puanlarının yüksek çıkması da çalışılan grubun okullarına karşı pozitif düşüncelerin fazla olduğu sonucu çıkarılabilir.

4.Öğretmenlerin iş yaşam kalitesi alt boyutlarına göre cinsiyet, branş, okulda geçirdiği hizmet süresi, okul türü, kıdemi ve eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşma sonuçları;

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet değişkenlerine göre iş yaşam kalitesi alt boyutları incelendiğinde yedi alt boyutunda anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Literatür taraması yapıldığında; Erdem (2008) tarafından yapılan araştırmada kamu ve özel liselerde görev yapan öğretmenlerin iş yaşam kalitesinin; toplam yaşam alanı ve iş gören kapasitesinin geliştirilmesi alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık çıkmazken, güvenli ve sağlıklı yaşam koşulları, sosyal sorumluluk, sosyal bütünleşme, demokratik ortam ve uygun ve adil karşılıklı alt boyutlarında ise cinsiyet değişkenine göre hem kamu lise öğretmenlerinin hem de özel lise öğretmenlerinin katılım düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulmuştur.

Yalçın (2014) tarafından öğretmenlerin algılarına göre okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile öğretmenlerin iş yaşam kalitesi ve örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada; toplam yaşam alanı, işgören kapasitesinin geliştirilmesi, sosyal bütünleşme ve sosyal sorumluluk alt boyutlarında anlamlı fark çıkmaz iken güvenli ve sağlıklı yaşam koşulları, demokratik ortam ve uygun ve adil kullanışlılık alt boyutlarında ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Literatürde öğretmenlerin iş yaşam kaliteleri ile cinsiyet değişkeni arasında az sayıda araştırma olsada incelenen bu araştırmalar ile araştırmamda bulunan bulgu benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin branş değişkeni ile iş yaşam kalitesinin alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde; toplam yaşam alanı, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları, işgören kapasitesinin geliştirilmesi, sosyal bütünleşme, demokratik ortam ve uygun ve adil kullanışlılık alt boyutlarında pozitif bir ilişki çıkmamıştır. Sosyal sorumluluk alt boyutunda ise öğretmenlerin branş değişkeni açısından anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Literatür incelemesi yapıldığında her bir alt ölçek ile branş değişkeni arasında farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmekte; Erdem (2008) tarafından yapılan araştırmada kamu ve özel liselerde görev yapan öğretmenlerin iş yaşam kalite düzeyleri araştırılmış; toplam yaşam alanı, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları, sosyal sorumluluk, sosyal bütünleşme alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, iş gören kapasitesi, demokratik ortam ve uygun ve adil karşılık alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunamamış, Branş değişkenine göre; işgören kapasitesinin geliştirilmesi boyutunda kamu liselerinde görev yapan öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı farklılık görülürken, özel liselerde görev yapan öğretmenlerinin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Yalçın (2014) tarafından öğretmenlerin algılarına göre okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile öğretmenlerin iş yaşam kalitesi ve örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada branş değişkeni ile iş yaşam kalitesinin bütün alt boyutlarında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar ile araştırmanın her iki araştırma ile ortak sonuçların olduğu görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde branş değişkeninin öğretmenlerin iş yaşam kalitesi düzeylerin de farklılığın oluşmaması, öğretmenlik mesleğinde çalışma olanakları, fiziki şartların aynı oluşu, maddi ve

manevi beklentilerin farklılık göstermemesine bağlanabilir. Sadece sosyal sorumluluk alt boyutu ile branş değişkenleri arasında çıkması ve sonuç detaylı incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin iş yaşam kalitesi düzeylerinin daha fazla çıktığı görülmekte. Bunun kaynağı olarakta sınıf öğretmenlerinin dört yıl boyunca hep aynı öğrenci ve veli ile muhatap olması gibi durum çıkarılabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim durumu değişkeni ile iş yaşam kalitesinin alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde; toplam yaşam alanı, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları, işgören kapasitesinin geliştirilmesi, sosyal sorumluluk, sosyal bütünleşme ve demokratik ortam alt boyutlarında pozitif bir ilişki çıkmamıştır. Uygun ve adil kullanılabilirlik alt boyutunda ise öğretmenlerin eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Literatür taraması yapıldığında eğitim değişkeni üzerine Yalçın (2014) tarafından öğretmenlerin algılarına göre okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile öğretmenlerin iş yaşam kalitesi ve örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında; toplam yaşam alanı, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları, işgören kapasitesinin geliştirilmesi, sosyal sorumluluk ve uygun ve adil karşılık alt boyutlarında herhangi bir fark bulamamıştır, ancak sosyal bütünleşme ve demokratik ortam alt boyutları ile eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Yalçın (2014) tarafından bulunan sonuç araştırmam sonuçları benzerlikler olduğu görülmektedir. Araştırma sonucu incelendiğinde öğretmenlerin eğitim seviyeleri yapılan iş ve işlemlerde uygunluk ve adil bir dağıtım okullarda bekledikleri söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulda geçirilen hizmet süresi değişkeni ile iş yaşam kalitesinin alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde; toplam yaşam alanı, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları, sosyal sorumluluk, sosyal bütünleşme, demokratik ortam ve uygun ve adil kullanılabilirlik alt boyutlarında pozitif bir ilişki çıkmamıştır. İşgören kapasitesinin geliştirilmesi alt boyutunda ise öğretmenlerin okulda geçirilen hizmet süresi değişkeni açısından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Literatür taraması yapıldığında Yalçın (2014) tarafından öğretmenlerin algılarına göre okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile öğretmenlerin iş yaşam kalitesi ve örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında; toplam yaşam alanı, demokratik ortam ve uygun ve adil karşılık alt boyutlarında herhangi bir

fark bulamamıştır. Ancak güvenli ve sağlıllıklı çalışma koşulları, işgören kapasitesinin geliştirilmesi, sosyal sorumluluk ve sosyal bütünüşme alt boyutlarında ise anlamlı bir fark bulmuştur. Bir diğer araştırmada ise Kösterelioğlu (2011) tarafından ilköğretim öğretmenleri üzerinde yapılan araştırmasında ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin görev yaptıkları okuldaki çalışma sürelerine göre iş yaşam kalitesi toplam puanı bazında anlamlı bir fark çıkmamıştır. Araştırmalar inceşendiğinde elde edilen sonuçlar ile daha önce yapılan araştırmalarda iş yaşam kalitesi alt boyutlarında farklı sonuçlar elde edildiği görülmekte. Sonuçlar detaylı incelendiğinde sadece iki alt boyutta anlamlı bir farkın çıkması; öğretmenlerin okullarda hizmet yılları arttıkça demokratik ve daha uygun adil bir yaklaşımı benimsedikleri söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul türü değişkeni ile iş yaşam kalitesinin alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde; toplam yaşam alanı, güvenli ve sağlıllıklı çalışma koşulları, demokratik ortam ve uygun ve adil kullanışlılık alt boyutlarında pozitif bir ilişki çıkmamıştır. İşgören kapasitesinin geliştirilmesi, sosyal sorumluluk ve sosyal bütünüşme alt boyutlarında ise öğretmenlerin okul türü değişkeni açısından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Literatür taraması yapıldığında okul türü değişkenini ele alan kısıtlı bir sonuca ulaşılmıştır. Yalçın (2014) tarafından öğretmenlerin algılarına göre okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile öğretmenlerin iş yaşam kalitesi ve örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında iş yaşam kalitesi alt boyutlarının tamamında okul hizmet süresi değişnei ile iş yaşam kalitesi düzeyleri arasında bir fark olmadığını bulmuştur. Bu sonuç araştırmadaki dört alt boyut ile benzer sonuçlar olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdem değişkeni ile iş yaşam kalitesinin alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde; toplam yaşam alanı, sosyal sorumluluk ve uygun ve adil kullanışlılık alt boyutlarında pozitif bir ilişki çıkmamıştır. Güvenli ve sağlıllıklı çalışma koşulları, işgören kapasitesinin geliştirilmesi, sosyal bütünüşme ve demokratik ortam alt boyutunda ise öğretmenlerin kıdem değişkeni açısından anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Literatür taraması yapıldığında Erdem (2008) tarafından yapılan araştırmada kamu ve özel liselerde görev yapan öğretmenlerin iş yaşam

kalite düzeyleri araştırılmış, devlet okullarında çalışan öğretmenlerin kıdem değişkeni ile iş yaşam kalitesi alt boyutları arasında; toplam yaşam alanı, işgören kapasitesinin geliştirilmesi ve uygun ve adil karşılık alt boyutları ile anlamlı bir fark bulunamamıştır. Güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları, sosyal sorumluluk, sosyal bütünleşme ve demokratik ortam alt boyutlarında kıdem değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Yalçın (2014) tarafından öğretmenlerin algılarına göre okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile öğretmenlerin iş yaşam kalitesi ve örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında kıdem değişkeni ile iş yaşam kalitesi alt boyutları arasında; toplam yaşam alanı, işgören kapasitesinin geliştirilmesi, sosyal bütünleşme ve demokratik ortam alt boyutlarında herhangi bir fark bulunamamıştır, ancak güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları, sosyal sorumluluk ve uygun ve adil karşılık alt boyutlarında kıdem değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Demir (2016) tarafından meslek lisesi öğretmenleri üzerinde yapıldığı araştırmada; meslek lisesi öğretmenlerinin iş yaşam kalitesine ilişkin genel algılarının “orta” düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmamda ise öğretmenlerin iş yaşam kalitesine ilişkin genel algı “yüksek” düzeyde çıkmıştır. Bu farklılığın kaynağı meslek lisesindeki öğretmenleri kapsamından kaynaklanabilir.

5.Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile iş yaşam kaliteleri arasındaki ilişkiye ait sonuçlar;

Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile iş yaşam kalitesi düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki (Tablo 21) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile iş yaşam kalitesinin bütün alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Turan (2014) tarafından yapılan incelemede, Psikolojik güçlendirme ile iş yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemiş; psikolojik güçlendirme düzeylerinin geliştirilmesinin iş yaşam kalitesi düzeyine arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

6.Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları iş yaşam kalitesini yordamasına ilişkin elde edilen sonuçlar;

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları iş yaşam kalitelerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 22). Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları üzerinde iş yaşam kalitesinin sadece toplam yaşam alanı boyutunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Psikolojik dayanıklılığın üzerindeki anlamlı yordayısı olarak toplam yaşam alanı alt boyutu çıkmıştır. Bireyin iş yaşamı, diğer yaşam alanlarını etkilemektedir. İş yerinde yaşanan olumsuz duyguların diğer yaşam alanlarına ve boş zamana taşınması işgörenleri sürekli rahatsız etmektedir. Bir öğretmen iş yerinde endişelendiğinde ve yoğun strese girdiğinde, eve gelince bu duygulardan kolayca kopamamaktadır. İşinde mutsuz olan birinin evinde mutlu olmasını beklemek doğru değildir (Erdem, 2008). Toplam yaşam alanlarında öğretmenlerin mutlu ve huzurlu olması psikolojik dayanıklılıklarını olumlu etkileyeceği söylenebilir. Sosyal yaşantısında mutlu olan bireyin iş yaşamında da mutlu olabileceğini veya tersi durumda da yaşantılardaki duygu durumlarının etkilenebileceğini söyleyebiliriz.

B. Öneriler

- Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile iş yaşam kaliteleri arasında ilişkiyi ele alan bu çalışma, Yozgat ili Merkez, Sorgun ve Yerköy ilçelerinde resmi ilkököl, ortaokul ve liselerde yapılmıştır. Farklı il ve ilçelerde yapılan sonuçlar karşılaştırılarak genel bir yargıya ulaşılabilir.
- İş yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılığa etki eden faktörlere ilişkin nitel çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini arttırmada iş yaşam kalitelerini etkileyen olaylara karşı okullarda iletişim, karşılaşılan zorluklarla başa çıkma, problem çözme becerisini kazandırmaya yönelik programlara yer verilebilir.
- Öğretmenlerin okullarda çalışma koşulları iyileştirilerek; fiziki donanım, yönetim anlayışı, ek ders planlama, okul içi disiplin, eşitlik, adalet gibi konular ile öğretmenlerin dayanıklılık düzeylerinde olumlu bir değişim sağlanabilir.
- Okulu daha az güvenilir bulan eğitimcilerle karşı şiddet yasalarında sağlık bakanlığı gibi caydırıcı düzenlemeler getirilebilir, okul içi disiplin yönetmelikleri daha net ve keskin hazırlanabilir.
- Öğretmenlerin deneyim kazandıracak staj durumları artırılarak, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin dayanıklılık düzeylerinde pozitif bir ilerleme oluşturulabilir. Hizmet içi eğitimler ile okullara hazırlanabilirler.
- Demokratik ortam alt boyutunu göreve yeni başlayan öğretmenlerin, okulları daha az demokratik bulmalarından kaynaklı okullarda atama, plan hazırlama, takdir edilme, eşitlik gibi durumlar uygun bir hale getirilebilir.
- Araştırma sonucunda öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık ve iş yaşam kalitesi kavramlarının birbiriyle ilişkili ve bireylerin ruh sağlığı açısından önemli kavramlar olduğu görülmüştür. Bu iki kavramı içine alan farklı değişkenler ile araştırmalar yapılarak okul ortamlarında oluşabilecek sıkıntılı durumları tespit ve analiz çalışmaları desteklenebilir.
- Eğitim alanında farklı değişkenler ele alınarak öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile iş yaşam kaliteleri arasındaki ilişkiler ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

VI. BÖLÜM

KAYNAKLAR

- ABA, G. (2009). İş Yaşam Kalitesi ve Motivasyon İlişkisi: Sağlık Sektöründe Bir Uygulama, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Antalya.
- AFŞAR, S. T. (2015). Akademisyenlerin Çalışma Yaşam Kalitesini Hacettepe Üniversitesi Üzerinden Okumak. Eğitim Bilim Toplum Dergisi, Cilt:13, Sayı:50, 134-173.
- AKGÖL, H., (1994). Eğitim fakültelerindeki öğretim elemanları ve öğrencilerin ideal bir öğretim elemanının nitelikleri hakkındaki görüşleri ile kendi kurumlarındaki öğretim elemanlarının bu niteliklere uygunluklarının karşılaştırılması, Yayınlanmamış doktora tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- AKTAŞ, E. (2016). Ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile gelecek beklentileri arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun
- ALAN H., YILDIRIM A.(2016). Hemşirelerin iş yaşam kalitesi ve etkileyen faktörlerin incelenmesi [The Quality of Work Life of Nurses and Influential Factors Factors] Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi.
- ALTUNDAĞ, Y., (2013). Anne-Baba Boşamış Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinde Yordayıcı Değişkenler Olarak Yaşam Doyumu ve Yalnızlık, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- ARAZ, A. (1991).Kişisel Projelerde Hareketle İşletme Yöneticilerinin İş Yaşamı Kalitesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- ARGON, T., ve İSMETOĞLU, M. (2016).Öğrencilerin Lise yaşam Kalitesi Algıları ile Okula bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişki.Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Journal of Research in Education and Teaching

- (JRET), 5(Özel Sayı), 238-249.
- AYDEMİR, Y. (2008).“OHSAS/TS 18001 İş Sağlığı ve İş Güvenliği Uygulamalarının Çalışma Yaşamı Kalitesine Etkisi”,Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- AYDIN, İ. (2002). İş yaşamında stres (2. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- AYDIN, İ. (2008). İş Yaşamında Stres (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- AYDIN, İ., ÇELİK, Y. ve UĞURLUOĞLU, Ö. (2011). “Sağlık Personeli Çalışma Yaşam Kalitesi Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerliliği ve Güvenilirliği”, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 22 (2): 79-100.
- BALAY, R. (2000). Özel ve Resmi Liselerde Yönetici ve Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığı (Ankara İli Örneği). Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- BALCI, A. (2002). Örgütsel gelişme. Ankara: Pegem a yayıncılık. 3. Baskı.
- BAR, M., (2016). Beden Eğitimi ve Spor Etkinliklerinin Psikolojik Dayanıklılık ve Akademik Ertelemeye Etkisi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Sakarya.
- BARUTÇUGİL, _ . (2004). Stratejik _nsan Kaynakları Yönetimi. _stanbul: Kariyer Yayıncılık.
- BASIM, N., ÇETİN F. (2010). Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi,22.<http://www.turkpsikiyatri.com/Data/UnpublishedArticles/hfyhbu.pdf>.
- BASIM, N., H. ve ÇETİN, F., (2011). Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması, Türk Psikiyatri Dergisi, 22, 1-12.
- BAŞARAN, İ. E. (1998). Yönetimde İnsan İlişkileri. Ankara: Aydan Web Tesisleri.
- BATAN, S., N., (2016).Yetişkinlerde Psikolojik Dayanıklılık ve Dini Başa Çıkmanın Yaşam Doyumuna Etkileri, Marmara Üniversitesi, Sosyal

Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

- BATTEN, M., & GİRLİNG-BUTCHER, S. (1981). Perceptions of the quality of school life: A case study of schools and students. The Australian Council for Educational Research Limited, Hawthorn, Australia
- BEAUVAIS, F. & QETTING, E. R. (1999). Drug use, resilience, and the myth of the golden child. In M. D. Glantz, & J. L. Johnson, (Eds.). Resilience and development: Positive life adaptations (pp. 101- 107). New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- BEKTAŞ, M., ÖZBEN, Ş. (2016). Evli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Bazı Sosyo- demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 14(1): 215-240.
- BİLGİN, N. (1995). Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- BİNGÖL, D. (2006). İnsan kaynakları yönetimi. İstanbul: Arıkan Basım Yayım, İstanbul.
- CAN, H., KAVUNCUBAŞI, Ş., ve YILDIRIM, S. (2009). Kamu ve Özel Kesimde İnsan Kaynakları Yönetimi. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- CASİO, W. F. (1992). Managing Human Resources: Productivity, Quality of Worklife, Profits. 3rd ed., McGraw-Hill, New York.
- CERİT, Y., (2008a). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt:6, sayı:4, ss: 693-712.
- CHİTRA, A., MAHALAKSHMİ, V. (2012). International Journal of Trade and Commerce. July-December, Volume 1, No 2, pp 175-184.
- CHUNG, H.-F. (2008). Resilience and Character Strengths Among College Student, Unpublished Doctoral Dissertation, Arizona: University of Arizona.
- CROWLEY, B. J., HAYSLİP, B., & HOBODY, J. (2003). Psychological hardiness and adjustment to life events in adulthood. Journal of Adult Development, 10(4), 237-248.

- ÇAĞLAYANDERELİ, M., ARSLAN ve ÜNAL, R.N. (2015).Adalet Algısının Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etki.13.Uluslar arası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi,Bakü.
- ÇAKMAK, B. (2004).İş-Aile Yaşam Alanlarında Yaşanan Çatışmalar ve Bu Çatışmaların İşe Bağlılığa Etkisi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- ÇOKLUK, Ö. (2003). Örgütlerde tükenmişlik. Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar. Ankara: Anı Yayınları.
- DEMİR, T. (2016). Meslek Lisesi Öğretmenlerinin İş Yaşam Kalitesine İlişkin Algıları İle Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişki..Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- DEMİRCİ, (2001). Çalışma Yaşamı Kalitesinin Verimlilik Artırma Yönelimle Uygulanması ve Eczacıbaşı Vitra Bozöyük Tesislerinde Bir Uygulama. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme (Yönetim Ve Organizasyon) Ana Bilim Dalı, Kütahya.
- DİKMETAŞ E. (2006). Hastane Personelinin Çalışma/İş Yaşam Kalitesine Yönelik Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(2): 169- 182.
- DİLAVER, H. (1996). Türkiye’de Öğretmen _stihdamının Dünü, Bugünü Ve Yarını, Eğitimimize Bakışlar, _stanbul: Kültür Koleji Vakfı Yayınları 1, s.119.
- DOĞAN, Z. H. (1987).Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri İçin İş Psikolojisi. İstanbul: II. Milli Eğitim Basımevi.
- DURAK, M. (2002).Predictive Role of Hardiness on Psychological Symptomatology of University Students Experienced Earthquake, Doctoral Dissertation, Ankara: Middle East Technical University.
- DÜNDAR, Ü. (2016). Lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi: gaziosmanpaşa ilçesi örneği. Yüksek lisans tezi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- EKİZ, D.ve KOÇYİĞİT, Z., (2012). Sınıf öğretmenlerinin öğretmen kavramına

- ilişkin metaforlarının tespit edilmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt: 21, Sayı:2, ss:439-458.
- ENGİNER, A. (2001).İş Yaşamının Niteliği, Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar Uygulamalar, Sorunlar. Ankara: Academyplus Yayınevi.
- ERDEM, B. (2013). Çalışma Yaşamı Kalitesini Etkileyen Faktörlerin İşgörenler Tarafından Algılanması: Otel çalışanları Üzerine Bir Araştırma. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı.35, 135-149.
- ERDEM, M. (2010).Öğretmen algılarına göre liselerde iş yaşamı kalitesi ve örgütsel bağlılıkla ilişkisi.Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. 16(4), 511-536.
- ERDEM, M.(2008).Öğretmenlere göre kamu ve özel liselerde iş yaşamı kalitesi ve örgütsel bağlılıkla ilişkisi.Doktora tezi.Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- ERGENÇ, B., (2016). Anasınıfı Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Sosyal Beceriler ve Empatik Eğilim Düzeyleri, Üzerindeki Rolü, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ERGİNER, A. (2003).İş yaşamının niteliği. Elma, C. ve Demir, K.(Ed.). Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar, Ankara: Anı Yayıncılık.
- EROL, V. (1998). İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılık. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- FELDER-PUIG R, FREY E, PROKSCH K ve ark. (2004).Validation of the German version of the Pediatric Quality of Life Inventory™ (PedsQL™) in childhood cancer patients off treatment and children with epilepsy.Qual Life Res 13:223-34.
- FİDANER H, ELBİ H, FİDANER C ve ark.(1999).Yaşam kalitesinin ölçülmesi, WHOQOL-100 ve WHOQOL-BREF. Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi, 7:5-13.
- FRASER, M. W., RİCHMAN, J. M., ve Galinsky, M. J. (1999). Risk,

protection, and resilience: Toward a conceptual framework for social practice. *Social Work Research*, 23, 129-208.

FRIBORG, O., BARLAUG, D., MARTINUSSEN, M., ROSENVINGE, J.H., HJEMDAL, O., (2005). Resilience in Relation to Personality and Intelligence, *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 14:1, s. 29-42.

GİZİR, C. A. (2004). Akademik sağlamlık: Yoksulluk içindeki sekizinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına katkıda bulunan koruyucu faktörlerin incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

GÖKÇEN, G., (2015). Madde Kullanan ve Kullanmayan Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.

GÖKMEN, B. (2014). Özel eğitim okulu yöneticilerinin psikolojik dayanıklılık ve iş doyumları Arasındaki İlişki. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

GÖKMEN, D., (2009). Kadın Sığınma Evi'nde Yaşayan Şiddet Görmüş Kadınla İle Eşiyle Birlikte Yaşayan Şiddet Görmüş Kadınlar Arasındaki Psikolojik Dayanıklılık ve Bağlanma Durumlarının Karşılaştırılması, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

GUPTA, M. And SHARMA, P.(2011). Factor credentials boosting quality of work life of bsnl employees in jammu region. *APJRB* Volume 2, Issue 1.

GÜL, G. (2016). Evlilik Biçimleri Açısından Evlilik Uyumu, İlişkilerde Yükleme Tarzları ve Psikolojik Dayanıklılık Değişkenlerinin İncelenmesi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

GÜNGÖRMÜŞ, K., OKANLI, A., KOCABEYOĞLU, T. (2015). Hemşirelik

- Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Etkileyen Faktörler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi.6(1): 9-14.
- GÜRÜN, F. (1993). At Normları Açısından Çalışma Hayatı Kalitesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- HANNAH, T. E., & MORRİSEY, C. (1986). Correlates of psychological hardiness in Canadian adolescents. The Journal of Social Psychology, 127(4), 339-344.
- HARRİSSON, M., LOİSELLE, C. G., DUQUETTE, A., & SEMENİC, S. E. (2002). Hardiness, work support and psychological distress among nursing assistants and registered nurses in Quebec. Journal of Advanced Nursing, 38(6), 584-591.
- HART, P. M. (1994). Teacher quality of work life: Integrating work experiences, psychological distress and morale. Journal of Occupational and Organizational Psychology, 67, 109-.
- ISIKHAN, V. (2004). Çalışma Hayatında Stres ve Başa Çıkma Yolları. Ankara: Sandal Yayınları.
- İSMETOĞLU, M. (2017). Branş Öğretmenlerinin Çok Kültürlü Yeterlilik Düzeyleri ve İş Yaşam Kalitesine Yönelik Algıları, Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- İSMETOĞLU, M. (2017). Branş Öğretmenlerinin Çokkültürlü Yeterlilik Düzeyleri ve İş Yaşam Kalitesine Yönelik Algıları. Yüksek Lisans Tezi. Aban İzzet Baysal Üniversitesi
- JOSİAH R. A., ODHİAMBO O., PAUL C. and OCHİENG O. (2012). Effects of quality of work life on job performance: theoretical perspectives and literature review. Current Research Journal of Social Sciences 4(5).
- KANER, S. ve BAYRAKLI, H (2010). Geliştirilmesi, Geçerliliği ve Güvenirliği. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 11(2), 48.
- KARASAR, N., (2005). "Bilimsel Araştırma Yöntemi", Nobel Kitabevi, Ankara, 310s.

- KARATAŞ, R. (2016). Özel Eğitim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ve Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- KASHANİ, F.H. (2012). A review on relationship between quality of work life and organizational citizenship behavior. *Journal Of Basic And Applied Scientific Research*, 2(9).
- KAYALAR, M. (1997). Esnek Çalışma Sisteminin Çalışma Hayatı Kalitesinin Artırılmasındaki Etkileri, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- KAYMAZ, K. (2003). Çalışma Yaşamında Kalite. 30.11.2018 tarihinde <http://www.isgucdergi.org/?p=article&id=32&cilt=5&sayi=1&yil=2003> adresinden alındı.
- KIREL, Ç. (1999). Esnek çalışma saatleri uygulamalarında cinsiyet, iş tatmini ve iş bağlılığı ilişkisi. *İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi*, 28(2), 115-136.
- KLAG, S., & BRADLEY, G. (2004). The role of hardiness in stress and illness: An exploration of the effect of negative affectivity and gender. *British Journal of Health Psychology*, (9), 137-161.
- KOBASA, S. (1979). Stressful life events, personality and health: An inquiry into hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 1-11.
- KOBASA, Suzanne C., MADDİ, Salvatore. ve KAHN, Stephen; Hardiness and health. (1982). A prospective study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 42, pp. 168-177.
- KÖSTERELİOĞLU, M. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin iş yaşam kalitesi ile işe yabancılaşması arasındaki ilişki. Doktora Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu
- LİNNAKYLA, P. ve BRUNELL, V. (1996). Quality Of School Life In The Finnish And Swedish Speaking Schools In Finland. M. Binkley, K. Rust, T. Williams (Ed.) *Reading Literacy In An International Perspective*. S. 203 – 217. U.S. Department Of Education Office Of Educational

Research And Improvement NCES 97-875.

- LUTHANS, F., VOGELGESANG, G.R. & LESTER, P.B. (2006). “Developing the Psychological Capital of Resiliency”, Human Resource Development Review.5:1, 25-44.
- MADDİ, S. R., HARVEY, R. H., KHOSHABA, D. M., Lu, J. L., PERSİCO, M., & BROW, M. (2006). The personality construct of hardiness, III: Relationships with repression, innovativeness, authoritarianism, and performance. *Journal of Personality*, 74(2), 575-598.
- MUNOZ, T. R., BRADY, SHANNE, & BROWN (2017). Vanessa; The Psychology of Resilience: A Model of The Relationship of Locus of Control to Hope Among Survivors of Intimate Partner Violence, *Traumatology*, 23(1), 102.
- MURPHY, L. B. (1987). Further reflections on resilience. (Ed: E. J. Anthony ve B. J. Cohler) *The Invulnerable Child*. New York: The Guilford Press.
- NANJUNDESWARASWAMY, T.S. & SWAMY, D.R. (2012). A literature review on quality of work life and leadershipstyles. *International Journal of Engineering Research and Applications (IJERA)*, Vol. 2, Issue 3.
- NEWSTROM, J. W. & DAVİS, K. (1997). *Organizational behavior human behavior at work (10. Edition)*.Mcgraw-Hill.
- ÖGE, S. H. (2000). Örgütsel Etkinliğin Sağlanması İlgören – İş Uyumunun Ergonomik Analizi.Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Konya.
- ÖZGENER, S. (1997). Öğrenen Organizasyon Anlayışının Gerçek Yönetim Uygulamalarına Yansıtılması. *Verimlilik Dergisi*. MPV.Yayımları Cilt:2 Sayı:52,2000.
- ÖZİŞ, G. (2016). Evlilik Yaşam Doyumunun Algılanan Ebeveyn İlişkisi, Psikolojik Dayanıklılık ve Dinsel İnanç Gücü Açısından İncelenmesi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- ÖZKALP, E., ve KIREL, Ç.(2010). Örgütsel Davranış. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.

- ÖZMETE, E.(2002). Özel Sektörde Kadın İşgücünün Çalışma Yaşamı Kalitesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ÖZTÜRK, E., & UZUNKOL, E. (2013). İlkokul öğretmeni motivasyon ölçeğinin psikometrik özellikleri. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 9(4), 421-435.
- PAŞA M. (2002). Yaşam Kalitesini Yükselten Temel Unsur Olarak İşinsancılaştırılması. İş- Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi.Yıl:2002/Cilt:4 Sayı:1. <http://www.isgucdergi>.
- PELSMA, D. ve Others. (1987). The Quality of Teacher Work Life Survey: A Preliminary Report on Measure of Teacher Stres and Job Satisfaction and the Implications for School Counselors. Paper presented at the Annual Confer, on of the American Association for Counseling and Development.
- PHİPPS DUNAVANT M, JAYAWARDANE D, SRİVASTİVA DK (1999) Assesment of health related quality of life in acute in-patient settings: use of the BASES Scales in children undergoing bone marrow transplantation. Int J Cancer 12:18-24.
- RETHİNAM, S. G. ve İSMAİL, M. (2008).Constructs of Quality of Work Life: A Perspective of Information and Technology Professionals.European Journal of Social Sciences – Volume 7, Number 1.
- REW, L., TAYLOR-SEEHAFER, M., THOMAS, N. Y., & YOCKEY, R. D. (2001). Correlates of resilience in homeless adolescents.Journal of Nursing Scholarship, 33(1), 33-40.
- RUTTER, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanism. Journal of Orthopsychiatry, 57(3), 316-331.
- SABUNCUOĞLU, Z. (1984). Çalışma Psikolojisi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- SADEDEMİR, H. (2016). Evli Olan ve Olmayan Bireylerde Karar Verme Stratejisinin Psikolojik Dayanıklılık Üzerine Etkisi, Beykent

- Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- SANDRICK, K. (2003). Putting the emphasis on employees as an award. Winning employer, Baptist health care has distant memories of the workforce shortage. Trustee. pp. 6- 10
- SARAJI, G. N. and DARGAHI, H.(2006). Study of quality of work life (QWL). Iranian Journal Public Health, Vol. 35, No. 4, pp.8-14.
- SAVCI, İ.(1999).Çalışma Yaşamı ile Çalışma Dışı Yaşam Alanlarının İlişkisi Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar. 02.12.2018 tarihinde <http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/54/4/ilkaysavci.pdf> adresinden alındı.
- SELÇUKLU, A. E. (2013). Örgütsel bağlılığın bir yordayicisi olarak kurum kültürü ve psikolojik dayanıklılık: okulöncesi öğretmenler üzerine bir çalışma.Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- SERBEST, F.(2000).İş Yaşamının Niteliği. Verimlilik Dergisi.MPM Yayınları. 2.
- SEZGİN, F. (2012).İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi,Kastamonu Eğitim Dergisi, 20, 489-502.
- SEZGİN, F.(2009).Relationships between teacher organizational commitment, psychological hardiness and some demographic variables in Turkish primary schools. Journal Of Educational Administration, 47 (5), 630-651.
- SEZGİN, K. (2016). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık ve dindarlık düzeylerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SÖNMEZER, B. (2015). Öğretmenlerin tükenmişlik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- STURMAN, M.C., (2002). “The use of the concept “entitlement” in management literature: A historical review, synthesis, and discussion of compensation policy implications”, Human Resource Management Review, Vol.12, No.1, 145-166

- ŞAHİN, H., (2015). “Takıntılı Olma Düzeyinin Kişilerin Genel Kaygı, Benlik Algısı Ve Psikolojik Dayanıklılık Durumları Açısından Değişimlerinin Eğitim Düzeyleri, Cinsiyetleri ve Kardeşleri Olup Olmamasına Göre İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ŞİMŞEK, A. (2012). “Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri”, Ed.: A. Şimşek, Araştırma Modelleri, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, ss. 80-106.
- TABACHNICK B, and FIDELL LS. (2013). Using Multivariate Statistics, (Sixth Ed.), Pearson Education Limited, England
- TAŞDAN, M., ve ERDEM, M. (2010). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İş Yaşamı Kalitesi İle Örgütsel değer Algıları Arasındaki İlişki Düzeyi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 7 Sayı 2, 92-113.
- TEKİN, E. (2011). Askeri Hastanelerde Çalışan Hemşirelerin Psikolojik Dayanıklılık ve Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- TERZİ, Ş. (2005). Öznel İyi Olmaya İlişkin Psikolojik Dayanıklılık Modeli, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- TERZİ, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(29), 1-11.
- TERZİ, Ş. (2016). Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, The Journal of Happiness & Well-Being, 4(2), 2016, 165-182.
- THANOİ W. (2009). Adolescent Suicide Risk Behaviors Predictive Model: Testing a Model of Negative Life Events, Rumination, Emotional Distress, Resilience and Social Support. Doctoral dissertation, Mahidol University.
- TOP, Ş. M., ÖZDEN, Y. S. ve SEVİM, E. M. (2003). Psikiyatride Yaşam Kalitesi. Düşünen Adam. 16(1): 18-23.

- TOPLU, D.B.(1999). Çalışma yaşamının kalitesinin geliştirilmesi. Türk Kütüphaneciliği, 13(3).
- TÖZÜN, M., ÇULHACI, A. ve ÜNSAL, A. (2008). “Aile Hekimliği Sisteminde Birinci Basamak Sağlık Kurumlarında Çalışan Hekimlerin İş Doyumu (Eskişehir)”, TAF Preventive Medicine Bulletin, 7 (5), 377-384
- TUGADE, M.M., & FREDRICKSON, B.L. (2004). Resilient individuals use emotions to bounce back from negative emotional experiences. Journal of Personality and Social Psychology, 86(2), 320-333.
- TURAN, S. (2014). Psikolojik Güçlendirme İle İş Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Hizmet Sektöründeki Çalışanları Üzerine Bir, Yüksek lisans tezi, Gaziantep.
- TÜMLÜ, G. (2012). Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Temas Engellerinin İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- TÜMLÜ, G., RECEPOĞLU, E. (2013). Üniversite Akademik Personelinin Psikolojik Dayanıklılık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 3, 205-213.
- TÜTÜNCÜ, Ö. (2008). SA 8000 Sosyal Sorumluluk Standartı ile İş Yaşamı Kalitesi Arasındaki İlişki.Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt:10 Sayı:2 , 169-199.
- ULUSOY V., (1999). Türkiye’de İşsizlik ve İstihdam, Yapı Kredi Yayınları, Cogito/Ekonomi-87, 1. Baskı, Ağustos, İstanbul, 158 s.
- UYSAL, G. F. (2002).Çalışma yaşamının kalitesi ve çağdaş yönetim.İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi,4(1).
- VOGT, S. D., RİZVİ, S. L., SHİPHERD, J. C. and RESİCK, P. A.(2008). Longitudinal Investigation of Reciprocal Relationship Between Stress Reactions and Hardiness. Personality and Social Psychology Bulletin, 34(1),61-73.[Çevrim-içi: www.psp.sagepub.com/content/34/1/61.full.pdf, Erişim Tarihi: 18 Aralık 2015.]
- WEİSS, M. J. (2002).Hardiness and social support as predictors of stress in mothers of typical children, children with autism, and children with

mental retardation.The National Autistic Society, 6 (1), 115-130. [Çevrim-içi: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11918107.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2018.]

YALÇIN, S. (2013). İlköğretim okulu öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile stres, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik arasındaki ilişki.Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

YALÇIN, S. (2014). Öğretmenlerin Algılarına Göre Okul Yöneticilerinin Stilleri ile Öğretmenlerin İş Yaşam Kalitesi ve Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum.

YALÇIN, S., ve AKAN, D. (2016). Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri İle Öğretmenlerin İş Yaşam Kalitesi ve Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 1138-1156. doi:10.17755/esosder.93688.

YERLİKAYA, A. (2000). “Köy ve Şehirlerde Çalışan Sınıf Öğretmenlerinde Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi”.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YEŞİL, Y., ve FİDAN, F. (2015). Kadın Akademisyenlerin Çalışma Yaşam Kalitesinin İncelenmesi: Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma. The Journal of Academic Social Science, Yıl:3, Sayı:14, 238-248.

YILDIRIM, F.(2007). İş Doyumu İle Örgütsel Adalet İlişkisi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 62(1), 223-251.

YILDIRIM-USTA, E. (2018). Hayatın anlam algısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyi arasındaki ilişkinin analizi istanbul ili, üsküdar ilçesi, resmi liselerde görev yapan öğretmenler örneği.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILDIZ, S.(2015). Eğitim Yöneticilerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

- YÖNDEM, D. ve BAHTİYAR, M. (2016). Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ve stresle baş etme becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. 13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Mersin, 547-549
- YÜCEL, D. ve ERKUT, H.(2003). Bilişim teknolojilerinin iş yaşam kalitesi üzerine etkisi. İTÜ Dergisi/Mühendislik, Vol. 2, No. 2, 49–59.
- YÜCETÜRK, E. E. (2005). Türkiye’de İş Yaşam Kalitesini ve Verimliliği Azaltan Gizli Bir Sendrom: Yıldırma (Mobbing)”, _ktisat, _sletme ve Finans Dergisi, Vol.20, No.231, (Haziran, 2005), 97–108.
- ZAFER, M. (2016).İtfaiye Çalışanlarında Psikolojik Dayanıklılık ve Kendini Sabotaj Düzeylerinin İncelenmesi: İstanbul İtfaiyesi Örneği, Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ZENGİN, B. (2013).Özel Eğitime Muhtaç Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Algıladıkları Sosyal Destek, Psikolojik Dayanıklılık ve Umut Düzeyleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

VI.BÖLÜM

EKLER

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu veri toplama aracı, Yüksek Lisans tez çalışması için gerekli verileri toplamak üzere hazırlanmıştır. Araçta yer alan maddeleri okuduktan sonra, sizin için uygun olan seçeneği ilgili yerlere çarpı işareti (X) koyarak belirtiniz. Vereceğiniz cevaplar, sadece araştırma kapsamında bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. Cevaplarınızı içtenlikle belirtmeniz, araştırmanın amacına ulaşmasına katkıda bulunacaktır. İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

MUSTAFA YILMAZ
Yüksek Lisans
Öğrencisi

1. **Cinsiyetiniz:** () Kadın () Erkek
2. **Okul Türünüz:** () İlkokul () Ortaokul () Lise
3. **Branşınız:** () Sınıf Öğretmeni () Branş Öğretmeni
4. **Eğitim Durumunuz:** () Lisans () Lisansüstü
5. **Meslekteki Hizmet Süreniz:** () 1-5 () 6-10 () 11-15
() 16-20 () 21 ve üzeri
6. **Bulduğunuz Okuldaki Hizmet Süreniz:** () 1-3 () 4-6
() 7-10 () 11 ve üzeri

PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ

Açıklama: Aşağıda insanların yaşam durumlarını betimleyen ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi dikkatle okuyarak katılma derecenizi belirtiniz. Okuduğunuz cümlelerin doğru veya yanlış cevapları yoktur, önemli olan sizin kişisel görüşünüzdür. Bu nedenle okuduğunuz cümle üzerinde uzun süre düşünmeden, içinizden gelen ilk cevabı vermeniz gerekmektedir. İlginiz için teşekkür ederim.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Çalışmaktan çok keyif alıyorum.	0	1	2	3	4
2.	Hayatın benim için monotonlaşmaya başladığını hissediyorum.	0	1	2	3	4
3.	Çok çalışarak her zaman amacıma ulaşabilirim.	0	1	2	3	4
4.	Çıkabilecek sorunları önceden kestirerek önlemlerimi alırım.	0	1	2	3	4
5.	Devam ettiğim işime/okuluma/mesleğime yürekten bağlıyım.	0	1	2	3	4
6.	Hayatımda ilginç ve zaman harcamaya değer şeylerin var olduğunu düşünüyorum.	0	1	2	3	4
7.	Her yeni deneyimin yaşamımı zenginleştirdiğini düşünüyorum.	0	1	2	3	4
8.	Hep aynı yaşam tarzına bağlı kalmak yerine riskli de olsa yeni şeyler denemeyi tercih ederim.	0	1	2	3	4
9.	İnsan hatalarından öğrenir ve gelişir.	0	1	2	3	4
10.	Kaderimi değiştirebileceğime inanırım.	0	1	2	3	4
11.	Yargılarıma ve kararlarıma daima güvenirim.	0	1	2	3	4
12.	Kişisel özgürlüklerimin sınırlandırılmasına genellikle büyük tepki gösteririm.	0	1	2	3	4
13.	Kendimle ilgili bir şeyler öğrenmek benim için heyecan vericidir.	0	1	2	3	4
14.	“Öldürmeyen şey güçlendirir” cümlesi beni ifade ediyor.	0	1	2	3	4
15.	Önceden yaptığım bir programın dışına çıkmak zorunda kaldığımda rahatsız olurum.	0	1	2	3	4
16.	Yeni şeyler denemekten hoşlanırım.	0	1	2	3	4
17.	Yaşamımda olan önemli değişiklikleri, kişisel gelişimim için bir fırsat olarak görürüm.	0	1	2	3	4
18.	Keyif aldığım etkinliklere düzenli olarak katılırım.	0	1	2	3	4
19.	Yarın bana ne olacağı bugün yaptıklarına bağlıdır.	0	1	2	3	4
20.	Yeni bir işe/projeye/göreve başladığımda ayrıntılı bir plan yapmayı tercih ederim.	0	1	2	3	4
21.	Yapacak bir şeylerimin olması benim için önemlidir.	0	1	2	3	4

İŞ YAŞAM KALİTESİ ÖLÇEĞİ

Açıklama: Bu ölçek, sizin kendinizle ilgili ne düşündüğünüzü ve ne hissettiğinizi ifade etmeniz içindir. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Her bir cümleyi dikkatle okuyarak o ifadeye ne ölçüde katıldığınızı ya da katılmadığınızı belirtiniz. Mümkün olduğunca boş, cevap verilmemiş madde bırakmamaya, dürüst ve tarafsız olarak yanıtlamaya gayret ediniz.	Hiç	Az	Orta düzeyde	Büyük ölçüde	Tamamen
A. Toplam yaşam alanı					
1. Hayatımdan memnunum.	1	2	3	4	5
2. Eğer yeniden dünyaya gelsem yaşamımda hiçbir şeyi değiştirmezdim.	1	2	3	4	5
3. Hayatım idealimdekine yakındır.	1	2	3	4	5
4. Hayattan istediğim önemli şeyleri elde ettim.	1	2	3	4	5
B. Güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları					
5. Bu okulun ısınma koşulları yeterlidir.	1	2	3	4	5
6. Bu okulda derslik sayısı eğitim ve öğretim açısından yeterlidir.	1	2	3	4	5
7. Bu okul sosyal ve kültürel etkinlikler bakımından yeterli fiziki donanıma sahiptir.	1	2	3	4	5
8. Bu okul sportif etkinlikler için yeterli fiziki donanıma sahiptir.	1	2	3	4	5
9. Bu okulda çalışma koşulları sağlık açısından uygundur.	1	2	3	4	5
10. Bu okulda eğitim ve öğretim etkinlikleri için uygun bir ortam vardır.	1	2	3	4	5
11. Bu okulda kendimi güvende hissediyorum.*	1	2	3	4	5
C. İşgören kapasitesinin geliştirilmesi					
12. Bu okulda kariyer (lisansüstü ve hizmet içi eğitim gibi) yapmak isteyenlere kolaylık gösterilmektedir.	1	2	3	4	5
13. Bu okulda yeteneklerimi en üst düzeyde kullanabiliyorum.	1	2	3	4	5
14. Yöneticilerden işimle ilgili yardım ve katkı alabiliyorum.	1	2	3	4	5
15. Müfettişlerden işimle ilgili yardım ve katkı alabiliyorum.	1	2	3	4	5
16. Bu okulda işimle ilgili değişiklik ve yenilikleri takip etme olanağı sağlanmaktadır.	1	2	3	4	5
17. Bu okulda açık oturum, konferans, panel vb. gelişim olanaklarına katılımım desteklenmektedir.	1	2	3	4	5
D. Sosyal sorumluluk					
18. Bu okulda çevreye yönelik sanat ve kültür etkinlikleri düzenlenmektedir.	1	2	3	4	5
19. Bu okulda çevrenin yeşillendirilmesine yönelik etkinlikler düzenlenmektedir.	1	2	3	4	5
20. Bu okulda çevre temizliğine özen gösterilmektedir.	1	2	3	4	5
21. Bu okulda hesap verme anlayışı vardır.	1	2	3	4	5
22. Bu okulda velilerin görüşleri dikkate alınmaktadır.	1	2	3	4	5
23. Bu okulda tüm bireylere eşit hizmet sunulmaktadır.	1	2	3	4	5
24. Bu okul toplum kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
E. Sosyal bütünleşme					
25. Bu okulda yöneticiler öğretmenlerle işbirliği içinde çalışmaktadır.	1	2	3	4	5
26. Bu okulda herkes birbirine güvenir.	1	2	3	4	5
27. Bu okula ait olduğumu hissediyorum.	1	2	3	4	5
28. Üstlerimle ilişkilerim iyidir.	1	2	3	4	5
29. Çalışma arkadaşlarımla ilişkilerim iyidir.	1	2	3	4	5
F. Demokratik ortam					
30. Bu okulda işimle ilgili karar alma şansına sahibim.	1	2	3	4	5
31. Üstlerimden eşit muamele görüyorum.	1	2	3	4	5
32. Hak ve sorumluluklarımı biliyorum.	1	2	3	4	5
33. Bu okulda hakkımı özgürce savunabiliyorum.	1	2	3	4	5
34. İşimle ilgili problemleri özgürce doğrudan üstlerimle konuşabilirim.	1	2	3	4	5
35. Okulun değerleriyle bireysel değerlerim örtüşmektedir.	1	2	3	4	5
36. Bu okulda yöneticiler özel yaşamın gizliliğine saygı göstermektedir.	1	2	3	4	5
G. Uygun ve adil karşılık					
37. Aldığım ücretin yaptığım işin karşılığı olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
38. Aldığım ücret, alanımla ilgili kitap ve dergi gibi akademik yayınları takip etmem için yeterlidir.	1	2	3	4	5
39. Sağlık haklarımla ilgili olanakları yeterli buluyorum.	1	2	3	4	5
40. Emeklilik haklarımla ilgili olanakları yeterli buluyorum.	1	2	3	4	5
41. Özlük haklarımla ilgili imkânları yeterli buluyorum.	1	2	3	4	5
42. Aldığım ücret işteki verimliliğimi olumlu yönde etkilemektedir.	1	2	3	4	5
43. Aldığım ücret, işe bağlılığımı olumlu yönde etkilemektedir.	1	2	3	4	5

H. İşin niteliği

Aşağıdaki ifadelerden hangisi ya da hangileri işinizi tanımlamaktadır. İşinizi en çok tanımladığınızı düşündüğünüz ifadelerin önündeki kutucuklara olumludan olumsuz **1'den 5'e** kadar rakamlar yazarak sıralayınız. **(En fazla beş seçenek işaretlenebilir)**

☐	İyi	☐	Basit
☐	Yaratıcı	☐	Monoton
☐	Heyecanlı	☐	Sıkıcı
☐	Saygıdeğer	☐	Yorucu
☐	Heves uyandırıcı	☐	Zor

Mustafa Erdem

Alıcı: ben ▾

11:58 (2 dakika önce)

sayın Mustafa Yılmaz,
iş yaşam kalitesi ölçeğimi çalışmada kullanabilirsin, kolay gelsin
Doç. Dr. Mustafa Erdem

mustafa yilmaz <yilmazmustafa.pdr@gmail.com>, 16 Ara 2018 Paz, 13:02 tarihinde şunu yazdı:

Saygıdeğer hocam merhabalar,

Ben Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında yüksek lisans öğrencisiyim. Eğer uygun görürseniz çalışmamda tarafınızdan geliştirilen "**İş Yaşam Kalitesi Ölçeği**" ni kullanmak istiyorum. Çalışmalarınızda kolaylıklar dilediğimle. İyi günler dilerim.

Mustafa YILMAZ
05536422666
YOZGAT İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

--

Psk. Dan. Mustafa YILMAZ
Sorgun Şehit Mücahit Erbaş Anadolu İmam Hatip Lisesi-MEB

Şerife Işık

Alıcı: ben ▾

17 Aralık Pzt 07:47 (2 gün önce)

Merhaba Mustafa,
Çalışmada Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğini kullanabilirsin, sevgi ve selamlarımla.

mustafa yilmaz <yilmazmustafa.pdr@gmail.com>, 16 Ara 2018 Paz, 13:07 tarihinde şunu yazdı:

Saygıdeğer hocam merhabalar,

Ben Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında yüksek lisans öğrencisiyim. Eğer uygun görürseniz çalışmamda tarafınızdan geliştirilen "**Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği**" ni kullanmak istiyorum. Çalışmalarınızda kolaylıklar dilediğimle. İyi günler dilerim.

Mustafa YILMAZ
05536422666
YOZGAT İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

--

Psk. Dan. Mustafa YILMAZ
Sorgun Şehit Mücahit Erbaş Anadolu İmam Hatip Lisesi-MEB

--

Doç. Dr. Şerife Işık
Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı

T.C.
YOZGAT VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

06/03/2019

Sayı : 55005497-605.02-E.4788112
Konu : Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün
22/08/2017 tarihli ve 3558626-10.06.01-E.12607291 sayılı 2017/25 nolu genelgesi.
b) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Rektörlüğü'nün 21/02/2019 tarihli ve
93368059.302.08.01-E.10436 sayılı yazısı.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri
Anabilim Dalı Öğrencisi Mustafa YILMAZ'ın "Öğretmenlerin Algılarına Göre Psikolojik
Dayanıklılık ve İş Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu yüksek lisans Tez
çalışması izin isteğine ait ilgi (b) yazı ve ekleri, ekte sunulmuştur.

Söz konusu araştırma izninin, ilgi (a) genelgede belirtilen esaslar doğrultusunda,
İlimiz Merkezindeki ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı tüm İlçe Millî Eğitim
Müdürlüğüne Bağlı ortaokul, liselerde görev yapan öğretmenlere yönelik 2018-2019
eğitim/öğretim ikinci yarıyılı içerisinde anket, ölçek uygulama yapılmasında herhangi bir
sakınca bulunmamakta olup; Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Yusuf YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1-Kontrol Çizelgesi (1 sayfa)
2-İlgi sayılı yazılar (23 sayfa)

OLUR
06/03/2019
Mustafa ALTINPINAR
Vali a.
Vali Yardımcısı

Karatepe Mah Hoca Ahmetyeşevi Cad.no.57 66100 YOZGAT
Faks: (0 354) 2806669
Tel: (0 354) 280 66 21 e-posta: arge66@meb.gov.tr

MEM 2.Kat No:43 AR-GE)
Ayrıntılı bilgi için: H.UÇAR Şef.
Elektronik Ağ: www.yozgat.meb.gov.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 80e5-4c5c-3fe6-8132-160e kodu ile teyit edilebilir.